

Ч.І (178) 85   XXXIX

(janvier – février 1985)

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО І МІСІОНАРІЯ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АВАНГАРД Ч. I (178) СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ 1985

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

«AVANGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 Bruxelles
tel. 230.85.49

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія
KU SUM
«Tarsivka»
Old Cliff House
Weston-on-Trent,
Derby's

Аргентина
W. Zastavnyj
Soler 5039
Buenos-Aires

ЗСА
«Avangarde»
% SUMA
PO BOX 21 1
New York NY 10276

Австралія
Mrs. Irena Kohut
7 Damian Court
Glenroy Vic. 3046

Бразилія
Ivan Kuchar
Rua Baia Grande, 14
V. Bela, São Paulo - S

Канада
KU SUM
83, Christie str.
Toronto, Ont
«Buduchnist»
acc. 6331

Редактує колегія. Головний Редактор — Осип Рожка

Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський

Редакційне листування й матеріали
надсилали на адресу Редакції:

«AVANGARD» 136 2nd Ave, New York NY, USA 10003

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1984

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО:	РІЧНО:	в переплаті:	в післяплаті:
		до 31.3.84		
ЗСА	дол.	3.00	15.00	дол.
КАНАДА	дол.	3.50	16.00	дол.
ВЕЛ. БРІТАНІЯ	ф.ст.	1.30	6.50	ф.ст.
АВСТРАЛІЯ	дол.	3.00	15.00	австр.дол.
БЕЛЬГІЯ	бфр.	100.00	500.00	бфр.
ФРАНЦІЯ	ффр.	15.00	75.00	ффр.
НІМЕЧЧИНА	н.м.	6.00	30.00	н.м.
АРГЕНТИНА	пезо	16.00	80.00	пезо
БРАЗІЛІЯ	круз.	500.00	2500.00	круз.
				2700.00

На обкладинці: Портрет Миколи Павлушкива I
Кінцівка «Апостола» Івана Федоровича, Львів, 1574 року....IV

»ЧЕСТЬ УКРАЇНИ – ГОТОВ БОРОНИТИ!«

Кожного року Спілка Української Молоді у вільному світі проводить свою широкогранну діяльність під особливим гаслом, яке коротко скоплює основну суть найважливіших роковин, які припадають в даному році, та наголошує певні моменти й ділянки праці, що в даний час вимагають особливої уваги.

Сьогодні, коли весь світ приготовляється до відмічення закінчення Другої світової війни, а вільні народи світу проголошують 1985-ий рік – Міжнародним Роком Молоді, українська молодь в Україні та у вільному світі, мусить глядіти на свою Батьківщину – Україну, як колонію Москви, яку вона безжалісно визискує, обкрадає від природного багатства, запроваджує чужі і невластиві українсько-му порядки, нищить її мову, переслідує українські церкви та взагалі всі культурні духові і матеріальні надбання українського народу протягом віків. Все це робиться з метою, щоб в короткому часі перетворити український народ на штучний витвір, т. зв. советський народ, батьківщиною якого була б СССР, а столицею – Москва.

Цей наступ на знищення самобутності України не обмежується Рідними Землями. Той самий ворог – большевицька Москва – стається всячими засобами нищити всякі прояви самостійницької культурно-політичної діяльності українців у вільному світі, а особливо Організації Українського Визвольного Фронту та зокрема Спілки Української Молоді. Большевики стараються різними на клепами компромітувати визначних культурних і політичних діячів та в неправдивому наслівленні представити визвольну боротьбу українського народу останніх десятиліть, а спеціально боротьбу ОУН і УПА та діяльність АБН і СУМ у вільному світі.

Тому Центральна Управа СУМ на засіданні, яке відбулося 8-го грудня 1984 року, ствердживши, що Україна сьогодні потребує більше, як коли-небудь оборони її чести, рішила, що вся діяльність Спілки Української Молоді у вільному світі протягом 1985 року проходить під гаслом: »ЧЕСТЬ УКРАЇНИ – ГОТОВ БОРОНИТИ!« Рівночасно, Центральна Управа СУМ закликає все своє членство в цьому 1985 р. засвідчити свою готовість стояти на сторожі української Нації, як це робили перші творці СУМ, боронити її право на самостійне життя, обрати про її добре ім'я та славу серед інших народів.

Боронити чести України – це означає також шанувати її мову, вивчати її минуле, гордитися її духовними здобутками і робити відповідні зусилля, щоб переконати світ про колоніальне становище України та заохотити вільні народи сприяти справі визволення

України. Це завдання, яке ми, сумівці, мусимо більше як хто інший розуміти, бо СУМ постав 60 років тому якраз на те, щоб оборонити честь нашої поневоленої Нації, щоб помогти їй здобути волю. Виступати в обороні чести українського народу є рівнозначне з виступами в обороні особистості гідності, бо ці почуття є пов'язані; а особиста гідність, національна свідомість і любов до України – це є основа для почуття національної чести.

Переглядаючи календар важливіших історичних подій, Центральна Управа рішила в 1985 році в особливіший спосіб відзначити наступні дати і події:

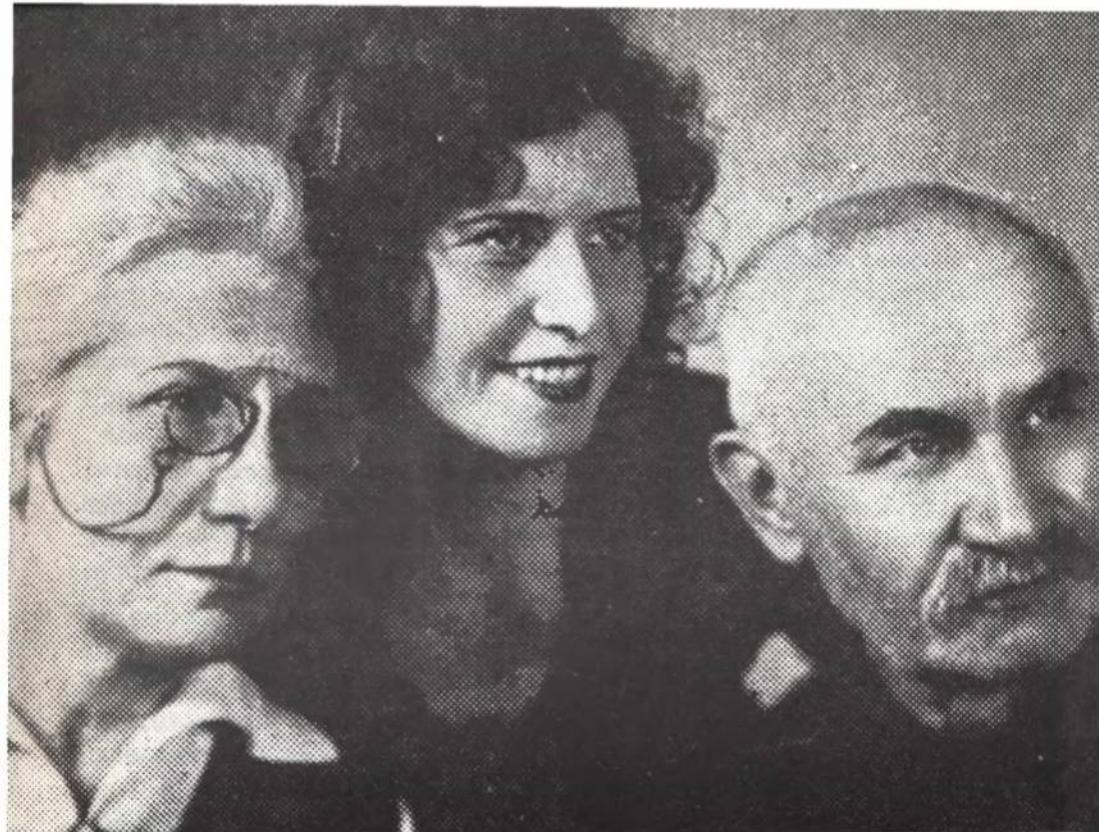
- 60-річчя заснування СУМ і 55-річчя Харківського процесу над провідниками СУМ і СВУ;*
- 35-річчя з дня геройської смети ген. хор. Тараса Чупринки – Головного Командира УПА;*
- 40-річчя загину Дмитра Маївського-Тараса, члена Бюра Продводу ОУН, і ген. Дмитра Грицая-Перебийноса – шефа штабу УПА;*
- 40-річчя загибелі з рук большевицьких агентів о. д-ра Августина Волошина – Президента Карпатської України;*
- 15-річчя від злочинного вбивства московськими окупантами Алли Горської;*
- 40-ліття від закінчення Другої світової війни і виходу на волю українських політичних в'язнів з гітлерівсько-нацистських концтаборів смерти.*

Наведені вгорі річниці творять один нерозривний ланцюг в боротьбі українського народу за свою державно-національну самобутність, де кращі сини і дочки нашого народу ставали в обороні своєї національної чести. Вони стали символами і дороговказами для майбутніх поколінь, які будуть завжди за нами іти.

* * *

Першою річницею, яку ми відзначаємо в 1985-му році, є 60-річчя від заснування і 55-річчя від судилища російських окупантів над провідниками Спілки Визволення України і Спілки Української Молоді /9 березня – 19 квітня 1930/ – двох визвольно-державницьких організацій, що яскраво здійснювали свою безкомпромісну і ворожу до російських завойовників програму. СВУ-СУМ були ланкою національно-революційних сил, які відновили Українську Державу 1917-20 років та Українською Державою, відновленою Актом 30-го червня 1941 року.

Після загарбання українських земель московські окупанти старалися заспокоїти Україну певними уступками в культурних і економічних галузях. Так ворог запровадив НЕП /Нову економічну програ-

Олексій і Володимир Дурдуківські з Наталею Павлушковою (по середині).

му/ в 1922 році, приділив трохи уваги сільсько-гospодарським проблемам, а приватна ініціатива /мимо того, що обмежувана/ таки піднесла рівень життя населення. Довіряючи ворогові, певна частина еміграції, найбільш політично наївна, почала повертатися в комуністичну Україну, думаючи чомусь, що ворог дозволить на широку автономію і свободу культурного розвитку духового потенціялу українського народу. Ці «зміновіховці» нанесли багато шкоди українському народові, як і ті в Україні, які спочатку повірили в обманливі «загірні комуни».

Все таки свідоміша верства українського народу, яка була спадкоємцем державницьких ідей боротьби за волю українського народу, не впала жертвою московського обману і лібералізації. Ця провідна верства нав'язувала до IV універсалу і визвольної боротьби.

«Історія робиться щонайменше десятиччями і кожна дія, спрямована на національне визволення, не пропадає марно. Якщо не ми, то наші нащадки побачать Україну вільною і незалежною. Наш обов'язок — внести свою частку до світлого майбутнього України», — заявляв Сергій Єфремов.

Внаслідок праці визначних українських патріотів зrodився сильний організований рух, що вів національно-визвольну боротьбу в Україні в 1920-их роках. Історики СВУ-СУМ на чужині вважають, за матеріалами судового процесу, що дата першої організаційної зустрічі

СУМ-у — червень 1925 року. Остаточно СУМ оформився в лютому 1926 року, ще перед вбивством сл. п. отамана Симона Петлюри. С. Єфремов, В. Дурдуківський і М. Павлушкив, порадившись і розглянувши можливості, при підтримці тодішніх членів СВУ, створили молодечу організацію СУМ — Спілку Української Молоді, яка помимо своєї афіліації з СВУ все таки була автономною в своїй діяльності. СУМ — заступив щойно перед тим розв'язане Товариство Єдності і Згоди /ТЄЗ/, яке існувало при пешій Школі ім. Т. Шевченка у Києві і яке очолював проф. Дурдуківський.

Серед гасел, які вказують на державницьку діяльність і програму СУМ і СВУ, згадаємо гасло »Нація над класами, держава над партіями«, виразна вказівка для заінтересованих, що жадна партія чи верства українського народу не має права монополії на Україну.

СУМ вважав християнство позитивною прикметою українського народу і вважав, що християнство зможе нас вивести з ізоляції і послужить як середник пов'язання з західньою культурою.

Однаке, по кількох роках підпільної праці по конспіративних гуртках колоніальних органів ОГПУ /нинішнє КГБ/ виарештували більшість провідних кадрів СВУ-СУМ і вчинили над ними у Харкові ганебне судилище. Суд тривав від 9-го березня до 19-го квітня 1930 року. Підсудні трималися мужньо і подивувідно, не зважаючи на шикани і попередні допити та виснаження. Сергій Єфремов прийняв всю вину на себе. Микола Павлушкив вимагав, щоб за діяльність СУМ окупанти судили тільки його одного. Мимо того, окупант вважав суд триумфом для себе, бо викрив тих, які були вороже наставлені до совєтської влади і не признавали її.

Зараз після засуду членів СВУ-СУМ почалися широкі арешти і розстріли в Україні. Розстрілювано за найменше підозріння приналежності до СВУ-СУМ. Все таки ворог не зумів винищити всіх членів СВУ-СУМ через законспірованість форми праці членства. Деякі з них перетривали в умовах підпілля до 40-их років, коли визвольну боротьбу в обох частинах України розгорнула ОУН Степана Бандери. Сьогодні ще живучі члени СУМ, як, наприклад, сестра Миколи Павлушкива та інші, є цінним незаперечними свідками існування СУМ.

Ворог у своїй пресі виливає багато пропагандивної отрути на СУМ і СВУ і в Україні, і на еміграції, де публікуванням антисумівських матеріалів думає притупити живучість СУМ. Однаке його намагання даремні — сумівські акції в цілому світі промовляють за існуванням СУМ, а довір'я українського громадянства до СУМ зростає, бо українська еміграція вже давно навчилася розрізняти зерно від полови. В лавах СУМ гарнуються кадри повноцінних українських громадян завтрашнього майбутнього України.

Тому з нагоди 60-ліття заснування СУМ і 55-ліття Харків-

Ігор Длябога

IV УНІВЕРСАЛ – ЕСТАФЕТА В БОРОТЬБІ ПОКОЛІНЬ

67 літ тому український народ здобув своє стародавнє право на незалежність. Факти довкола проголошення української незалежності є широко відомі і не потрібно їх тут всіх повторювати.

Але ідеї, включені в четвертому універсалі, залишаються важні і вони повинні бути в думках і серцях всіх українців по обох сторонах залізної заслони.

»Народе український! Твоєю силою, волею, словом, утворилася на українській землі вільна українська народна республіка. Здійснилася давня мрія батьків, Борців за волю й право робочого люду. Ми, українська Центральна Рада, оповіщаємо всім громадянам України: від нині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною суверенною державою Українського народу!« — сказали творці вільної України в 4-ому універсалі.

Пам'ятаючи ці події 22-го січня 1918 і 1919 років, ми повинні застновитися над їхнім значінням сьогодні. Історія українського визвольного руху не є закінченою, бо наша країна і країна наших предків знова підпала під вороже ярмо. Пам'ятаючи події з 1818 і 1919 років, ми повинні зрозуміти, що визвольний рух нашого народу продовжується й ідеї, на яких покликалися творці Української Народної Республіки, є сьогодні підставою політичного дисидентського руху на Україні.

Пам'ятаючи День Української Незалежності, ми повинні зрозуміти дві справи: всі опозиційні рухи в українській історії були спрямовані на створення незалежної держави, і два, Україна є поневолена не якось совєтською владою, а Росією. Це є важлива різниця, і є конечної наголошувати всюди.

Горюче бажання незалежності в творців Української Народної Республіки рік пізніше виявилося у злученню лівого і правого берега нашої країни. На жаль, модда країна не втрималася перед нападами Росії та інших. Але ці ідеї, які створили Українську Народну Республіку, були передані як естафети слідуючим поколінням українських

←*ського процесу ЦУ СУМ закликає всі Крайові Управи у вільному світі відзначати центрально і по осередках радісну подію 60-річчя з часу створення СУМ і трагічні події Харківського Суду — відповідними імпрезами. Поруч з тілами вояків Крутянців, націоналістів-революціонерів УВО-ОУН-УПА стоять герої СУМ. Їхня життєва постava залишається для нас невмирущим взірцем, а їх ідеї, яких ми стали спадкоємцями, далі вказуватимуть на шлях геройчної боротьби для звільнення нашого народу і даватимуть аналізи потреб нашої Батьківщини під державницьким кутом зору* →

Є. Гановський
Голова ЦУ СУМ

патріотів: членам Української Військової Організації, Організації Українських Націоналістів, творцям Акту Відновлення 30-го червня, борцям УПА, і навіть сьогоднішнім дисидентам, членам гельсінської групи на Україні. Я дозволю собі зацитувати уривки з їхніх меморандумів, що доказує, що вони також стремлять до незалежності. Вони поділяють визвольні ідеї їхніх предків, нашого народу.

»*Йдеться, передусім, про національне питання. Протягом десятиліть українцеві вбивали в голову, що для нього жадних національних питань не існує, що лише закляті вороги радянської влади здатні думати про відокремлення України від Росії. Навіть сама ця думка — ба, навіть тоді, коли вона майнула ненароком! — здавалася такою страшною, що її належало негайно вигнати з голови. І не дай, Боже, поділитися ним з товаришем або з братом! Страшнішого злочину не існувало за всю тисячолітню історію України! /Із Декларації і меморандуму ч. 1 — Української Громадської Групи Сприянню Гельсінських Угод, 1977.*

Члени Гельсінської Групи в Україні вже не хочуть, щоби Україна була на другому місці в історії народів. Вони також розуміють, що одинокий спосіб для України, щоби вона заняла своє справедливе місце серед народів світу, це є через незалежність від Росії. Боротьба лише за людські права є половина визвольного шляху. 67 років тому творці Української Народної Республіки, встановивши незалежну країну, пропадженну українським народом, щойно почали гарантувати людські, громадські і релігійні права всіх громадян України. Тому ми сьогодні не можемо лише говорити про людські права на Україні; як це розуміється на Заході. Нам конечно треба голосно говорити, що наша ціль є державна незалежність.

Москва також знає і боїться руху опору і руху визволення України і тому вона нищить провідників цього руху. Петлюра, Коновалець, Бандера, а сьогодні Олекса Тихий, Валерій Марченко, Юрій Литвин і Володимир Горбовий. Москва сьогодні не вживала зброю, щоби їх знищити, але навіть американський уряд є переконаний, що Москва спричинила їх смерть, тому що ідеї незалежності близькі їм.

І тепер естафета переходить до нас. Ми бачили, за яку ідею жили і вмирали наші предки, і ми бачили за що карається сьогоднішнє покоління українських патріотів, і ми тут в цих країнах також маємо роля в українському визвольному русі.

День Української Незалежності не є лише день в році, коли ми думаємо про синьо-жовтий прапор і слухаємо реферат про 22-січня. Ідеї української незалежності вимагають багато більше. Ріки крові пролиті задля тих ідей і не дозволяють нам лише сісти і сказати: »Так, я є українець«.

Ідеї 22-го січня повинні керувати нашим життям круглий рік. Як хтось думає, що беручи участь в академії з нагоди 22-го січня він вже сповнив національний обов'язок і не бере участі в громадському житті, то ліпше хай неходить на такі академії.

Як ми сьогодні застановимося над питанням, чи »ми робимо все, що можемо для України«, — то пролита кров не пішла намарно.

Наша активна участ в громадському житті принесе велику користь для України і засяг цієї активності є широкий.

Наприклад: писання листів до конгресменів, до Білого Дому, звертаючи їх увагу на поневолення України і закликаючи їх підтримати український визвольний рух.

Донедавна Білий Дім потиха звертав увагу на Україну й на поневолені Москвою народи. Але внаслідок сильного особистого контакту з Білим Домом Президент Реген часто наголошує терпіння України й інших поневолених країн. Це один приклад, а існуючі можливості є безко нечні.

Писання листів — це тільки один приклад активності, але й є інші. Приглянемося до нашого громадського життя. Чи ви є активні в якісь організації, чи місцевому відділі. Чи ми постійно платимо наш український національний даток на Визвольний Фонд тощо? Дехто в ЗСА вживає причину розколу в громаді за виправдання своєї неактивності — і це зовсім несправедливо, бо численна участь всіх у громадському житті може наладнати спір.

Наша вільна громада не є настільки багата, щоб один з нас міг заявiti: »Моя хата з боку«. Українська громада і Україна потребують підтримки кожного з нас.

Нашою відповідальністю є передати нашим друзям і дітям цю громадську структуру, яку ми одідили. Дальше життя цих організацій є запорукою проти асиміляції і вони будуть продовжувати наш визвольний рух, а ми всі є життям цих організацій.

Пам'ятаючи День Української Незалежності, пам'ятаймо також цілі творців УНР, пам'ятаючи вклад у визвольний рух нашого народу різними поколіннями і застановімся, чи наша участь і наш вклад є співмірними з їхніми жертвами.

ЗАЯВИ ЮРІЯ БАДЗЯ ПРО ПОЛІТИЧНІ СВОБОДИ І ПРАВА ЛЮДИНИ

Нижче друкуємо заяви українського політичного в'язня Юрія Бадзя про політичні свободи, права людини і потребу основних реформ в СРСР, які дійшли на Заході шляхами самвидаву.

*Президії Верховної Ради СРСР
від в'язня сумління Бадзя Юрія Васильовича*

Заява

Принцип політичної свободи, проголошений також і Конституцією СРСР, означає — логічно й історично — не що інше, як свободу від державної влади, право і можливість виступати проти урядової політики і самого суспільного ладу природно в демократичних формах, визначених законом, що його прийнято демократичним шляхом і який забезпечує демократичні умови існування, це що можливість критично відноситися до себе. Однаке, політична ідеологія КПРС, а ще послідовніше — партійно-державна практика, знаходяться у відкритому протиріччю з ідеєю політичної свободи. Переслідування людей у різних формах, включно з ув'язненням, за опозиційні настрої, переконання, ідеї, за критику суспільно-політичного характеру навіть в межах соціалістичної доктрини — трагічна норма нашого суспільного життя. Такий стан є у виразному контрасті з сучасним уявленням про відкриті взаємовідносини громадян і держави і є порушенням міжнародного права, зокрема Декларації Прав Людини і заключного Гельсінського акту. Він (такий стан) має негативні історичні наслідки в сфері міжнародних відносин, насамперед у справі збереження миру між народами.

Відзначаючи голодівкою 30-е жовтня — День радянського політв'язня, звертаю увагу політичного керівництва СРСР на зростаючу потребу основної демократизації радянської суспільності.

29 жовтня 1982 року.

*Президії Верховної Ради СРСР
від в'язня сумління
Бадзя Юрія Васильовича*

Заява

Декларація Прав людини і Заключний акт Гельсінських нарад справедливо вважають політичним кодексом мирного співіснування народів і держав; кодексом, який визначує основні принципи суспільного буття в умовах свободи, вказуючи на те коло суспільних інтересів, які об'єднують людей різних націй і суспільств. Короткий

крилатии, усе вільш актуальний лозунг про права людини, несе в собі насамперед ідею політичної свободи, демократичного суспільного ладу, в якому громадяни мають право на найширше вільнодумство, мають реальну можливість виявляти свою політичну волю, в тому її опозиційну до офіційної ідеології й політики, пропагувати свої погляди та захищати свої інтереси звичайними в демократичних суспільствах засобами. Та саме цього права на політичну опозицію позбавляє громадянинна СРСР суспільна ідеологія, теорія і практика КПРС, яка встановила в СРСР режим власної диктатури. Отак перекручену її заперечено самий зміст поняття демократії.

Світові активно і послідовно пропонують майбутнє, в котрому нормого суспільного життя є тотальне панування комуністичної партії і яка залишає народові лише право і можливість виконувати дитиромби на її адресу.

Спільноти, виховані в демократичних традиціях не хочуть такого майбутнього, бояться його. В цій колізії захована, без сумніву, основна причина антагоністичного протиборства держав, зокрема причини сучасної міжнародної напруженності.

Тільки послаблення, а в перспективі — і усунення цієї колізії, здатне поліпшити стосунки між країнами і протилежними суспільно-політичними системами, збереже і поглибить розрядку. Отже, справа йде про загально-історичну потребу демократизації радянського суспільства.

Чим скоріше керівництво Союзу РСР зрозуміє неминучість докорінних демократичних реформ в Радянському Союзі, тим скоріше можна буде зупинити гонку озброєнь і піти шляхом поступового роззброєння, тим скоріше благодатне для всіх народів мирне співіснування стане життєвою реальністю.

Відзначуючи Міжнародний день прав людини, проголошу 10 грудня цього року голодівку проти порушень в Радянському Союзі прав людини і права націй на самовизначення.

9 грудня 1982 року.

НОВА ЖЕРТВА ТЕРОРУ КГБ

На Захід продісталася вістка, що в жовтні 1984 року заарештовано в Києві СЕМЕНЮКА Клима, нібто за якийсь документ — звернення до робітників усього світу. У зв'язку з тим проведено обшук у квартирах українських патріотів у Києві і Львові. Семенюк, якому 54 роки, був суджений у 50-тих роках і відбув покарання у Мордовських таборах. Він тепер тяжко хворий на язву шлунка і гіпертонію, а тому чергове ув'язнення у такому стані здоров'я загрожує його життю.

ОСНОВНИЙ ДОКУМЕНТ

(УЦІС, Торонто). — На Захід продістався новий документ з України — «Визволення поневолених народів є в інтересі вільного світу» підписаний «Українські патріоти». У ньому автори займають становище до справ, які торкаються ситуації внутрі сучасної московської імперії — тобто національно-визвольної боротьби, питання національно-державних прав України, людських прав тощо. Автори теж займають становище до політики вільного світу супроти Москви та нею поневолених націй.

Цей документ, який пропонуємо до використання у Вашому цінному виданню, подаємо в цілості з конечними технічними поправками.

Дирекція

* * *

ВИЗВОЛЕННЯ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ Є В ІНТЕРЕСІ ВІЛЬНОГО СВІТУ.

У висліді 2-ої світової війни, на основі Ялтинських договорів, світ поділено на два величезні бльоки: світ вільних народів-держав, а з другого боку велику російську колоніальну імперію, яка нині називається СССР. На Заході всі колоніальні імперії перестали існувати, а поневолені народи створили незалежні держави. З малими винятками всюди панує демократичний устрій, свобода думки, слова, свободіної організації професійних спілок, політичних партій, а відповідно використана людська інвенція й ініціатива запевнили людям високий рівень життя і добробут.

З другого боку залізної заслони, яка постала в наслідок Ялтинських договорів, існує далі найбільша в історії світу колоніальна імперія, котра поневолює десятки народів. Для поборювання визвольних рухів поневолених народів російські імперіялісти зорганізували нечувану в світі тиранію, сперту на поліційному терорі та поборюють всіма засобами будь-які прояви вільної думки і всякої боротьби за права народів жити у власних національних державах на власних етнічних територіях.

Імперію керують досвідчені старі російські шовіністи, котрі не тільки, не оглядаючись на історичні явища та економічну кризу внутрі імперії, дбають про те, щоб задержати статус кво, але й почали також вести на нечувану в історії світу скалю політику для розширення російської колоніальної імперії в глобальному засягут, здобувачи в світі щораз то нові бази (Етіопія, Південний Ємен, В'єтнам, Куба і т. д.). Мимо страшної внутрішньої економічної кризи, спричиненої неефективністю господарства, відсталістю в технології, зруйнованим рільництвом, керівництво імперії не щадить жодних засобів на розбудову армії і апарату терору для нових підбоїв, чого вільний західний світ не розуміє.

Керівництво імперії уживає всіх можливих заходів для поборювання стремлінь всіх поневолених народів для відвоювання незалежності і створення власних держав на своїх етнічних територіях (останні події в Афганістані і в Польщі). З особливою гостротою російський ім-

періялізм поборює національно-візвольний рух українського народу, який має найстарші традиції цивілізації і державності в тій частині Європи і є найбільшим поневоленим народом в імперії. Це саме відноситься до балтійських народів, Кавказу та Туркестану. Сотні тисяч свідомих борців за свободу караються в тюрмах, концентраційних таборах і на засланнях, що є наявним доказом живучості змагань до вільного життя в своїх ні від кого незалежних державах. Щоб прикрити виникаючі все нові труднощі, керівники імперії стараються на зовні вести політику детанту і при допомозі неї закріплювати стан посідання та з нього переходити до все нових агресій, а то й перфідно підготовлятись до знищення західнього світу атомною війною.

На нашу думку, політика детанту і рівноваги сил не може бути альтернативою до атомної війни, бо вона загрожує знищеннем цілого світу. Одноким способом уникнення небезпеки атомної війни та резолюції Об'єднаних Націй про деколонізацію, є використати визволальні рухи поневолених народів для розвалу імперії і відновлення на її просторах самостійних національних держав.

Особливу роль в тій справі повинна відіграти українська еміграція, що повинна поширювати ці ідеї серед народів вільного світу, як теж концепцію АБН, бо тільки спільними зусиллями всіх народів можна буде осягнути мету.

Немає успішної боротьби за людські права в поневолених народів, а є тільки проблема боротьби за самостійні національні держави, бо щойно в них поодинока людина буде могти користуватися повністю людськими правами.

Боротьба поневолених народів за розвал російської імперії дає теж великий шанс західнім народам для уникнення атомної війни і забезпечення миру на довгі роки. Ми віримо, що вільний світ це зрозуміє і буде підтримувати нашу боротьбу за українську самостійну державу і за самостійні держави інших поневолених народів російської колоніальної імперії.

Українські патріоти, Україна, липень 1984 р.

ОСТАННЄ СЛОВО ВАЛЕРІЯ МАРЧЕНКА

Останнє слово В. Марченка суддя постійно переривав. Нижче друкуємо лише уривки з цього слова.

Коли я вступив до університету, я дізнався, що 5 мільйонів українців добровільно відмовляються від рідної мови, від тієї краси та багатства, що його отримує кожна людина від народження. До цих 5 мільйонів належите також і ви, громадяни — суддя, прокурор та адвокат.

З приводу такого неприродного явища — чому українці на своїй землі втрачають зв'язок з рідною мовою, я написав у 1973 році дві статті — «За параваном ідейності» та «Київський діялог», яким не довелося побачити світу та яких ніхто не встиг прочитати. За них мене київський обласний суд покарав на 8 років позбавлення волі. Виявляється, Україна — єдина країна, що входить до сладу ООН, висилає своїх в'язнів за межі своєї території. Перебуваючи в пермських ра-

ВАЛЕРІЙ МАРЧЕНКО

дянських концтаборах, я зштовхнувся з брехнею та беззаконням. Як людина вільна, тобто, що вважає себе вільною, де в яких умовах вона не перебувала б, я не міг мовчати і писав про те. За це мене зараз судять. Я проти брехні і облуди, беззаконня і фальші. Я за вільну рознуту думку. Я захищаю гідність людини, відстоюючи високі моральні принципи, як християнин, керуюся Божими заповідями. Мені як громадянинові і людині соромно за мою країну, де жінки тільки за переконання відбувають 25 років каторги. За всю історію існування держав не було таких ганебних фактів...

Мене звинувачують у наклепах на радянську медицину. У пермській 35 зоні ВТК Івана Світличного поставили виконувати «легку» роботу — збирати дрібні деталі до праска, знаючи, що в нього немає пальців. Медкомісія визнала його спроможним до цієї роботи, а у висновку комісії було визначено, що в нього здорових 5 пальців на обох руках (замість 2). Тоді на папері обвели Іванову праву руку з одним пальцем і відіスали в Перм прокурору — відповідь не надійшла. Чи це наклеп на радянську медицину?

В моїй смерті в умовах табору будете винні ви, громадяне суддя! А ось тут, під оцім гербом Української РСР, пропоную повісити відбиток руки Івана Світличного «з »медициним« твердженням 5 пальців!

На запитання судді — що він хоче від суду. Валерій Марченко відповів:

— Та вже давайте ваші 15 років!

ПРО »ХРОНІКУ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА УКРАЇНІ«

Число 1 »Хроніки« правдоподібно було писане в січні-лютому 1984 р. і починається описом арештів українців католиків, православних, баптистів і членів релігійної секти Свідків Єгови. Повідомляється, що 12 січня 1984 р. відбулося чергове засідання ЦКУК (Центрального Комітету Українців Католиків), на якому перевибрано предсідником Йосипа Терелю.

»Хроніка« обширніше звертає увагу читачів на особу і долю о. Ігнатія Солтиса (Гната), який очолив рух українських Католиків-Покутників. Автори »Хроніки«, виглядає, знають, що на Захід дісталися вістки про те, ніби покутники — це якась секта, яка відрівна від Католицької Церкви. »Хроніка« це заперечує і заявляє, що »в рух католиків-покутників наслано агентів КГБ, які розпускали неправдиві чутки, а також пляново інспіровані провокації«. Тому, пише »Хроніка«, приписування Покутникам сектанства — це ярлик — видумка КГБ. Покутники — це католицький рух, який безкомпромісово відкидає всяку співпрацю з урядовими чинниками СССР, внаслідок чого о. Гната далеко лютіше переслідують, чим інших християн. Варта звернути увагу, що »Хроніка« ніколи не вживає вислову »Покутники«, а підкреслює католицький характер руху уточненням »Католики-Покутники«.

Вичислюється присуди різних осіб і їхньої долі, а також імена в'язнів-християн, які відбувають свої кари.

Описуючи долю Миколи Мамуса, якого »лужно обвинувачено в участі в ЗЧ ОУН як зв'язкового«, »Хроніка« твердить, що М. Мамус перебуває у відомому концтаборі ВЛ-315/30 біля Львова. При тому автори уточнюють: »Концтабір находитися на місці колишнього фашистського Янівського концтабору, в якому під час війни були замучені і розстріляні понад 70 000 єреїв, а також більше чим 42 000 українців, французів, белгійців, циганів, росіян«. На кістках жертв фашизму совети поставили пам'ятник для комуністичного терору. Це вчинили комуністи, що мріють побудувати »справедливе комуністичне суспільство«. У ВЛ-315/30 — »Янівському Концтаборі« у Львові перебуває 300 католиків, 29 баптистів, 2 євангеликів-п'ятидесятників, 15 свідків Єгови, 5 євангеликів-адвентистів 7-го дня і 39 православних.

Далі автори подають імена репресованих баптистів, свідків Єгови, українського патріота Петра Хмарука і католицького правозахисника Павла Кампова та описують знущання КГБ-івців над хворим і старим о. Антоном Поточняком.

»Хроніка« подає незвичайний факт, що »520 українців католиків спалили свої паспорти і відмовилися мати будь-які контакти з властями«, і що »Предсідник Центрального Комітету Українців Католиків І. Тереля уважає, що коли цей рух увійде в силу, тоді понад 3000 католиків знищать свої паспорти«.

Кінчається ч. 1 »Хроніки« описом нападу КГБ на помешкання секретаря Ініціативної Групи Захисту прав віруючих і Церкви у Львові о. Григорія Будзінського в грудні 1983 р., в присутності нового предсідника Групи Василя Кобрина.

Число 2 »Хроніки«, мабуть писане в половині березня 1984 року і по-дає опис Йосипа Терелі. Вимовною є подія, що на саме Різдво Христове учні місцевої школи села Димитрів, Львівської області вивісили національні прапори і тризуб... Кілька разів є згадка про Український Національний Фронт, який, між іншим, постановив видати «Чорну книгу» про злочини, заподіяні людьми проти нації, її культури і економіки.

Словами »Христос рождається!« починається привітальне слово Йосипа Терелі, яке він виголосив на зібранні Центрального Комітету Українців Католиків 12 січня 1984 року, а відтак автори опи-сують »Трагедію Стебника«, в якій КГБ обвинувачує українських націоналістів і ОУН у підривній і антисовєтській діяльності.

При описі недавньої сумної історії Української Католицької Церкви Закарпаття, »Хроніка« твердить, що »тільки за останніх 3 роки в карпатській окрузі висвячено 81 католицьких священиків, з яких тільки 9 зі середньо-технічною освітою, а інші з вищою. На Закарпатті існує підпільна монастирська 3-річна школа, в якій вчаться хлопці й дівчата основ християнського вчення«. — інформація надзвичайно вагома і значуча...

Грізним явищем в Україні є русифікація. Поза межами України в СССР проживає 5. 074. 000 українців і вони »не мають ні одної національної школи, їм не дозволяють видавати свої газети і журнали«.

Після опису долі Рауля Валенберга, »Хроніка« ч. 2 кінчиться Спільною Заявою Румунської Групи Відродження та Українського Національного Фронту до Голови Президії Верховної Ради ССР — Юрія В. Андропова, написаної в Комраті-Львові 27 січня 1984 р. В цій »Заяві« сказано: »Ми, члени виконавчого комітету УНФ, вимагаємо від правителів комуністичної Москви припинити всі знущання та політику геноциду по відношенню до України; зліквідувати всі концтабори на території України; ми вимагаємо повної українізації у всіх державних установах, встановлення таможених (митних — примітка ВзР) кордонів між нашими республіками, друкування власної грошової одиниці, створення української національної армії; ми вимагаємо повної волі для нашої УКЦ та автокефальної Української Православної Церкви...« Словом, Український Національний Фронт домагається повної незалежності України і свободи Української Церкви.

»Заява« кінчиться такими словами: »Народи, як румунський, так і український, доведені до відчайдушності Москви, не бачать виходу із даної ситуації — нам лишається одне: збройне повстання!«

Зважити треба, що такі сміливі слова визову сказані сорок літ по розгромі наших сил спротиву по Другій Світовій війні, серед постійного переслідування і утисків усіх диктаторів від Сталіна до Андропова. Це спротив живих християнських душ з неподоланою національною свідомістю, і не є вони одиницями, а відважним висловом цілого поневоленого народу перед світом та історією про свою правду і свою волю.

Про »Хроніку Католицької Церкви на Україні« — цей найновіший Самвидав українців католиків, заговорила вже західня чужинецька

Йосип Тереля

преса і це, власне, відповідає бажанням і намірам авторів «Хроніки», які, свідомі відповіальнosti і особистого риску, що їх беруть на себе, посилають у західний вільний світ такий, бодай в деякій мірі, ревеляційний і для Советського Союзу небажаний, компромітуючий документальний матеріял.

Спонтанно виникає питання: Яка ціль «Хроніки» і чого сподіваються її автори? Думаємо, що відповіді є три.

1. З тексту ясно бачиться, що автори хочуть сказати всьому світові дійсну правду, вичислюючи конкретні факти, особи, дати, місця і числа таборів, в яких діються несправедливості та кривди і нарушується елементарні права і гідності людини. Вони знають, що урядові чинники СССР спотворюють чи замовчують правду, дезінформуючи Захід про ніби свободу релігії, «гарантовану конституцією СССР» і про пошану людських прав в межах СССР, і про це часто Захід, бодай у деяких колах, у своїй простодушності, вірить. Віруючі католики України вважають, що коли вони будуть діяти тільки скрито чи підпільно, тим вони мало або й нічого не осiąгнуть, а їхня боротьба буде відома тільки ворогові, який скрито душитиме їх. Отож, консеквентно, вони виходять з катакомб і з підпілля, засвідчуячи собою перед світом та історією про боротьбу віруючих правозахисників України. Є це акт великої, навіть геройської відваги та самопожертви.

2. Демаскувати обличчя СССР, його компартію, уряд і цілу безбожницьку комуністичну систему. Тому точні відомості про насильства, репресії чи переслідування повинні відкрити приспаному сумлінню Західу і його віруючим все те, що діється в державі, яка має за ціль здобути весь світ для комунізму. Під таким кутом зору треба пояснювати явище нищення і палення паспортів зі сторони віруючих і правозахисників України. Советська система є ними зневиджена, вони не хочуть бути її громадянами, бо вона антигуманна, людина в ній є

УКРАЇНЦІ!

У зв'язку із конфіскацією літературного матеріалу та фільмографією, та зовсім зреагуванням нашеї «Хроніки С.А.» тимчасово припиняється. Це було третім поганим результатом «Х. С.Б.» Настано вільної преси відразу відмінної поганості, що під час «Фрунзенської» почалася така поганість матеріалів.

Просимо вірніші поганості та або іншу інформацію уточнювати лише після та післявідповіді від, а разі, якщо вже заспівите, то просимо точну поганість після і після, а після вже поганість.

Чи то воно погане: правдіві начальники дібрують, а багато жертв». Правдіві начальники поганішають поганість дібрують.

По сюжеті і місцях боротьби «інформаторські групи» КГБ відносять себе до антиестетів УДС. Просимо, що інші відмінні чи поганіші після поганіші. За спільні заслуги! Відповіді!

Відповіді
ін. члр. заміт. р.в.
та Членів
Н.Т.

тільки клітиною колективу для праці — навіть примусової. Паспорт повинен бути свідоцтвом особовості громадянина і, коли совєтський громадянин такої гідності свободіні людської особи не має — паспорт йому непотрібний. У повній свідомості консеквенцій, які їх очікують в наслідок нищення паспортів, вірні України у відчаю заявляють: «В нас відібрали все: Церкву, навчальні заведення. Нас постійно переслідують — ми існуємо для держави тільки як працююча сила в концтаборах. В такому разі навіщо нам здалися совєтські паспорти?» Цю заяву закінчують в тоні гіркої іронії і відчайного глуму: «Чей же в совєтський концтабір саджають і без паспортів... Таким окликом католики і християни України кидають тривожний заклик західному вільному світові: »Допоможіть нам!«

3. Цей заклик і просьба допомоги є саме сподіванням цих вірних: очікування конкретної моральної і матеріальної помочі зі сторони західних християн. Вони хотіть, щоби Захід врешті заговорив про всі ті несправедливості і злочини. Вони очікують демаскування всіх ложних заяв, що їх представники СССР роблять на міжнародних конференціях і на найвищих дипломатичних та інших розмовах. Вони очікують зі сторони вірних Заходу конкретної християнської солідарності, яка є нічим іншим як здійсненням науки св. Апостола Павла про таїнственне тіло Христове — Його Церкву: »Як страждає один член, страждають з ним усі члени; і як один член у славі — радіють з ним усі члени« (І Кор. 12,26). Вони, хоч є мовчазною Церквою, — говорять і кличуть до нас, щоби ми про них заговорили, а не були тільки німими свідками їх терпіння і кривд. Вони бажають, щоби вільні християни Заходу здійснювали слова Папи Івана Павла II, який, з нагоди Світового Дня Миру 1 січня 1981 р. недвозначно заявив: »Служити мирові, значить служити правді, а служити правді, значить називати по імені несправедливості і потоптання людських прав нашого часу«.

Варта нам, на цьому місці, навести слова св. пам. Блаженнішого Патріярха Йосифа, який сам, коли був свідком Христа — катожником впродовж 18 літ чи не найкраще зрозумів гірку долю і бажання переслідуваних, і висловив їх 20 серпня 1978 року у своєму листі до членів Кардинальської Колегії Президентів Єпископських Конференцій, перед самим вибором Папи Івана Павла I, ось такими словами: »Ми кличемо до Вас: Говоріть про цю несправедливість і переслідування у Вашій пресі, радіо і телевізії, зруште публічну опінію і перестерігайте своїх вірних перед безбожним комунізмом, бо на основі нашого 60-літнього гіркого досвіду, ми Вам заявляємо, що він (комунізм) є великим лихом. З тривогою ми до Вас кличемо: Допоможіть нам! Моліть Бога і заступайтесь перед людьми в користь переслідуваної Української Католицької Церкви«.

Кращого зрозуміння і вислову для створення вірних католиків України годі найти. Це є ціллю і бажанням авторів »Хроніки« і вони це висловлюють своїми писаннями і фактами.

о. Іван Дацько

»ХРОНІКА КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА УКРАЇНІ«.

АРЕШТИ

В місяці жовтні 1983 року в місті Стрий заарештовано 71-літнього українського священика Греко-католицької Церкви Антона Поточняка. Це вже його 5-ий арешт. А. Поточняка арештували по операції шлунка, з ще не знятими швами о. Антона відправлено до Львівської тюрми, де по двох тижнях його зоперовано знову. Поточнякові видано засуд — один рік ІТК (Ісправительно Трудовая Колония — Віправно Трудова Колонія — примітка ВзР) строгого режиму. Під цю пору о. Антін находитися в концтаборі м. Львова ВЛ-315/30, в якому начальником концтабору є підполковник Повщенко В.

* * *

В 1983 році був арештований український католик Іван Вирста. Він мешканець села Перегінсько, Рожнятівського району, Івано-Франківської області. Засуджений на 1 рік ІТК строгого режиму. Під цю пору находитися в концтаборі міста Винниця ІВ-301/86.

* * *

Засуджений на 2 роки строгого режиму українець католик Іван Сметана, мешканець села Салаші, Яворівського району, Львівської області.

* * *

6-го січня 1984 року арештовано мешканця присілка Довге, закарпатської області Івана Кополовця. Причини: І. Кополовець брав участь у «вертепі» (ішли з «колядою», з «вертепом» — примітка ВзР). В часі різдвяної коляди він разом з іншими учасниками був арештований, його побили, і потім засудили. Засуджений на 2 роки «хемії» (мабуть, психіатрична лікарня — примітка ВзР).

* * *

Арештовано Юрія Постуляти. Він належить до церкви Св(ідків) Єгови. Ю. Постуляти є мешканцем Чернівецької області, Кицманського району, села (в оригіналі пропущено називу села — примітка ВзР). Засуджений на 3 роки ІТК строгого режиму.

* * *

12-го січня цього року (1984 р. — примітка ВзР) в Міжгорському районі закарпатської області відбулося чергове зібрання ЦКУК (Центрального Комітету Українців Католиків — примітка ВзР). Програма нарад:

- а. Перевибори предсідника;
- б. Самвидав.

Новим предсідником перевибрано знову Йосипа Терелю.

* * *

В січні 1983 року в місті Львові арештовано християнина (поета) — Павла Климука. Обвинувачений за статтею 209 ч. 2 (Карний Кодекс УССР — «Замах на особу і права громадян під претекстом виконування

релігійних чинів...« — примітка ВзР). П. Климук друкував свої твори в нелегально видаванім баптистськім «Віснику Істини». Суд відбувся в Советському районі міста Львова. Суд шість раз повертає справу для нового дослідження, і все таки Климука засуджено на 5 років ІТК.

* * *

В 1982 році в Почаївській Лаврі арештовано монаха о. Андрія (Анатолія Щура). (В Почаївську лавру вступив в 1953 році, в 1961 році засуджений за «нарушення паспортових приписів» на 1 рік ГТК загального режиму. 10 лютого 1964 року знову арештований в Тернополі на 3 роки ІТК строгого режиму — примітка ВзР). Засуджений на 1 рік Виправно Трудових Таборів строгого режиму. В листопаді 1983 року вийшов на волю з концтабору ВЛ-315/30 міста Львова, але вже по двох місяцях знову був арештований.

* * *

В 1982 році арештовано українського католицького священика о. Ігнатія (Гната Солтиса). В тому самому році його засуджено за статтею 209 ч. 2 на 5 років таборів, а відтак на 5-річне заслання. Вперше о. Ігнатія арештовано в 1945 році, звільнений по 10 місяцях, однак вже по 2-ох місяцях знову арештований і засуджений на 25 літ таборів.

В 1946-1956 рр. о. Ігнатій відбув кару на Камчатці. Після звільнення активно брав участь в католицькім підпіллі. Скромний і чутливий о. Ігнатій став на чолі руху українських католиків-покутників. В той час КГБ почало розповсюджувати вістки, про те, що це є нова секта, і їх ціллю було дискредитувати УНЦ. В рух католиків-покутників наслано агентів КГБ, які розпускали неправдиві чутки, а також пляново інспіровані провокації.

В 1959 році о. Ігнатія знову арештовано — звільнений в 1962 році. В тому же році о. Ігнатій Солтис знову був арештований і засуджений за статтею 62 ч. 2 Карного Кодексу УССР на 7 літ строгого режиму. Відбув кару в Мордовії у відомому «Дубровлаг».

В 1967 році, по звільненні, о. Ігнатій переходить на нелегальний стан (життя).

В 1979 році був арештований і засуджений. В 82-ім звільнений, а по одному місяці знову арештований. За свою останню кару, яку відбув у ПНТ (Приміщення кам'яного типу — «одиночка» — примітка ВзР), а також у карцерах відбув понад 400 днів.

* * *

Арештовано Рафальського. В цю пору поміщений в експертному відділі обласної психіатричної лікарні міста Львова.

* * *

• **6го січня 1984 року** в селі Ялинковате Львівської області зібрали католицька молодь, щоби відзначити (річницю) арешту українського християнського поета Семена Скалича. На вечірці читали вірші поета, а також твори других заборонених поетів. Скалич під цю пору відбуває свою 10-літню кару з наступним п'ятилітнім засланням у Пермських тaborах.

18 січня 84 року агенти КГБ розпитували в селі Волосянка, в селі Ялинковате, а також на ст. Славсько у зв'язку з вечіркою. Переведено поголовні розшуки.

* * *

В горішньому кінці села Лисичево, Закарпатської області, в часі різдвяних свят з району приїхало в 3-ох автках районне начальство з міліцією, щоб розганяти колядників. Гонені побили начальство, а авта зіштовхнули в рів.

* * *

12 січня Ініціативна група захисту прав віруючих і Церкви одержала повідомлення, що над Василем Січком почато нове слідство.

В. Січко відбуває кару в концтаборі міста Винница. IB-301/86. Моліться за В. Січка.

* * *

В навечер'я Різдва Христового звільнено з табору українську католичку Паланю Батьо, мешканку присілка Довге, Закарпатської області.

П. Батьо — дуже хвора. За один рік відбutoї нари П. Батьо відсиділа в карцерах 271 днів.

В концтаборі міста Львова ВЛ-315/48 відбуває свою 5-річну нари українець католик Михайло Трикур. М. Тринура арештовано рівночасно з І. Терелею, а також зі своєю жінкою Марією Трикур. І. Терелю засуджено на 1 рік, а Трикурів — по 2 роки кожного. М. Трикур відбуває кару в Тернопільській області, село Доброводи. Марія просиділа в карцері і в ПКТ 300 днів.

Моліться за мученицю сестру Марію.

* * *

26-го грудня 1983 року звільнено з концтабору ВЛ-315/30 предсідника Ініціативної групи (захисту) прав віруючих і Церкви на Україні Йосипа Терельо.

* * *

В ІТК IB-301/59, в присілку Пещанка Винницької області за віру в Господа нашого Ісуса Христа відбувають кару такі «зеки» (в'язні — примітка ВзР):

Я. Ясінський — 3 роки, баптист; В. Паун — 3 роки, баптист; Альберт Вербяж — 5 літ, євангелик-адвентист 7-го дня, мешканець міста Берегово, Закарпатської області; В. Дамаскин — 3 роки, баптист; В. Щербець — 3 роки, баптист; В. Середюк — 5 літ, баптист; Василь Цанько — 3 роки, свідок Єгови, мешканець Закарпатської області, місто Свалява.

* * *

За провокацією КГБ засуджено мешканця міста Козова, Тернопільської області Мамуса Миколу Степановича. М. Мамус вперше був арештований в 1948 році на території Чехо-Словаччини. Його ложно обвинувачувано в участі в ЗЧ ОУН як зв'язкового. Уряд ЧСР видав Мамуса советам, де по страшних допитах М. Мамуса засуджено на 25 років сталінських концтаборів. Мамус не визнав себе винуватим і ніяких документів не підписав.

В цю пору М. Мамус перебуває у відомому концтаборі ВЛ-315/30 міста Львова. Концтабір налічується на місці колишнього фашистівського »Янівського концтабору«, в якому під час війни були замучені і розстріляні понад 70 000 євреїв, а також більше чим 42 000 українців, французів, бельгійців, циганів, росіян.

Замість пам'ятника для жертв фашизму, комуністи СССР побудували концтабір жахливіший на багато разів від фашистського. Це ті комуністи, що мріють побудувати »справедливе комуністичне суспільство«, після жахливої війни затвердили право на існування »Янівського концтабору« — традиція і приклад заразливі!

* * *

В цю пору в концтаборі ВЛ-315/30 перебуває 300 католиків, 29 баптистів, 2 євангеликів-п'ятидесятників, 15 свідків Єгови, 5 євангеликів-адвентистів 7-го дня і 39 православних — всі ці особи (попали) за провокаціями КГБ, були засуджені за різними статтями на різні кари.

* * *

В ІТК міста Дрогобич ВЛ-315/40 скріпились репресії проти християн. Так ось начальник концтабору застосовує методу до »перевиховання«. Це тоді, коли »зека« (в'язня — примітка ВзР) викидають у карцер і, коли цей не перепросить або не покається і не покине віри в Христа, його держать у карцері до того часу, поки його не перенесуть в таборову лікарню.

Перший раз методу »перевиховання« застосував майор Платонов в концтаборі п/я 128 /39 села Губник, Винницької області.

* * *

В концтаборі ВЛ-315/30 стали жорстокішими репресії проти віруючих християн.

І так, в часі одного з обшуків у віруючих баптистів Сергія Мироненка і Мешка Юрія, що його провів капітан Саватімов, відібрано Біблію і Євангеліє, а самі »зеки« (в'язні — примітка ВзР) були покарані — їм заборонили набувати товари в таборовій крамниці. Це вже п'ятий раз їх »карають« голодом. Віруючого свідка Єгови Камінського перенесли на тяжку працю, і, якщо не врахувати, що всі віруючі є на тяжких роботах, то буде ясно, як покарано Камінського.

А його одновірця Добривольського за поширювання Святого Письма посадили в карцер на 15 днів.

* * *

В тяжких умовах відбуває 3-їй засуд український патріот Петро

Хмарук. Його засуджено за провокацією КГБ на 3 роки строгого режиму, ніби за підроблювання документів.

П. Хмарук є організатором підпільної друкарні в місті Києві. За те його засуджено на 5 літ ІТ (виправно-трудових — примітка ВзР) таборів.

* * *

В тяжких умовах відбуває свій 2-ий засуд український правозахисник Павло Кампов.

З України П. Кампова перевели в Росію. Його нова адреса: РСФСР, Кіровська область, Верхнекамський район, п. Руднічний, п/я ОР (має бути РО — примітка ВзР) — 216/3, отр.-1.

* * *

18-го листопада 1983 року з Львівської тюрми переведено в табір ВЛ-315/30, де начальником є підполковник Повшенко В., хворого о. Антона Поточняка.

Начальник санітарної частини капітан Тализін відмовився прийняти у таборовий шпиталь 71-літнього хворого священика. Мотиви: ніби о. Антін зле впливає на в'язнів. »А я хочу спокійно спати«, — заявив Тализін. І так, 14 грудня 1983 року о. Антона Поточняка покликали в штаб колонії, де були присутні начальник табору підполковник Повшенко В., майор Волочугін — Начальник режимної частини, підполковник Філіпов й інші офіцери ІТК.

Поза очі начальника ІТК Повшенка його таки співробітники прозивають »піночетом«. Його улюблене »заняття« — це ходити у карцер і вичікувати, щоби »зеки« просили пробачення, після чого він ласкаво говорить: »От, бачиш, як ти ображуєш нашу владу? Навіть у таборі тебе треба карати, тому і тобі добавлю ще 15 днів«. По цьому дико регочеться й іде до наступної жертви.

Повшенко заявив о. Антонові, що тепер є інструкції, як поступати з українцями католиками, і тому о. Антін повинен сповнити норму і працювати. »Ми маємо право сажати в карцер за невіполненння норми всіх католиків до 90 років. Чайже священики не мають знижки на старість«. По цьому прочитав йому постанову про 15 днів карцера.

»Ми Польщі не допустимо« — крикнув Повшенко 10-го січня 84 р. Отця Антона поміщено в ПКТ для перевіховання!

За три дні у хворого священика відкрилася кровотеча, і його перевели в таборову лікарню, але капітан Тализін запротестував і на другий день знову перевів хворого о. Антона в ПКТ.

* * *

15-го січня цього року (1984 — примітка ВзР) арештовано українця католика Іллю Уліганинця, мешканця села Тибава, Свалявського району, Закарпатської області. В помешканні переведено обшук. В часі обшуку забрано:

- а. Катехизм 1908 р.
- б. Біблія, видана за часів ЧСР.

в. Переписані рукою молитви: — молитва »За український народ«, — дев'ятниця до святого Йосифа, а також молитву »До всіх потреб«.

В арештованого забрано також гроші в сумі 110 карбованців. Мотиви: ніби арештований висилає гроші в'язням, і тому ці гроші слугують »протисоветським настроям«, як висловився начальник міліції полковник Рибак.

Добавимо, що І. Уліганинець живе дуже бідно, не так як той полковник Рибак, що має авто марки »Волга«, власний дім — не куплений за заробітну платню начальника міліції — і чималу суму в ощадничій книжці .

* * *

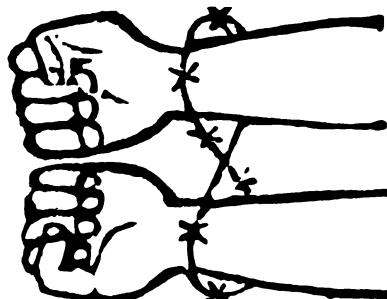
520 українців католиків спалили свої паспорти і відмовилися мати будь-які контакти з властями. Уважаючи власті ворожою християнству, богопротивною, вони рішились на всякі муки переслідуваніх, щоб тільки не мати нічого спільногого з безбожниками. Власті два місяці не знали, що їм почати, і в кінці лютого почалися репресії. Ілля Уліганинець — один з тих, що спалив свій паспорт.

Предсідник Центрального комітету українців католиків Й. Тереля уважає, що коли цей рух увійде в силу, тоді понад 3000 католиків знищать свої паспорти. Він заявив:

»Ми гонені і безправні. В нас відібрали все: Церкву, навчальні заведення. Нас постійно переслідують — ми існуємо для держави тільки як працююча сила в концтаборах. В такому разі навіщо нам здалися советські паспорти? Чей же в советський концтабір саджають і без паспортів.«

* * *

В місяці грудні 1983 року на помешканні секретаря Ініціативної групи (захисту) прав віруючих і Церкви Г. Будзінського відбувся напад. »Невідомі« забрали всі гроші, що були вдома (270 карбованців), а також домагалися золота тому, що він, як священик, повинен його мати. В тому часі до помешкання Будзінського зайшов новий предсідник групи Василь Кобрин — його обшукали, і потім спитали, чого він тут прийшов. »Є у тебе гроші?«. Дивно, що »злодії« так відкрито діяли, не боячись, що впаде міліція або КГБ — бо ж дім о. Будзінського є під постійним наглядом.

ПРЕЗИДЕНТ РЕГЕН СОЛІДАРИЗУЄТЬСЯ З УКРАЇНСЬКИМИ ПОЛІТВ'ЯЗНЯМИ

Молодь на барикадах в Нью-Йорку.

Нью-Йорк. В суботу, 12-го січня 1985 року президент ЗСА Рональд Реген прилучився до Дня Солідарності з українськими політичними в'язнями. Він висловив свою підтримку справі таких політичних в'язнів як Юрій Шухевич, які нидіють в російських в'язницях і концентраційних таборах.

В останніх роках Організації Визвольного Фронту, а між ними Спілка Української Молоді і ТУСМ, зайнятою ряд акцій, щоб наголосити справу політичних в'язнів, головно Юрія Шухевича, який вже сьогодні став нерозкаяним сином Генерала Т. Чупринки і символом боротьби молодого покоління.

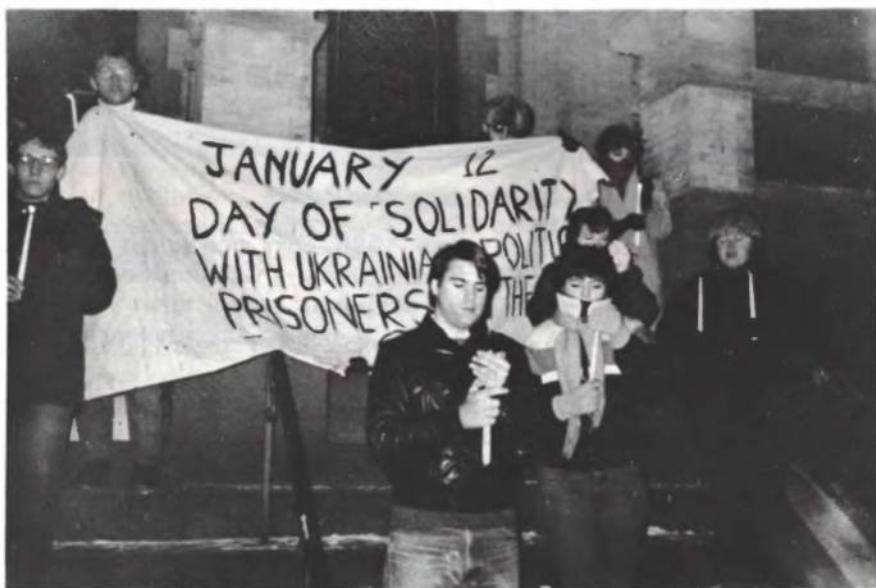
У Нью-Йорку поліція арештувала шестеро сумівців, які діяльні також у ТУСМ-і, за відспівання українського національного гімну перед примищеннями советської місії в Нью-Йорку. Після того, як офіційні советські чинники заскаржили ТУСМ, ВУФ і СУМ-івців поліція арештувала демонстрантів. Аргументами для арешту стало обвинувачення у «безпорядках» та «непотрібному галасі». Сумівщі, члени ТУСМ-у, оборонялися перед обвинуваченнями і пояснили судові причину, чому вони протестували в «День солідарності» з політв'язнями» під советською місією. Суд, вислухавши підсудних, 15 лютого 1985 р. звільнив підсудних від відповідальності.

Того ж дня, 12-го січня, СУМ-івці, Пластуни і ТУСМ-івці переводили акції по більших містах: Нью-Йорк, Клівленд і т. д. Переводилися спільні апелі, голодівки, роздавання летючок та інші вияви солідарності з політв'язнями.

Президент ЗСА Рональд Реген прилучився до української молоді телеграмою, що прийшла на руки Голови ТУСМ-у — Петра Шмігеля:

«Я радий прилучитися до численних членів ТУСМ, щоб відзначити цей День Солідарності з українськими політичними в'язнями. Ця нагода — це пригадка, що українські в'язні совісти посвятилися найшляхотнішим аспіраціям людського духа: бажанню свободи і спротиву насилуванню нелюдських політичних ідей і систем. Відвага, гідність і посвята українських в'язнів, які вони виявили у змагу за ідеал свободи, таких як Юрій Шухевич, скріплюють нашу віру в остаточну перемогу вільного людського духа над тиранією. Хоробрі політичні в'язні України остануться джерелом надії на майбутнє покоління».

Проведені акції показують, що з часом вплив дій української молоді на американський уряд поглибився і що готовість відгукнутися на потреби українського народу здобуто перш за все послідовною працею української повоєнної політичної еміграції, яка всеціло посвятила себе роз'яснювальній і зовн.-політичній праці в американському світі.

Засвітили «Свічки солідарності» з українськими політичними в'язнями

»АВАНГАРД« — ВАШ ЖУРНАЛ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ПОЩИРЮЙТЕ ЙОГО, БО ВІН Є ТРИБУНОЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ДУМКИ!

16-го вересня 1984-го року сотні членів СУМ взяли участь в десятити-січній маніфестації проти російщення України у Вашингтоні. Недалеко від советської амбасади поліція забарикадувала доступ. Під час короткого вигнання та спалення советського прапора, деято з сумівської молоді спричинив малий «інцидент» тим, що великий транспарент опинився по другому боці барикад. В «Свободі», яка появляється в ЗСА п. Процик застакував СУМ за невідповідну поведінку. Оскільки стаття мала змогу читати численні особи, а вона написана в дуже суб'єктивному дусі, містимо відповідь А. Лозинського, який в час цього інциденту знаходився між сумівцями в перших лавах біля барикад.

Ред. «А».

ДО ПИТАННЯ «ДИВНОЇ ЕТИКИ»

Аскольд Лозинський

У «Свободі» з 17 січня 1985 року між листами до редакції з'явилася стаття-лист під заголовком «Дивна етика», за підписом Івана Процика (здається Степана Процика), де скритиковано поведінку СУМ під час останньої маніфестації-демонстрації у Вашингтоні, що відбулася у вересні 1984 року. Стаття-лист, здається, віддзеркалювала власну думку автора, і так повинна бути сприйнята. Кожна людина має право мати власну думку. Однаке, є й інші погляди, тому бажаю висловити свою думку у відношенні не лише до статті-листа, але також до питання виховання у країнської молоді поза межами України.

Спілка Української Молоді — це національно-виховна організація української молоді, в основі виховної праці якої лежить, у першу чергу, боротьба-змагання українського народу за незалежність, а також історична героїка цієї боротьби. СУМ є в основі політично-виховною організацією, яка має на увазі виховання майбутніх виховників у СУМ-молодших поколінь, як також українських суспільно-громадських діячів у ділянках релігії, політики, культури, науки, мистецтва тощо. Велика частина членів-сумівців у студентському віці включається у діяльність Товариства Української Студіючої Молоді ім. Миколи Міхновського, де мають змогу поглибити своє політичне мислення та проявляти політичну активність через семінари, лекції, панелі, демонстрації, маніфестації, різні акції тощо. Для прикладу можна навести зимовий табір в Елленвіл, Н. Й., який відбувається кожного року спільними силами СУМ і ТУСМ, що в суті є ідеологічно-політичним вишколом з многогранною теоретичною та практичною програмами.

Коли проаналізуємо виховний процес пересічного сумівця в рядах СУМ, то зрозуміємо, що у середньошкільному та студентському віці сумівець чи сумівка повинні мати внутрішнє почуття не лише самої приналежності до української нації, а й почуття обов'язку супроти свого народу та батьківщини, а саме: що я можу зробити для визволення України? Очевидно, що в багатьох випадках цей виховний процес не увінчується успіхом. Все ж таки, де є успіх, там молода людина свідома своєї приналежності, свого обов'язку і, пізнавши минувшину, скеровує увагу у майбутнє. Молода людина також пізнає, хто є ворогом її народу, та розуміє, що для визволення треба з ворогом змагатись і перемогти. Провід СУМ несе відповідальність за своє

членство не лише юнацького віку, але також дорослого і студентського. Діяльність цього членства не основується на наказі проводу, а радше проявляється внаслідок довголітнього виховного процесу. У випадку «дивної етики» провід СУМ не давав наказу «напирання на барикаду» своєму членству, бо не мусів. Радше ця дія була спонтанним виявом власних почувань молодих людей, очевидно на базі сумівського та ро-динного виховання, і провід СУМ міг лише радіти, що таке почування існує у серцях тут народженої молоді.

Маніфестація-демонстрація у Вашингтоні минулого року з точки багатолюдності була одним із кращих виступів української спільноти у ЗСА — назовні. Коли б головним завданням цієї імпрези було лише відзначити 20-ліття будови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, то, без найменшого сумніву, програма була досконала. Демонстрували майже 10 000 осіб. Але суттю виступу насправді був протест проти ворога — Росії, імперії у формі ССРР, проти російщення та поневолення. Речником цієї Росії у Вашингтоні є амбасада, біля якої відбувалася протестаційна частина маніфестації. На жаль, ця, здавалося б, основна частина, була недостатньо заплянована і проведена, і за це відповідають місцеві організатори, а між ними й автор «Дивної етики».

Різні бувають протести. В основному форми протесту узaleжнені від цілі та напрямку. Коли б ми протестували проти політики американського уряду, скажімо, щодо Південної Африки, ми вийшли б на вулицю з відповідними транспарантами, приготували б відповідну петицію до президента та вимагали б доступу до речників теперішньої адміністрації уряду, щоб висловити свої жалі й передати петицію «нашому урядові». Однак, коли протестуємо проти російщення та поневолення, коли протест скерований проти запеклого ворога, тоді, здається, що виготовлення та висилка делегації до того ворога, політично не вправдані. На жаль, організатори демонстрації у Вашингтоні вважали доцільним передати советській амбасаді на письмі протест проти поневолення України та заманіфестувати перед американським світом, що ми спосібні лише письмові протести передати вартовим при дверях...

Я вважаю, що наше національне обличчя врятували молоді сумівці, і за це закидаєте їм «Дивну етику»! Американські сенатори і конгресмени демонструють проти політики Південної Африки та проти політики власного уряду — із завзяттям, що доводить часом і до арештів, а ми протест проти дійсного ворога називаємо «Дивною етикою»... Іншого вияву протесту не було на згаданий імпрезі.

»Напад« на амбасаду ССРР мав потрійне значення. В першу чергу, той »напад« (хоча, на жаль, мінімальний) був єдиним віддзеркаленням протесту-боротьби проти ворога та свого роду викликом ворогові. По-друге, »напад« мав мобілізуючий та виховний характер для тих молодих, які через свої родинні обставини та брак національного виховання рідко виходять на вулиці з українськими демонстрантами. Мабуть для них цей »напад« був реальним прикладом боротьби українського народу, якого — прикладу — вони доти не знали, аргументом для окреслення національної ідентичності у формі політичної дії, а не задоволення лише писанками, вишивками, голубцями та варениками.

В кінці »напад« був важливим, бо він здобув і викликав зацікавлення преси. Вашингтонська телевізія у »звідомленні про українську маніфестацію сконцентрувалася якраз над »вибриком« молоді. Організатори демонстрації твердять, що телевізійні репортери і так прийшли на маніфестацію та подавали б звідомлення і без »вибрику« молоді та що цей »вибрік« нічого корисного не дав, а радше на телевізії дав нашій справі негативну рекляму».

Коли б ці організатори, ці »професійні« люди, як їх називає автор »Дивної етики«, мали досвід в організуванні демонстрації, вони б знали, що пресові чинники, а особливо телевізійні апарати та репортери — дуже часто приходять на наші демонстрації і дуже часто не подають взагалі жодного повідомлення, коли немає »інциденту«. Пресові чинники телебачення приймають наші повідомлення, однаке, ми мусимо їх чимось зацікавити, щоби вони про нас згадали у своєму повідомленні. Це елементарна засада кожної зовнішньої діяльності, і пора, щоб наші »професійні« люди зрозуміли, що промови, виголошені незвідомими людьми, при слабій звуковій апаратурі, не зацікавлять ні преси, ні телевізії, ані самих учасників.

»Професійні« організатори демонстрації у Вашингтоні повинні проаналізувати новітню історію та ознайомитися з елементарними зasadами політичних наук, заки братися до зовнішньої політичної діяльності чи репрезентації нашого політичного становища серед американців. У пресових матеріялах маніфестації були, між іншим, інформації, якими підкреслювано, що Україна є членом Об'єднаних Націй! Така зовнішньополітична »діяльність« наших »професійних« людей помилкова, не допомагає українській справі; наші, менш професійні, люди мусять роками працювати, щоб виправляти промахи подібних виступів »професійного персоналу«.

Коли взяти в цілості нашу минулорічну акцію у Вашингтоні, то треба розрізнати плюси і мінуси.

До мінусів належали: брак протестаційної програми на маніфестаціях, слабе технічне обладнання (самі учасники не могли чути промов біля амбасади, бо звукова система не відповідала потребам), підготови письмових протестів та вислання делегації до амбасади, мовляв, просямо уряду ССРР звільнити Україну — а це підставова політична помилка. Помилки були у пресових матеріялах, навіть семантичні помилки на транспарантах.

У моїй оцінці, до плюсів належало спонтанне бажання молоді іти на барикади. Однаке, важко переконати автора »Дивної етики« у цьому, ані у формі виховання, необхідного для української молоді, яка знаходиться поза межами об'єкту її любові та боротьби. Тому нехай автор »Дивної етики« виховує свою молодь по-своєму, а СУМ буде виховувати по-сумівському, а СУМ-ові вже 60 років і тому є значний досвід.

Дай Боже, шановний пане Процик, щоби з Вашого способу виховання молоді була користь нескореній Україні. Ми в СУМ-і віримо, що з нашого — користь є. Якщо сумівське виховання Вам не до вподоби, не посылайте своїх дітей чи внуків до СУМ. Однаке, не наки-

Юр. Семенюк

ПОВТОРНЕ ЗАСУДЖЕННЯ ОБВИNUВАЧЕНИХ В ПРОЦЕСІ СВУ 1930 Р.

НОТАТКИ ЧИТАЧА ПРО »НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ«

Злочинні наміри і спроби німецьких нацистів стерти жидів із лиця землі тепер визначають як геноцид - Holocaust (із грецької мови) — пригноблення, руйнування, нищення. В людській мові ще немає слова, яке б відображало безоглядно жорстоке винищення українського народу будівниками комунізму. Страхітливість цього злочинства збільшується тим, що його доконується над народом, над нацією на нашій прабатьківській землі за активної участі наших, українських комуністів. За роки їхньої влади кількість уярмленого ними українського народу не збільшилася, а їхній »старший« брат, росіяни потроїли своє число. Вони і тепер панують в Україні. І серед емігрантів відчутина їхня сила.

Свого часу великого розголосу набула »таємна« подорож В. Шульгина до СССР, що, як згодом виявилося, була здійснена ГПУ. На батьківщині він зустрічався з однодумцями і гартував із ними плани спільніх дій. В. Шульгин — не шукач пригод й не дилетант у політиці. Ця характеристика не означає нашої прихильності до нього, на яку він не заслуговує через своє вояовничє україножерство як редактор російського націоналістичного часопису »Кіевлянін«. В березні 1917 р. він провадив від імені Державної Думи переговори з царем Миколою II про зренчення від престолу. Діяч білогвардійського руху, про який видав кілька друкованих праць

Чи »Набої для розстрілу« доставлені на Захід не тими ж протоптаними стежками, якими відбувалася мандрівка Шульгіна до СССР в 1926 р.?

»Набої для розстрілу« — це повторне і потворне засудження обвинувачених у процесі СВУ 1930 року. Хвороблива ненависть до них, патологічна ворожість до рушіїв українського національного демократичного руху, діячів Української Народної Республіки висловлені в стилі совєтських фейлетонів. У »Набоях« наводяться виключно висловлювання совєтських офіційних осіб (захисників, прокурорів), установ, преси, цензурованої компартією, яка мала за мету знищити оскаржених спершу словом, а згодом у катівнях своїх в'язниць. Підсудні змальовані як люди щонайменше нікчемні, боягузливі, ниці, варти лише зневаги, осудження і засудження.

дайте нам Вашого виховання, Вашої етики чи Вашої політики.

Ми в СУМі не вчимо в'язати вузлів — ми вчимо їх розтинати.
Ми гартуємо молодь не лише в теорії, а й у дії.

Навіть якщо хтось після психічних мук на допитах не витримав, виявив «легкодухість» на процесі та, за самозвинуваченням — напевно вимушеним! — подав набої для свого знищення, як смакуючи безупинно повторюють глумильники з підсудних, то чи в тому винні катовані? Адже єдиними злочинними винуватцями є ті, які давали наказ для виготовлення набоїв для розстрілу непереможених іншими засобами. За «логікою» творців «Набоїв» мільйони знищених голодом 1933 року українських селян самі заморили себе?... Отже, виходить, що винні ніби винищені хлібороби, а не їхні кати-комуністи?!

«Набої» написані мовою тюремників. Це жаргон слідчих КГБ на допиті своїх жертв, засіб вислову думок і почуття продовжуваючів справи »прозрілого ЧК«, вихвалюваного свого часу М. Хвильовим. Навіть прокльони, лайки Андрія, героя розповіді Г. Снєгурьова »І чого це я ляпаю« у припадку його, як він говорить, озвіріння, звучать менше брутально, значно лагідніше, ніж спрямоване в адресу підсудних процесу СВУ творцями »Набоїв«. Вони настирливо, безперестанку повторюють свою власну вигадку, що ніякої Спілки Визволення України не існувало, а підсудні на процесі СВУ в Харкові 1930 року були знаряддями влади і навіть С. Єфремов «став її поплічником у найчорнішому, ганебному нелюдському...» (148). Оскільки природа, як відомо, порожнечі не визнає, то єдиними, хто відстоював права і свободу України, були, виходить, українські т. зв. націонал-комуністи. В цьому їхні послідовники переконують емігрантів на чужині і чужинців, покликуючись на прислане з Української ССР!. Це не новина! Російські реакціонери в минулому також твердили, що ніякої України чи українського народу, який прагне збудувати свою хату, а в ній свою правду і силу, і волю, — нема. Україна — то, мовляв, німецька інтрига для ослаблення Росії. Сучасні українофоби, та русофили Заходу знайшли собі тих, хто твердить, що ніякого СВУ, жодного організованого національного руху українських демократів в Україні не було, що СВУ — то твориво ГПУ...

Творці »Набоїв« і їхні редактори продовжують лінію давніх ворогів СВУ, які активно виступали на чужині проти організації підсоветських українців в антикомуністичній демократичній партії. На другому з'їзді СЗСУ в Новому Ульмі 26. 3. 50 р. В. Доленко, якого не раз згадували на процесі СВУ в Харкові, говорив, що Спілка Визволення України охопила всю республіканську інтелігенцію, а також селянство:

«В 1923 р. »Шістка« була перетворена в Українську Мужичу (Селянську) Партию з демократичною програмою, яку в »Правді« (18. 6. 1927 р.) піддав критиці советський історик проф. М. Покровський. В квітні 1926 р. в Харкові відбулася конференція членів комітету Селянської Партиї з С. О. Єфремовим, на якій було ухвалено перенести політичний центр до старої столиці України Києва і розпочати політичну діяльність загальнонаціонального масштабу.

До речі так постала Спілка Визволення України, яка замінила собою Братство Української Державності. Дехто ладен думати, що СВУ — це большевицький блеф, придуманий для знищення української нації!

їнських національних кадрів. Таке тлумачення історичних подій характерне для наших політичних Пульхерій Іванівних і Афанасіїв Івановичів, — підкresлив В. А. Доленко, — СВУ з червня 1926 р. по вересень 1929 р. охопила усю т. зв. петлюрівську республіканську інтелігенцію по всій Великій Україні, а також і селянство, що за часів НЕП-у сильно економічно укріпилося, а за час з 1917 р., тобто за час Української Національної Революції і війни, а потім і окупації здорово виросло в своїй національній політичній свідомості. Може бути правою, що більшевики перелякавши цього великого національного руху, який виник у всіх ділянках — в освіті, мистецтві, кооперації, церкві і побудований великою свідомістю й активністю селянства і селянської молоді, що організувалася в СУМ для боротьби, вирішили дати цьому національному рухові бій, для чого підмінували провокаційно політичний рух, очолений СВУ, військовим сектором, ніби керованим емісарами з-за кордону».

Отже, в перші роки виходу українців на еміграцію провадилася шептана пропаганда проти СВУ. Вороги в Україні і на чужині не могли, звичайно, переконати В. Доленка, кубанського козака М. Татуся, В. Буряка, О. Калиника та багатьох інших, що вони не були причетні до СВУ, не були її членами.

«Хто ж є ті, що виступають проти СВУ?» — запитував В. Надніпрянський півтора десятиліття після поданого вище виступу В. Доленка. У збірнику «СВУ-СУМ» він дав відповідь:

«Різні, нечисленні, але дуже активні уламки тих зміновіховців-пристосованців, ворогів СВУ ще з 20-их років в Україні, серед яких є позапартійні, але тоді, »колопартійні« совєтські активісти, колишні редактори совєтських часописів, які тоді засуджували визвольну боротьбу проти Москви, бо прагнули й вірили »в нашу УССР«. Для них і тоді скрипники й любченки були політичними зразками, з якими вони тісно співпрацювали. В совєтському донощицькому журналі »Критика«, що появлявся українською мовою в Харкові, і в інших совєтських виданнях в ті роки можна знайти статті, де ці редактори й літературні критики оспівували примусову звіринну колективізацію українського селянства й вітали »ліквідацію куркуля, як класи«, або з піною в роті паплюжили з маркситсько-московських позицій прояви »українського буржуазного націоналізму« в літературних творах українських підсовєтських письменників»

Двоє з таких ворогів СВУ належать до редакційної колегії »Набоїв«: В. Гришко і Г. Костюк.

Супротивники останнього поширили нещодавно фотографію, надруковану в редактованому Г. Костюком »Слові« (ч. 2, 1964, Нью-Йорк), на якій він, увічнений у колі письменників знаті УССР, що відповівала 1933 р., під час голодомору в Україні, весела і сита на чорноморському побережжі Кавказу. На еміграції він був першим генеральним секретарем ЦК УРДП. В ЗСА зайнявся виданням творів М. Хвильового, відкидаючи все, що компромітувало б цього »володаря дум« українських т. зв. націонал-комуністів, нетерпимий до інакшедумаючих. Сказане ним вважає за незаперечну мудрість. Його опоненти — зрозуміла річ, недоумки. Один приклад: »У моїй передмові

(історик і літератор я!) сказано набагато докладніше і точніше». Його супротивник у дискусії — це «бідний чоловік. Йому каламуть потрібна, щоб і тут якось таки випнути і себе!» (Г. Костюк «Пресові диверсії», «Нові дні» 10 (79). В советських умовах після подібних обвинувачень таких авторитетів як Г. Костюк їхні супротивники по-трапляли туди, звідки нема вороття. Зарозумілість цього хизувальника, злоба вислову дають підстави думати, що вони і тут, у вільних умовах чужини, ладні застосувати методи своїх комуністичних учителів у поборенні і винищенні протилежної думки і супротивників...

В. Гришко перевершив свого вчителя, навіть в УРДП, що обрали його на свого почесного голову!

«В жовтні 1929 року, маючи за собою лише 15 років життя, опинився в ув'язненні і я» за «розвопсюдження писаних від руки листівок». «Нашу справу ГПУ намагалося «оформити», як частину «справи СВУ-СУМ». Однаке «пришити», нас до «справи СВУ-СУМ», слідчим ГПУ не вдалося». 1930-33 р. працював на ХТЗ, де «пощастило «загубити» своє «минуле», й «походження». Там »потрапив у тодішній потік масової «комсомолізації», «, завдяки »моїм літературно-творчим здібностям« прийняли до Інституту журналістики, а згодом — до Харківського університету. Тоді ж (»загубивши«, своє «минуле», й «походження»,«), 1931 р. надрукував велику повість »Один з таких«, а на весні 1933 р. — книгу »Стик«. На еміграції пристав до найсильніших — бандерівців. »Моя праця в пресі ОУН(б) була досить активною і плідною«. Потім перемандрував до УРДП. »Врешті 5-ий з'їзд УРДП обрав мене головою УРДП«.

Наши короткі підкреслення в цитатах В. Гришка про себе (»З моєї біографії«, »Нові дні« (80, стор. 17-21) уточнюють скромність уже з дитинства визначного письменника, якого навіть »слідчим ГПУ не вдалося« затягнути до своїх сіток. Творці »Набоїв« глузують (176), що 16-річний М. Павлушкин був ладен у думках, а при потребі і діями допомогти наступу Ю. Тютюнника в 1921 р. а 17-річним (173) як стверджував у заключному слові на процесі СВУ, »провадив антирадянську роботу і перетворився на запеклого ворога революції. Потім заснував і керував СУМ-ом«. Це вони таврють як »інсінкт лідерства« М. Павлушкина. Певна річ, що подібні обвинувачення за діяльність молодшого, 15-річного В. Гришка — безпідставні. Повчальною є спрітність кадрів КП і комсомолу замітати свої сліди на еміграції, і тут »щасливо загублювати своє минуле і походження«.

Г. Снегірьов у листі до президента ЗСА, висловлюючи »настрої і надії багатьох людей« просив запитати під час зустрічі генерального секретаря ЦК КПСС »Чи ви колись перестанете брехати?«. Він благав: »Вимагайте правди!« (312 – 318). Це стосується до всіх людей світу, також, зрозуміло, українських політичних емігрантів. Свідоме поширення неправди веде до не менш жахливих, злочинних наслідків, ніж атомова війна.

Чому ж це В. Гришко »соромливо« проминає перше слово офіційної назви свого учебового закладу — Комуністичного Інституту Журналістики? Щоб ще раз »загубити своє минуле«? Після проголошення т. зв. Сталінської конституції (1936 р.) для прийому

до того КІЖ треба було мати щонайменше рекомендацію районному комсомолу. На початку 30-их років умови прийому до КІЖ були ще суворіші:

»Рішенням ЦК ВКПб з 11. XI. 1930 на КІЖ покладена підготовка по-большевицькому загартованіх кадрів для редакцій районних і обласних газет, — стверджує «Большая Советская Енциклопедия». Для вступу до КІЖ потрібен не менше, ніж п'ятирічний партійний і п'ятирічний виробничий стаж«. (БСЭ, Москва — 1932, т. XXV, стор. 618).

Шлях до середньої, технічної або вищої школи за урядування народного комісара освіти УССР М. Скрипника для дітей нетрудового (»нетрудового«, — за советською термінологією) походження був закритий. У селах існували лише ШКМ — школи колгоспної молоді з семирічною програмою навчання. Для вступу в технікум чи на робфак в місті вимагали посвідку з місця народження, від сільради, де сиділи комнезамівці та комактив. Справді, лише надзвичайні обставини і творчі здібності могли сприяти щасливому загубленню свого минулого і свого походження від тих, хто посилив виховувати комуністичних журналістів... Які то обставини? Що то за здібності?

За даними вже цитованої БСЭ, в 30-х роках в усіх КІЖ СССР навчалося 600 осіб — менше, ніж було членів ЦК республіканських КП. В Україні був лише один КІЖ — у Харкові. Хто повірить байкам для малолітніх про те, що советським слідчим органам тяжко було знайти загублене минуле своїх громадян, значно тяжче, ніж американським еміграційним установам, які відмовляли у видачі в'їздних віз навіть тим, хто вимушено був членом советської профспілки і не приховував того, а пропускали активістів КП і комсомолу, вихованців закритого для звичайної студіючої молоді, привілейованого Комуністичного Інституту Журналістики?

В. Гришкові »пощастило загубити своє минуле й походження«, тому, що він учасник колективізації (»За марксо-ленинську критику« 10/33), цього останнього щабля модерного закріпачення українського селянства і голоду 1933 р., автор ганебних повістей комуністичного змісту проти так званих куркулів....

В Михайлівці, на Криворіжжі, жив культурний і досить заможний господар Лісовин. Він дбав про громаду — до викопаної ним криниці по воду їздили з далеких кутків села нашої посушливої місцевості. Але Лісовин не користувався найманою працею й обходився силою своїх п'ятьох синів. Отже й за советськими законами цей селянин не належав до нетрудового елементу, до визискувачів, у нього не було наймітів. Та це не врятувало хлібороба від розкуркулення і вивезення за межі України. Один син утік з Півночі Росії, працював на Дніпробуді і був навіть нагороджений орденом. Коли активісти села Михайлівки натрапили у списках нагороджених, які друкувалися в усіх газетах, на прізвище свого односельця, його по-забвили, заарештували й відправили до в'язниці... Йому не пощастило загубити своє минуле й походження.

У час моєї праці в редакції »Українських вістей« (Новий Ульм) там іноді »підробляв« як коректор Гавриленко. Він розповідав: коли »Правда« опублікувала фото його дипломного виступу за диригентським пультом оркестри студентів Київської музичної консерваторії, активісти рідного села »викрили сина ворога народу« — С. Гавриленка звільнili з щойно отриманої посади заступника диригента Київського оперного театру, і він поїхав на Донбас працювати в школі, лише як викладач співу.

Два згадані українці не належали, як це говориться в СССР, до бійців ідеологічного фронту, що завжди підлягали особливо суворій перевірці підпорядкованих компартії органів.

Для чого ж тепер »губити« своє минуле і походження В. Гришко, говорячи привабливі, але явно вигадані небилиці про себе для мало обізнаних із совєтською дійсністю?...

Віковічним нещастям українського народу було те, що розбагатілі його працею переходили до кіл матеріально рівних їм у сусідніх державах, а ті, хто здобув розумове багатство в школах, кощтом своїх співвітчизників, віддавав свої знання ствердженню чужих і ворожих ідей. Здійснюване ними насильство і поширювана неправда, дезінформація взаємовихвиляння йдуть, як правило, постійно впарі. Ось зовсім недавно один співредактор В. Гришком журнал назавв його в своїй передовій Каменярем. Дотепер ми мали одного Великого Кобзаря Тараса Шевченка й одного Великого Каменяра Івана Франка. В органі ЦК УРДП журналі »Наши позиції« (3/1952, стор. 12), коли їх редагував Іван Барчук, який згодом повернувся на »родину«, під дуже розумним висловом тодішнього генерального секретаря ЦК УРДП І. Багряного було поміщено цитату з Т. Шевченка. Але І. Багряний, хоч і сам іноді хворо самозакоханий у власну велич, відчув свою мізерність супроти »глиняної фігури«, як він назавв Великого Кобзаря у вірші »Канів«, і наказав замазати своє прізвище на ще нерозісланих журналах. Теперішній же почесний голова УРДП має бути вважає, що величання його Каменярем дасть йому підставу сказати, з властивою підсовєтській знаті безцеремонністю і зухвалістю, Великому Каменяреві: »Посунься трохи!«. Хоча в них лише одне спільне — українська мова, якої еміграційний політик, до речі, не знає досконало. Цей визначний письменник із дитинства (підлітком, за його словами, написав дві повісті, зрозуміло, пропагандивно-комуністичного змісту) свої писання в ОУНр, від якої він відійшов до вже змінілого УРДП, де своїми поглядами і нетерпимістю відштовхнув від неї цілі крайові комітети, називає плідними... Плідними бувають корови. Крім того, про плідність — корисність, плодотворність — власної діяльності можуть говорити, здається, лише ті, хто не розуміє значення цього слова, всезнайки, вожді... »Врешті 5-ий з'їзд УРДП обрав мене Головою УРДП«, — пише В. Гришко про себе. »Врешті« — то значить: вкінці-кінців, з запізненням. Входить, його мусили вже давно обрати на голову УРДП, раніше, аніж відбувся 5-ий з'їзд?! Ще в час його служіння Всесоюзний КП?

Вся передмова В. Гришка до »Набоїв« зіткана червоними нитками за вже давно усталеною ним схемою: вихвалювання своїх

однодумців і себе, ганьблення, іноді хитромудро приховано, антикомуністичних діячів українського національно-демократичного руху.

Та про це далі.

Зробимо ще один відступ перед «Набоямі»

Витончену майстерність розкладницької, підривної діяльності КГБ проти еміграції ілюструє книга першої дружини А. Солженицина — Н. Решетовская »В споре со временем« (В суперечці з часом), видана »Агенством печати Новости«, 1975, СССР.

До розповіді про перше кохання, щирі відносини між студентами і т. д. вкраплено твердження про хворобливу вражливість майбутнього лавреата Нобелівської премії. В своїх творах він вимагав від героїв тих якостей, яких сам ніколи не мав, — твердять знеславлювачі А. Солженицина, замовчуючи, що всі вожді комуністичного руху і в приватному житті і в моралі і в своїй міжнародній діяльності були запереченнем тих гасел, за допомогою яких пробиралися до влади, а згодом зміцнювали її. Але на цю темуsovетським авторам говорити не вільно. Їм лише дозволено ідеальних героїв творів А. Солженицина противставляти авторові. В житті він був скривим, скиарим — не купував книг, які можна дістати в бібліотеці. В концтаборі націлювався на теплі канцелярські посади. Був мстивим. Антисемітом — в дитинстві образив свого співучня жида. Мав намір одночасно жити з двома жінками. Визискував свою дружину як переписчицю. Відмовлявся, ставши знаменитістю, давати поради початкучим письменникам, які зверталися до нього, хоч сам надокучав свого часу консультантам редакцій. І т. д. і т. д.

Проте, коли А. Солженицин і має ті, приписувані йому або ще й гірші риси (адже він виріс у комуністичному суспільстві, що оформлено, сформувало його), то балочки про них є лише спробою відвести увагу від головного, критикованого ним, а аж ніяк не хибністю його протикомуністичних переконань й аргументів. Якщо б А. Солженицин не критикував, а вихвалював советську дійсність, як це роблять писаки в СССР і поза його межами, то ніхто не згадував би приписуваних йому негативних якостей...

І якби пробудителі України, рушії українського національного відродження С. Єфремов і його однодумці були б відмовилися від виборення волі українському народові в його незалежній українській народоправній державі та погодилися з комунізмом, стали виконавцями його ідей, службаками північного ворожого сусіда-варвара, то ніхто не влаштував би їм процесів, не винищував би їх і не глувували б із замучених їхні кати з своїми підручними на Батьківщині й на еміграції...

Не можна, звичайно, твердити, що всі розділи »Лірично-публіцистичної розвідки »Набої для розстрілу« (Ненько моя, ненько...), написані Г. Снегірьовим. В частині з них відчувається його особисте глибоке горе, нещастья, трагізм советських людей, яких КП робить знаряддям виконання своїх кривавих цілей, перетворює їх на донощиків проти найближчих, найдорожчих їм осіб, навіть на батьків.

далі буде

ПРО СУДОВІ РОЗПРАВИ НАД ІВАНОМ ДЕМ'ЯНЮКОМ В КЛІВЛЕНДІ, ОГАЙО, ДО ДНЯ 17 ГРУДНЯ 1984 року.

У висліді жертвенности групи українських громадян, правник й оборонець Івана Дем'янюка зміг дійти до наступних успіхів, а саме:

1. У словній аргументації перед Борд оф Емігрейшен Апіл, дня 12 грудня 1984 року, у Чирч, Вірджінія, оборонець змусив Офіс оф Спешел Інвестігейшен /OCI/ визнати, що виказка /І. Д. Кард — Травнікі/ була тільки одним спрепарованим документом в СССР, як доказ проти Івана Дем'янюка, у його денатуралізаційному процесі /знесення права громадянства/.

2. У словній конfrontації оборонець змусив Офіс оф Спешел Інвестігейшен /OCI/ признатися, що всі свідки у справі денатуралізації зізнавали і свідчили неправду.

3. У словнім діялозі й конfrontації, Офіс оф Спешел Інвестігейшен /OCI/ був змушеній погодитися і признати, що советський репрезентант Валерій Кубанов сам призвався, що винакда /І. Д. — Кард/ була підроблена в СССР.

4. У словній аргументації, О. С. І. змушений був признатися, що Федеральне Бюро Інвестигації /ФБІ/ робить дослідження, що СССР вживає фальсифіковані докази у цій справі, як рівно ж те, що Американські Ветерани роблять національний протест проти поведінки О. С. І.

5. Судове ЕКСТРАДИЦІЙНЕ ПЕРЕСЛУХАННЯ відбулося 17 грудня 1984 року. Комбіновані сили держави Ізраїлю мали намір випровадити Івана Дем'янюка до Східного Єрусалиму. Однаке, документальна, масивна конfrontація була така велика у невинності І. Дем'янюка, що суд не хотів винести вироку.

6. Сильно підбудований внесок, щоб усунути ДЕНАТУРАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИРОК, було протоколовано 17 грудня 1984 року, враз із новими доказами /500 сторінок КГБ-івського обману й конспірації у справі І. Дем'янюка. Рівночасно було протоколовано із доказами та передано до постійного дослідження Федеральним Бюром Інвестигацій /ФБІ/.

7. 600 сторінок документальних доказів було протоколовано в так званім Сикст Сіркет Корт оф Апіл, для мовної аргументації та для оригінального внеску усунення денатуралізації.

8. Оборона змусила О. С. І. признатися, що протокол перед Еміграційним урядом Апеляції не був у цілості із погубленими доказами, погубленими »Екзебітами« і т. д., щоб еміграційний Уряд не міг побачити цієї сфальшованої справи. Це все було виправлене оборонкою!!!

Ця інформація є подана адвокатом Марк Дж. О-Канором, оборонцем Івана Дем'янюка. Вільний переклад з англійської мови на українську.

* * *

закінчення на стор. 40

Геологічні Теми

Зіновій КАРБОВИЧ

1 9 8 4

Візії і фантазії

Цікава дата, над якою вже не одна прогноза, щодо певних переломових подій у такій чи іншій формі зупинялася. Проте ж, не це вирішальне, а вирішальними є вісімдесяті роки у світовій історії. Про 1984 рік писав Амальрик, предсказуючи на той час упадок імперії. Доки не прибув у вільний світ.. Побачивши, як завзято боронять російську імперію офіційні чинники вільних націй і, зокрема, укриті мафії, Амальрик почав корегувати свої прогнози, забувши і про силу українського націоналізму і пряму загрозу Китаю для імперії. Буває. Амальрик почав проповідувати реорганізацію російської імперії на кантони й інші фата моргана!

Дата 1984 зацікавлювалася знову поновним виданням славнозвісної книги Джорджа Орвелла, який змальовує суцільну тоталітарну систему монопартії, яка захопила владу. Твір Орвелла постав під впливом безконтрольного панування — свавілля большевизму і націонал-соціалізму. Суцільний пессимізм огорнув Орвелла супроти фактів свавілля тоталітаризму, його варварств, терору, геноциду, брехні й облуди, так, що він не бачив можливості ніяким чином, включно з революцією, змінити розвиток подій, стримуючи повну перемогу тоталітаризму (у теперішньому випадку — большевизму, бо нацизм і фашизм сконали безповоротно, але комунізм, як знаряддя Московщини опановує світ).

Досконала державна монопартійна машина суцільно нищить людину і, на думку Орвелла, розвиток подій іде нестримно до тотального опанування людини і народів монопартією, яка одиночно володіє державою, за поміччю доктрини брехні й облуди, в основі якої лежить суцільний терор.

Твір »1984« — це книжка візії й фантазії. Автор крізь увесь свій твір проводить одну незмінну ідею: тоталітарна система, в даному випадку комуністична (хоча він це не висловлює експресіс вербіс, але про іншу тепер не може бути й мови), є спроможна змінити духові, етичні, фізіологічні елементи людини, вчинити з неї тотального робота, послушного монопартії. Партия, зокрема т.зв. внутрішня партія, куди доступ мають лише вибрани, контролює все, поставила собі на послуги модерну технологію й електроніку.

В основі всієї стратегії зламати людину лежить непомилність партії, яка має до диспозиції усі засоби морального й фізичного терору. Її мета — не лише в тому, щоб витворити непереможний страх перед нею, але, щоб найбільш неприродне, — примусити людину вільно любити »Великого Брата«. Тобто: з ненависті до нього, з нехтування

його, з викликаної силою пошани до нього врешті-решт довести людську душу до стану любови свого тирана, ката, народовбивця.

Автор з'ясовує страхітливу систему фізичного і психічного терору, використання модерної електроніки й технології для цілей контролювання кожного кроку, кожного поруху, навіть думки через т. зв. поліцію думки.

Фабула обертається навколо декількох осіб, в основному двох жертв системи, яких врешті-решт провокаціями, муками, тортурами змушують не лише до самоопльовування, зради, але через степенування тортур до викорінення любові з їхньої душі до всякої істоти, включно з любов'ю жінки до мужчини і навпаки. І на кінець Орвеллової повісті-фантазії тріумфує любов до »Великого Брата«.

Цей неприродний стан, до якого система всебічного терору доводить свої жертви, є настільки абсурдний, що в нього повірити не можна, і треба зараховувати витворення такого стану до фантасмагорії автора. Реальніші є твори наукової фікції-видумки, пов'язані з історіями людей з інших планет, включно з чудесним українцем — актором »І. ТІ« (Е. Т.), аніж заключні фантазії Орвелла.

Страшний Орвеллів пессимізм, брак віри у Божественне у природі людини, доводить автора до абсурдних висновків. Остаточно перемагає система тоталітарної монопартії, яка є в нього анаціональна, а якої основа існування є сама нага жадоба влади, без ніяких інших цілей, влади самої в собі, не основаної на ніякій ідеї. Ідея є на послугах виключно прагнення влади, спертої на суцільну забріханість, на доктрину непомильності монопартії і державного апарату.

Усе життя є зетатизоване, сколективізоване, немає ніякої приватної власності, а над усім вітає молох-держава, що є тотожна з монопартією, а яка має два складники: ширше коло — партія, і вужче коло — »внутрішня партія«, яка фактично усім керує. А десь у хмарах є »Великий Брат«, непомильний, усемогутній, жорстокий.

Працюють чотири забріхані вже в самій назві міністерства : міністерство правди, любови, добробуту і миру. І так, міністерство миру займається веденням постійних воєн, правди — суцільною брехнею, любови — тортурами, добробуту — постійним скорочуванням харчових та інших споживчих продуктів.

Тисячі урядників працюють над фальшуванням історії з однозначним винищуванням джерел та архівів, книжок, часописів, в яких були подані прогнози, які не сповнилися — отже треба негайно усі дані знищити, а видрукувати новий наклад книжки, газет тощо, щоб навіть в архівах не лишилося для поколінь, які прийдуть, що партія і »Великий Брат« помилялися.

Держава є вічно у війні, щоб мобілізувати і тримати під терором »пролетів« перед наступом ворога. А цей ворог міняється. Океанія (назва імперії автора, тобто Америка, Велика Британія, Австралія й інші океанські простори) є у війні з Евразією, тобто з євро-азійським континентом, що творить одну імперію. Але через ніч змінюється картина: Океанія є вже у війні зі Східньою Азією (Китай, Японія і т. п.). А за що? За робочу силу, а не за території, бо усі три потуги мають її досить,

а робоча сила — це Індії і комплекс, Африка тощо. Ворог Океанії, де царює монопартія, близькавично зміняється. Усе, що поза нею — це проклятий капіталізм, визискувач, народовбивець тощо.

Суть у тому, щоб постійно була війна, хоча ні одна з тих трьох потуг не спроможна перемогти іншої. Війни мотивовані внутрішніми причинами, щоб загнуздати власне населення, власних рабів, поневолені народи. Кінець війни приносить мільйони нових рабів — полонених, які мають працювати на переможця. Партія має такі забріхані клічі; в і н а означає мир, с в о б о д а означає рабство, н е з н а н я — це сила, незнання — це брак самоусвідомлення минулого, самопізнання сучасного.

»Пролети«, тобто 90% населення мають вірити в непомильність »Великого Брата«, бути вихованими в несвідомості минулого, бо хто опановує минуле, той опановує сучасне, а хто опановує одночасно сучасне, опановує майбутнє, або хто опановує минуле — опановує майбутнє. »Пролети« здорові морально, незабріхані, працьовиті, зберігають ще природне в людині, і на них роблять ставку ті, кого ще не зламали, не перевиховали, не навчили любити »Великого Брата«.

»Ми є жерці влади, Бог — це Влада... Влада є однозначна з владою над людьми, над їхнім тілом, але передусім над їхнім духом. Володіння матерією не є таке важливе, ми вже її маємо, воно є совершенне. Ми контролюємо матерією, бо ми контролюємо дух. Дійсність відбувається в голові людини...«

А цю владу над людиною здобуває партія, коли вона приневолює т е р п і т и. Через різнорідні терпіння, — тобто тортури різного типу, включно з психушками і найбільше рафінованими психологічними, моральними і фізичними методами з включенням електроніки — панує вона над людиною, доки не доведе її до абсурду: любити ката! Для того, щоб з ненависті до ката зробити психо-моральну настанову людини любити ката, існує цілий вахляр найрафінованіших метод. Телевізор контролює кожне схвилювання, зміни на обличчі людини, її кольор, її радість чи невдоволення, блиск в її очах, говорення через сон і т. п. Усюди присутні підслухові апарати все занотовують. Усе це збирає »поліція думки«.

Над наганом чи палкою стоїть символічно завжди повторювана істина, цебто брехня: партія — непереможна, її належить майбутнє, бо така життєва закономірність. Дубинка і теорія, наган і доктрина про те, що закономірно після капіталізму приходить соціалізм, залишаються без аргументації, але через вічне повторювання і препарування історії, сучасного і майбутнього — має викорінити з людини саму згадку про інше минуле, про життя у свободі, чи взагалі інше життя. Тому треба міністерства правди, тобто брехні, фальсифікатів, зміни текстів, кожночасного переписування історії і т. п. Тортури й абсурдне переконування мученого доводять остаточно до його переконання, що 2 на 2 дорівнює 5.

Одночасно підготовляється нову мову — урядову мову, щось а ля советську »уніфіковану« мову, яку насильно накидається »пролетарям«, населенню, а суттю якої є спросточати природні національні мови, викиданням багатьох слів з ідіотичним скороченнями: наприклад, »ен-

«соц», тобто англійський соціалізм (мова про систему в Океанії), або комінтерн чи »думкпол« (поліція над думками), чи НКВД, КГБ, Гестапо, або »мініпанс« (міністерство миру, тобто війни) і т. п. У цій мові викидається протиставні слова: наприклад, до »добрий« — слово »злий«, яке вилітає, а лишається »недобрий«; зимний має протиставністю »незимний«, а »теплий« відпадає, а »дуже зимний« має »плюсзимний«, а це вище це є »плюс-плюсзимний« і т. п. нонсенси..

Під таким кутом до 2050 року мають бути перероблені усі твори Шекспіра, Гете тощо. Божевілля тоталітарістів не має меж. Їхня мета — виполоти з душі людини все, включно з мовою, все, що нагадувало б добро, — синоніми, багатство пережить, спротив тощо. Тотальний притівізм, який ми вже бачимо в СССР. Спростачення — це збідніння багатства людської творчості.

Немає сумніву, що Орвелл — це надзвичайний письменник. Це дуже добре, що він показав страхіття монопартійно-тоталітарної системи, звиродніння людини, провідної насти, яка відкинула релігію, усякий гуманізм, адорує нагу владу задля влади її самої, яка сотні мільйонів тримає під наймодернішими засобами терору та старається втримати передусім панівну каству вільною від заговорів. А »пролетів«-рабів ця наста нехтує, як бидлом, не вірячи в їхню спроможність покласти край тиранії. Хоча в декількох місцях автор висловлює устами свого героя Вінсона Смітса надію на »пролетів«, проте ж доводить історію терпіння Вінсона до абсурду: добровільного полюблennя »Великого Брата«. Така капітуляція людського духу — абсурдна. Вона має символізувати капітуляцію ідеї й моралі Богоподібної істоти взагалі перед тиранією.

Відклик до системи большевизму в Евразії в книжці — ясний, проте автор увеся цей комплекс терору і тортур старанно зводить до »енг'соцу« в Океанії, а не до большевизму в Евразії. Проте ж, як воно не було б з ліценцією поетіка (поетичною дозволеністю), такий твір, перевинений за залізну заслону, через свої односторонні фантазії і пессимізм щодо перемоги людського духу, наїй, про які навіть не згадує автор, про релігії, які то не існують в книзі автора, — матиме там недобрий вплив, бо не показує перемоги добра, людського духу, ідеї, віри в Бога, віри в Націю — перемоги над терором і тиранією системи »енг'соцу«, чи большевизму.

Шукання джерела всього лиха, лиха системи виключно у жадобі влади певної кількості людей, а не в певному комплексі теж національного імперіалізму, месіянізму, загарбницьких тенденцій означених націй, — від'ємна риса твору »1984«, — не вичерпує проблеми. Петро I, чи Катерина II були деспотами без модерного типу монопартії, але мали подібні до »великого брата« цілі, будучи на той час теж »великими братами«.

Є дуже корисне, що Орвелл показав доведений до абсурду тоталітаризм монопартії, але недобре зробив, що не вказав у літературному творі, як вийти з ситуації рабства. Не показав непоборності людського духу!

Ми вважаємо, що Орвелл помиляється, коли думає, що така система терору і брехні, дубинка і теорія, наган і донтрина брехні, з закономірністю перемоги »енг'соціалізму« чи большевизму над ідеями свободи, над основними людськими вольностями, над стихійними і Богом даними

правами націй на їх незалежність, антикультури над мозаїкою національних культур, що складаються на скарбниці культури людства, — мають шансу на остаточну перемогу, як Орвелл показав це на прикладі смерті свого героя.

Тромpetи звіщають через телевізори перемогу військ Океанії над Евразією в Африці, над якою усю контролю отримус «Великий Брать» — монопартія — держава Океанії... І далі: »Він ішов (зі судової залі), де усіх прозрадив, покаявся за все минуле... Він ішов коридором з білими викладаними плитами з почуттям, наче б мандрував у близку сонця, і за ним ішов озброєний поліцай... Довго очікуваний постріл врізався в його мозок-потилищо... Він глянув на величезне обличчя... Сорок років він потребував, щоб забагнути, яка усмішка приховувалася під темним вусом... О, жорстоке, зайве непорозуміння! О, зарозуміле, самонакладене на себе прогнання від любої груди! Дві слізози потекли, що пахли джинном, по його обличчі... Але, нарешті, все добре, все стало добре, бо боротьба закінчена. Він переміг самого себе. Він полюбив Великого Брата!« Так кінчає Орвеллів герой...

І це є трагічний пессимістичний акорд Орвелла, котрий не міг показати перемоги людського духа, людської моралі, віри в Бога, віри у власну Націю над безбожницьким марксизмом, большевизмом.

Фантазією власне є знищення духу, а реальною дійсністю — перемога духу над матерією, моралі над терором, ідеї свободи і справедливості, незалежності, суверенності націй — над тоталітарною всякої типу системою поневолення, над усякою імперією.

Прийшов кінець націонал-соціалізмові, прийде кінець і большевизму. Але ніколи не прийде покаяння й упадок людського духу! Ніколи сили темряви не переможуть Христа. На кінець завжди тріумфує Бог і Батьківщина-Нація.

Події в Україні, Польщі, Балтицьких країнах, Грузії, Туркестані, Сибірі й інших поневолених країнах заперечують страшні прогнози Орвелла, але, можливо, вони струснули сумління не одного у вільному світі.

* * *

←
»Про судові розправи над Дем'янюком« (Закінчення зі стор. 35)

У світлі коротких інформацій всебічної дії оборони, тобто правника Марка Дж. О'Каннора із допомогою гурта нашої громади, слід ствердити, що до тепер уся посильна акція допомоги виправдана.

Боронимо не тільки Івана Дем'янюка, але й рівночасно ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ-НАЦІЇ, проти якої спряглися інтернаціональні сили могутніх держав, проти безборонного і поневоленого народу в Україні та еміграції, щоб поставити всіх УКРАЇНЦІВ і УКРАЇНУ в світлі незрілого народу, що не заслуговує на свою державність.

Судовий процес ще незакінчений. Ще буде треба багато доказати зусиль: моральних, фізичних, матеріальних, а передовсім СИЛИ ДУХА ЄДНОСТИ, щоб зорганізовано відбивати атаки проти українства тут на поселеннях, як рівно ж в Україні, пам'ятаючи, що найгрізнішим ворогом є відвічна й кровожадна Москва!!!

Пoeзія · Пpoза

ПАМ'ЯТІ ЗЕНОНА ТАРНавсьКОГО

Восьме число »Терему« — Асоціації Діячів Української Культури — присвячене одному з найчільніших представників молодої галицької »Богеми« — Зенонові Тарнавському. Тарнавський посвятився театріві цілим своїм еством. »Терем« скоплює багатогранну діяльність З. Тарнавського як журналіста, радіо-диктора /це він проголошував Акт Відновлення Державності 30-го червня 1941 року з радіостанції ім. Є. Коновалця у Львові/ редактора і письменника. »Терем« вішановує пам'ять Зенона в 20-ліття його смерти статтями Г. Лужницького, »Людина театру — замість вступного слова«, Роман Кухар — »Зенон Тарнавський«, Богдан Бойчук — »Початок дорожні на високий Замок«, Олег Лисяк — »Пресумна повість«, Ірина Лаврівська — »Веселій Львів« у Дивізії, Юрій Тис-Крохмалюк — »Дійство про чоловіка у Детройті«; Зенон Тарнавський заступлений таким вибором: »Солодке вино і фінка«, »Евард Козак«, »Зустріч в Перпінняні«, »Рання діяльність Макса Райнгарда«, »Говорить Львів«, »Ересі в обороні побуту«. Юрій Тис-Крохмалюк — »Зенон Тарнавський«.

Число 8 »Терему« має 72 сторінки. Головний редактор 8-го числа — Юрій Тис-Крохмалюк. Членами редакції є Микола Климишин, Микола Кавка, Мартин Новаківський і Антін Кобилянський. Число позначене датою 8-го грудня 1982 року. Читачам »Авангарду« даємо короткий нарис Зенона під назвою »Солодке вино і фінка«

СОЛОДКЕ ВИНО І ФІНКА

Мій маленький син вчиться щойно перші слова. Він починає здобувати світ. Світ маленький, дитячий світ. А моя дружина, кожного вечора кладе дитину до сну, проводить слова молитви. Маленької, дитячої молитви. Вона говорить:

— Ну кажи, синку, кажи ще таке: «...І дай Бозю щастя Україні!». Маленькі усточки моєго синка лебедять зовсім щось невиразно, що кінчається виразним: »Па Бозю«. І я кожного вечора слухаю цих найперших лекцій патріотизму моєго сина. Мені часом смішно. І я намагаюся уявити собі цю дитячу »Бозю«, що має дати щастя теж і Україні. І я думаю, що добре б було, якби нарешті так сталося, щоб мій син не мусів просити щастя для України, щоб у своїх маленьких молитвах міг подякувати за те щастя, що його Бог дав Україні. Мій син емігрант, маленький, дворічний, але емігрант — він молиться за Україну, за цю Україну, яку він ніколи не бачив, що про неї він нічого й не знає. Не знає, що України зовсім нема. І не знає, що Україна є, і то така велика і могутня, як смерть. Така близькуча, як сонце, що його він кожного ранку зустрічає з вікон своєго бараку в таборі. Він не знає, що кожний з нас взяв найцінніший шматок України і, заховавши його глибоко в серце, поніс у далекий світ. А я, його батько, взяв два шматки: для нього і для себе. А його мати теж взяла два: для нього і для себе.

І він не знає про те, що були теж два такі, котрі взяли свою Україну з собою і хотіли її перенести крізь вогонь і воду, крізь гори й ліси, але загинули. Скорострільна куля вбila їх обидвох. Падаючи, вони передали Україну своїм товаришам. А ті знову передали її іншим... І вони несли її і несуть далі і далі — аж до тієї границі, поза якою вже є щастя. І мій малий син не знає про те, що цей перший, який упав у лютому 1945 року називався Йосиф Позичанюк. Молодий, талановитий, запальний. В бою завжди тримав в лівій руці небезпечну гранату... для себе і для України, а в наплечнику носив словник Грінченка, перо і чорнило. Для себе і для України. А другий називався... Ні, ні... Він мав уже інше ім'я і прізвище... Емір-Кора. Просто, два значки для переклички. Треба ж якось людину кликати. Він загинув у Великодні Свята. В Обливаний Понеділок большевики обили його струєю з автоматів.

Позичанюк, колишній комсомолець, письменник і журналіст, виріс між большевиками. Безрадісними очима глядів навколо себе — і раптом, несподівано, побачив на землі, серед пилу й болота, свою Україну — і сп'янів. Його очі загорілися. Серце стиснулося невимовним жалем. Підніс її якнайвище, обмив її якнайчистіше промінням своєго сонця в грудях — як тільки вмів і міг. З того часу рвало його проти ворожих куль. Залишив усе і пішов. Пішов у ліс і здобув для себе фінку — молоду і прекрасну. З нею подружився і був їй вірний аж до останнього моменту.

Сірий день — хіба на Поліссі можуть бути інші, як тільки сірі дні? — щойно благословився, коли Позичанюк та його командир Мірко ще спали, були втомлені. Це вільно кожному. А цього може й не треба.

Їо коли людина втомлена і хоче спати, тоді не панує над своєю волею. В лісі, чи на болоті, чи на березі Прип'яті, все одно де, так солодко спиться. Спали теж їхні товарищи. Але спали чуйно. Хто в лісі живе, живе, як звір. Чуйно. Кожний шелест будить. Десь здалека тріснула галузка, а може – це постріл з автомата? Всі звелися на ноги – і ніхто нікого не питав, що сталося. Всі раптом і одночасно зрозуміли, що вони в пастиці. Це відчуvalося в повітрі. Таке вже підсоння лісу. Треба було кільце перервати й вийти з нього. Негайно, зараз, вже, бо ... бо смерть з большевицьких автоматів голодним вовком завис над їхніми головами. Всі глянули на командира Мірка. Глянули, чекаючи наказу – готові. І в цю мить побачили в його очах не то жах, не то дурість, якесь зніяковіння. Він не був здатний на те, щоб командувати і вивести свій відділ з оточення. Це всім було ясне. А кільце затіснювалось. Щораз то більше й більше. Не зважаючи на присутність командира відділу, молодий мовчзний Сова, що був командиром іншої групи, але разом з ними передирався з Волині на Полісся, став біля нього і почав трохи хрипким, однак твердим голосом давати накази. Потім повернувся круто, щоб іти першим. Та в цю ж мить його плече торкнулося легко об плече когось, хто був біля нього. Командир здивовано поглянув на цю людину. Біля нього стояв Позичанюк. У нього був автомат, а в лівій руці відбезпечена граната – для себе, як і в командира. Пістоля і граната.

– Разом, – шепнув Позичанюк,
– І пішли.

Тільки такі два могли іти попереду і вести людей. Плече об плече, куля біля кулі. Сіяли смерть коло смерті. Коли пробилися, командир мовчав, як завжди, а Позичанюк мав у руках фінку. Та воєнні трофеї слід віддавати. Такий тут закон. Але командир каже:

– Ця фінка твоя.

Вони стиснули один одному руки і стали приятелями назавжди. На завжди, тобто до смерті одного або другого.

Скрізь по лісах знали, що Позичанюк здобув друга і фінку. Знали, що крім словника, чорнила і пера він ще стереже молоду дружину – фінку.

Жив, боровся, мріяв, думав і писав – і загинув. Раптом, несподівано, в лютому 1945 року в лісі біля Бібрки. Большевицький кінний загін наскочив на них несподівано. Кілька скорострільних стрічок – і Позичанюк на великій, білій плахті снігу, чорнилом своєї крові вписав свою останню поему. Поему життя й смерти молодого хлопця, що свою Україну носив у серці.

* * *

Я б хотів написати так:

А його невідомий приятель Емір-Кора жив, жив інакше і переміг, і вийшов цілий з цієї історії. Але ж так не було. Він жив так само, і так само загинув...

Цвінтар обведений муром, а трупарня стояла пуста. Однак, на катафальковому столі можна так само добре поставити страву й горілку, як і в ресторані. І в трупарні буде так само безпечно – затишно. Тим більше, що навколо розставлено вартових і скоростріли. А в селі б'ють дзвони – «Христос Воскрес». Товарищі зброй зійшлися і діляться святым яйцем. П'ють чарку. Співають і розказують про те, що...

».. в Італії мої останні передвоєнні свята я так чудово провів.... Приїхала моя сестра – і була ще одна сеніоріта. І втрьох ми вийшли – розповідає Кора – з Риму в Неаполь. Біла яхта, синє море, червоне кохання, солодке вино, свінг і брідж...«

І всі це бачать. Сидячи в трупарні, біля катафальку, заставленого стравою і горілкою. На цвінтари, в маленькім селі, бачать чудову сеніоріту, що, мабуть, дуже любила Емір-а. Бачать чудовий Неаполь, Везувій, блакитне небо, яхти і срібні меви. Одягнені в чудово скроєні фраки танцюють свінга. Легенько тиснуть до грудей сеніоріт, що шепчуть їм: »О, каро міо...« і примикають довгі чорні вії. Емір-Кора оповідає, товариші слухають. Нечутно за ним станули духи усіх тих, що тут, у тім цвінтартінім готелі, спали дуже коротко. Духи слухають. Слухають Еміра і живих, що оповідають про ті часи, коли в лісах був тільки птах і звір, коли люди сміялись і нудзували, – і вмириали звичайно, просто, – і нецікаво. І слухають про бійців УПА, про хорошуна, командира Еміра, який їздив майже по цілому світі і знав багато чужих мов, і був сином багатих батьків, а тепер є бійцем-повстанцем.

А в обливаний Понеділок Емір-Кора прийшов до них. Ішов в життя, а попав між духів. Ішов виконати важне доручення, але злива куль з большевицьких автоматів закопала його в землю. А далеко, в блакитній Італії, на білім яхті маленька сеніоріта тужно дивиться на Везувій і згадує, і чекає. Шумить джаз, дзвенять криштальні чарки і солодяться на устах давні поцілунки й вино.

А Емір-Кора туди більше не поїде. Його вже нема, так як нема і Позичанюка. Та їх Україна живе. Її несуть інші, несуть у своїх серцях, за неї молиться мій синок: »І дай, Бозю, щастя Україні«, за неї моляться інші такі ж малі – покищо тільки моляться...

»ПОВСТАННЯ В НОРИЛЬСЬКУ«

у перекладі на англійську мову

Появилося видання спогадів Євгена Грицака »Повстання в Норильську« про повстання політичних в'язнів в концентраційних таборах у Норильську в 1953 році.

Передмову до книжки написав приятель України італійський проф. Лев Маніно, а обгортуку зладила Леся Риба. Переклад з української мови на англійську завдячуємо Зені Рихтицькій. Книжка вийшла накладом Інституту Політичної освіти у Мюнхені.

Ціна одного примірника 8 ам. доларів.

Замовлення слати на адресу Пресове Бюро АБН в Мюнхені

Богдан Лавра

ДУХ БАНДЕРИ

(Поема з України)

ДУХ БАНДЕРИ ХОДИТЬ ПО ВКРАЇНІ,
НАЧЕ ЛІЦАР БОЖОГО НАРОДУ,
І ДАРУЄ ОТЧИМ ДОМАМ СВІТЛО,
І ДАРУЄ ЛЮДСЬКИМ ДУШАМ ЗГОДУ.

ДУХ БАНДЕРИ ХОДИТЬ ПО ВКРАЇНІ,
МОВ ХОДИВ І ПРОВІДНИК КОЛИСЬ-ТО,
ТА УСІМ СВІДОМИМ УКРАЇНЦЯМ
ПРОМОВЛЯЄ ЯСНО Й УРОЧИСТО:

»НАША РІДНА НЕНЬКА УКРАЇНА
СТАНЕ ВІЛЬНИМ НАШИМ КРАЄМ ЗНОВУ
І НА КОЖНИМ КРОЦІ БУДЕМ ЧУТИ
ТІЛЬКИ НАШУ СОЛОВ'ЙНУ МОВУ.

МИ ОТЯМИЛИСЬ І СХАМЕНУЛИСЬ,
НАВКРУГИ ВКРАЇНИ МУРОМ СТАЛИ,
ТА УЖЕ НАВІКИ НЕ ЗАЗНАЕМ
ЖОДНОЇ МОСКОВСЬКОЇ НАВАЛИ!«

ДУХ БАНДЕРИ ХОДИТЬ ПО ВКРАЇНІ,
НАЧЕ МЕСНИК БОЖОГО НАРОДУ,
І ПРИНОСИТЬ В КОЖНУ ХАТУ ЩАСТЯ,
І ПРИНОСИТЬ НАМ УСІМ СВОБОДУ!

ГОНТА

СТОГНАЛА ЗЕМЛЯ В ЧУЖИНЕЦЬКІЙ НЕВОЛІ,
МАГНАТ НАДИМАВСЯ НЕНАЧЕ ПАВУК,
ВПИВАЛАСЬ ПОКОРОЮ ПАНСЬКА СВАВОЛЯ,
ЗРИВАВСЯ У ПОСВІСТІ ГРІЗНІМ КАНЧУК.
ТА ДЕСЬ В ТИШІ ЗАДЗВЕНИЛА ТЯТИВА,
МАЙНУВ МЕТЕОРОМ В ПІТЬМІ СМОЛОСКИП,
ШАБЛІ ЗАБРЯЖЧАЛИ І ПОСТРІЛ ЛЯКЛИВИЙ
ДО СЕРЦЯ ЧУЖОГО НАВІКИ ПРИЛИП.
— РЯТУНКУ! НА ПОМОЦ! СХИЗМАТИ ПОВСТАЛИ!
РОЗЛИЛИСЯ МОРЕМ ШИРОКИМ ВОГНІ.

З ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ ПІДЯРЕМНОЇ УКРАЇНИ

А ПОМСТА ЯК ВИХОР НОСИЛАСЬ, ЛІТАЛА
З СВЯЧЕНИМ НОЖЕМ НА ВОРОНІМ КОНІ.
ОРУДУВАВ ШВАЧКА. РУКА НЕЖИВОГО
ЯК КАРА ГОСПОДНЯ НЕСЛА ПЕРЕЛЯК.
ВТІКАЛИ ПАНКИ, ЖИДОВА БЕЗ ДОРОГИ,
ПІД УМАНЬ СТЯГАВ КОЛІВ ЗАЛІЗНЯК.
А В УМАНІ ГОНТА ЖУРИВСЯ В ФОРТЕЦІ:
»НА ЗАВТРА з БРАТАМИ НЕПРАВЕДНИЙ БІЙ«.
НЕМОВ ХТОСЬ ПРИКЛАВ ДО ВИСКА'ГОЛОСНИЦІ
В ПІСТОЛІ НАБИТИЙ ОСТАННІЙ НАБІЙ.
»З БРАТАМИ НА БІЙ! ВОРОГІВ ЗАХИЩАТИ...
СВОЇХ КРОВОПИВЦІВ! ЧУЖИНЦІВ! КАТИВ!
І СТАТИ НАРОДУ НЕЩАСНОМУ КАТОМ
ТОМУ, що я жити в розкошах хотів.
А ДУМКА ЯК ШАШЛЬ ТОЧИЛА ЖУРБОЮ
»БЕЗГЛУЗДЯ! ПОРАЗКА!« УДАРИЛИ В ДЗВІН
І ГОНТА ВМИРАТИ ПОВІВ ЗА СОБОЮ
ЗА ДОЛЮ НАРОДУ КОЗАЦЬКИЙ ЗАГІН.

САВА ЧАЛИЙ

ТРИЩАТЬ ПАЛІСАДИ, УПАЛИ ВОРОТА,
БРЯЗКОЧУТЬ ШАБЛЮКИ, ПІСТОЛІ ГРИМЛЯТЬ.
П'ЯНІЄ СВЯТА ГАЙДАМАЦЬКА РОБОТА
ВЦД СТОГОНУ, ЗОЙКУ Й ДИКИХ ПРОКЛЯТЬ.
ПОКОЇ НАРОСТІЖ, КОМОРИ РОЗБІТИ,
ПОРУБАНІ ДОЛІ ЛЕЖАТЬ ГАЙДУКИ.
— ДЕ САВА?! ГНАТ ГОЛИЙ В РОЗХРИСТАНІЙ СВІТІ,
ЯК БУРЯ ШАЛЮТЬ КРУГОМ КОЗАКИ.
— ДЕ ЮДА ЛУКАВИЙ! ЗМІЯ ПІДКОЛОДНА!
У ВІДБЛІСКАХ СИНІЙ МИГОЧЕ БУЛАТ.
НЕНАВІСТЮ В НІЧ РОЗВЕРЗЛАСЬ БЕЗОДНЯ,
КРИВАВА НЕМОВ ЗА РОБОТОЮ КАТ.

— ВЕДУТЬ!
ПРИВЕЛИ!!!
ЗОЛОТИ ЕПОЛЕТИ,
КОКАРДА, МЕДАЛІ, ПІДКРУЧЕНИЙ ВУС.
— ДОБРИДЕНЬ ВАМ, ХЛОПЦІ!

З ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ ПІДЯРЕМНОЇ УКРАЇНИ

З ЧЕРВОНИМ БЕНКЕТОМ!

— КАРАЙТЕ! Я БІЛЬШЕ НЕ МОЖУ!

ВИНЮСЬ!

І ТРІСКОТОМ ВПАЛА НА КЛУНІ ПОКРІВЛЯ

— НЕ МОЖЕШ! ВИНИШСЯ? ВМИВАЄШ ЧОЛО?

ЗА ЩО Ж ТИ ПРОДАВСЯ?

ЗА СИТУ ГОДІВЛЮ?

ЗА БРУДНУ СПІДНИЦЮ,

ЧИ КАТ-ЗНА ЧОГО?

НЕМА УКРАЇНЦЕВІ СОНЦЯ ПІД НЕБОМ.

НА ВЛАСНІЙ ЗЕМЛІ ЗАГИБАЄШ РАБОМ

І ТІЛЬКИ ПОВСТАННЯ ТА ТЮРМИ ДЛЯ ТЕБЕ,

ЧИ НАЙМИ В ЧУЖИНЦЯ З ПРОКЛЯТИМ ТАВРОМ.

А ЖИТИ КОЛИ?

— ВІДВОЮЮЄМО ВОЛЮ...

— ХА-ХА! НА ДЕРЖАВУ З ТУПИМ РОГАЧЕМ?

ПРОНІССЯ ПО СТЕПУ ПЕРЕКОТИПОЛЕМ

СНІПОК ПІДПАЛЕНИЙ ПОВСТАНСЬКИМ ВОГНЕМ.

— СТРИЛЯЙТЕ! Я ЗРАДНИК!

ХАЙ СЛАВА НЕ ГИНЕ!

І РАПТОМ УПАВ ВІД СВОЄЇ РУКИ.

— ПРОЩАЙ, ПОБРАТИМЕ!

ПРОСТИ, УКРАЇНО!

МОВЧКИ ПОЗНІМАЛИ ШАПКИ КОЗАКИ.

МАЙБУТНЄ ЗА НАМИ!

А ВИ ТІЛЬКИ ТЛІН!

МОВЧАТЬ В ПЕРЕДГРОЗЗІ СТРАШНОМУ НАРОДИ

— НА СПОЛОХ! НА СПОЛОХ!

ЗАХОДИТЬСЯ ДЗВІН,

НЕСЕ СМОЛОСКИП ЗАПАЛЕНИЙ СВОБОДА!

ГЕТЬ ТЕМРЯВУ НОЧІ!

ХАЙ БУДЕ ДЕНЬ!

І ВИБУХНУВ ПОЛУМ'ЯМ В НЕБО ПРОРОЧИМ.

ПОЛІНУЛА СЛАВА НА КРИЛАХ ПІСЕНЬ,

ПО СВІТІ ЛЕТИТЬ І ГРОМАМИ РОКОЧЕ!

КРИВАВА НЕДІЛЯ У ПІДГАЙЦЯХ

(Спогад)

Це сталося 11-го травня 1941 року, майже перед вибухом війни між Советським Союзом та Німеччиною в повітовому місті Підгайці на Тернопільщині. Була неділя. У той день загін зігнали з усього району т. зв. призовників до червоної армії, щоб мати військові заняття, як біги і т. п.

Збірним пунктом для призовників була площа »Сокола«, — як за польської займанчини, так і тепер послужила для цих справ. Командири червоної армії розмовляли між собою російською мовою, мовою »старшого брата« і, очевидно, до нас зверталися також по-російськи. У нас був спротив, бо ми казали, що їхньої мови не розуміємо. Відповідь від командирів була одна, що нам треба вивчати російську мову, без якої ми не зможемо нікуди порушитись. Лише один старшина-українець із Києва ставився до нас по-рідному.

Капітан з кількома старшинами зформували нас у похідну колону і повели в напрямку до місцевого ринку, де посередині був пам'ятник Ленінові з простягнутою жебрацькою рукою. У нас тоді смиялися, мовляв, Ленін просить хліба, тому й руку простягнув... При тому хочу згадати, що перший день вибуху війни в той пам'ятник влучила бомба і тільки яма залишилася по ньому.

Коли ми були зформовані й рушили, від нас вимагали, щоб ми співали пісню до маршу. Одні починали, інші мовчали, і пісня ніяк не виходила. Ми бачили гостру реакцію командирів, які погрожували нам, коли ми опинимся на полі, тоді прив'яжуть нас до хвоста коня, і ми будемо не такої співати!... На самім ринку було кілька військових команд, і нас повели Широкою вулицею в напрямку залізничної станції. Після того нас зупинили і зробили докладну реєстрацію кожного одного, як вага, ріст і т. п. Обслуговували нас медсестри. Після цієї реєстрації почалися спортивні змагання, як біги на 50, 100 і 150 метрів. Ті призовники, які закінчили бігати, могли відійти, але повинні були повернутись до дальших спортивних вправ.

Мені та деяким друзям, які були зі мною, а саме Папіжеві Степанові, Корпанові Івасеві та іншим пішло все скоро, і ми подались геть, щоб трохи поїсти й повернутись назад. Йдучи Широкою вулицею біля Воєнкомату, ми почули великий гамір і раптом крик: »Стріляй, стріляй, бандіт!« — і в дверях побачили, як змагались два мужчини — один військовий, а другий цивільний. Я, вправді, не знав, хто то так змагається з військовиком, щойно пізніше в лікарні довідався, що то був повітовий провідник юнацтва ОУН, Павло Кубай із села Новосілки. Про нього сказав мені Теодор Фарина із села Телячого, який лежав на другому ліжку, важко поранений (він живе в Англії). На наших очах юнак вирвався з рук військового і з револьвером у руці почав бігти до огорожі, яка була навколо Воєнкомату. В тому часі стійкові взяли його під перехресний вогонь, але, Боже чудо — жодна куля його не поцілила. Я бачив, як Павло Кубай зарядив свій револьвер, але він затянувся, тоді хлопець зарядив вдруге — і пустив собі кулю в чоло, щоб живим не датися в руки НКВД...

Ми були свідками трагедії юнака-патріота. Ми лежали на хіднику

напроти будинку воєнкомату, але до нас скоро побігли енкаведисти, зібрали і повели на те місце, де відбувався спорт. Там по-відомлено команду про подію, яка сталася. Нас усіх зібрали в четвірки та повели в напрямі міста. Ми мусіли йти тихо, без розмови, з руками вгору. Напроти воєнкомату було велике подвір'я з військовим табором, і коли ми порівнялися з тим подвір'ям, нас усіх туди загнали й оточили військом. Після короткої наради почали викликати по четверо і обшукувати кожного, а відтак завели вже обшуканих у будинок і наказали лягти на підлогу. В перешукованні призовників взяв участь суддя Безкровний та військовики-старшини. Доволі вже багато пішло до дверей, де стояв суддя і військовики, коли й мені припало йти в одній четвірці; коли ми приближалися до судді, за нами вже йшла нова четвірка. Ми почули рух, чекісти почали кричати: »Руки с карманов!« — аж понад нашими головами щось полетіло, і я побачив, як впала граната біля судді! Він ще хотів її піднести та кинути в нашу сторону, але граната вибухнула, і суддя загинув на місці. Думаю, що були поранені і червоноармійці, які були недалеко нього. Тут залунала команда: »Стріляй по фашистах!« — і так з усіх сторін посыпався град куль на людей, що лежали на подвір'ї. Я вже чув стогні поранених, а сальви не вгавали. Я підвівся, щоб утікати, коли почув сильний біль у ногах і раптову гаряч. Від болю я майже знепритомнів, коли чую над собою крик: »Піднімайся, бандіт!« — але я тільки рушив руками і не міг слова промовити, бо в устах цілком висохло. Прошу пити, та замість дати води, вони потягли мене під будинок, роздираючи маринарку й сорочку; з інших стягали й спідні, щоб не могли втікати. Я далі кричав, що хочу пити, коли до мене підскочив енкаведист Петро Коник зі Старого міста (місцевий) і, замість води, почав бити мене кріском, заявляючи, що вб'є мене, як собаку.

За якийсь час приїхали військові авта, почали всіх ранених скидати на машини, і так нас повезли до шпиталя. Окупанти жорстоко по-водилися з нами. Мене першого стягнули з машини, кинули на долівку, і тоді я побачив, як лежав Павло Кубай із забандажованою головою: мабуть хотіли рятувати, щоб довідатися більше від нього. Однак я не бачив у Кубая жодних познак життя. Требаще згадати, як мені опісля розказували, що під час стрілянини — до наших юнаків приїхало багато військ НКВД з Бережан і Тернополя, а два літаки-»істребітіл« (винищувачі) кружляли понад містом та над дооколичними селами, бо, мабуть, »визвольники« боялися повстання.

Дуже важко були поранені Теодор Фарина, Теодор Івашків, Михайло Кардаш і автор спогаду. Теодор Івашків помер тієї ж ночі. Легше поранені були Теодор Ковалишин, Михайло Білик, Петро Стащук. Знаю, що було поранених біля сімнадцять осіб, прізвищ яких не знаю. Мене лікарі взяли в операційну залю і під наглядом енкаведистів обтяли мені праву ногу. Я був важко поранений: розривна куля перейшла через праве коліно — п'ять куль в ліву ногу, через м'язи.

Як мені відомо, то вбитих було також коло п'ятнадцяти осіб: імена деяких подаю: із села Теляче — Олекса Ковалишин, Іван Михайлишин, Іван Щепанівський, Петро Михайлишин та Іван Демчак (переселенець із Лемківщини), Манджин і Василь Стащук із села Новосілки. Тіл убитих большевики не відали родинам, а повезли в напрямі Бережан і мабуть там спалили, бо опісля всякі розшуки за тілами не мали успіху.

Ще про справу Павла Кубая. Як потім виявилося на слідстві, по

розвалі большевизму в Західній Україні, то його швагер стояв на стійці при воєнкоматі, але кріс був без набоїв. Отож Кубай приступив до нього і вів розмову. Це зауважив стійковий (грузин) і заарештував Кубая та передав у руки енкаведистові, в ранзі лейтенанта. Той, не обшукавши його, завів до свого бюро і списав протокол. Вимагав підпису під протоколом. Тоді замість підпису, Кубай витягнув револьвера і вбив його на місці, а в дверях — стійкового, кинувся на подвір'я. Вище я подав, що сталося на подвір'ї.

Суддя Безкровний, який загинув з рук українського юнака, члена ОУН, заслужено одержав свою кару: він багатьох українських революціонерів засудив на кару смерті, і тому йому належала така розправа над ним. Юнак, який кинув гранату, називався Ілько. Був він зв'язковим Юнацтва ОУН, і йому вдалося заховатися в одній хаті, а вночі він прийшов до села Галича (до провідного члена Юнацтва ОУН), який його перепровадив мостом через річку Коропець на прислок Нової Греблі, а відтак полями до своєї Новосілки.

Під кінець опису тієї сумної і трагічної події хочу сказати, хто більше нас, поранених, пильнував у лічниці і як поводилися кати з нами впродовж шести тижнів. Енкаведисти сиділи коло ліжок ранених і вели допити кожного дня. Мені хотіли доказати, що я стріляв, під возом на подвір'ї, і мав гранату, яка мене поранила. Такі допити велися аж до часу, коли прийшлося енкаведистам втікати. Вірний «наш» янничар, енкаведист Петро Коник зі Старого міста найбільше знущався над нами. Його брат був більш поміркований; третій, на ім'я Гайдукевич (місцевості його не пригадую), залишившись до останньої хвилини, під час бомбардування німцями нашого села — сам допоміг нас трьох винести зі шпиталля на подвір'я, де нас люди із Старого міста забрали до себе. Звідти мене перевезли ще того дня до моого села Галич. І, очевидно, коли б не почалася війна, то, певно, я не був би між живими, пощасти від жорстоких московсько-червоних катів ми не сподівалися. Я не можу описати радости-привіту односельчан, коли мене привезли у село.

Хай цей спогад буде китицею квітів на незнану могилу друзів, які в ту криваву неділю віддали своє молоде життя, а для українського історика хай цей кривавий злочин Москви буде записаний, як один із документів жорстокості московського імперіалізму на західно-українських землях.

І нехай для кожної українські людини буде святым і закличним та будуючим гасло Революційної ОУН : КИЇВ ПРОТИ МОСКВИ!

Наука · Культура · Мистецтво

Володимир Попович

ГАЛЯ

МАЗУ

РЕНКО

Від кінця Другої Світової війни проживає в Англії наша поетка і малалярка Галя Мазуренко.

Про неї наше громадянство дещо знає з рідкісних вісток в »Українській Думці«, а дехто, може, прочитав одну із її малих збірок поезій, однак, це все дуже мало, бо діячка культури такого ідеалізму та са-мовідречення, як Галя Мазуренко, повинна бути більше відома і шанована.

Вона походить зі знаного роду Мазуренків, її п'ять дядьків поклали свої молоді голови в обороні українського народу і її матір теж згинула в більшевицькій тюрмі.

Галя Мазуренко перейшла тяжкі роки еміграційного життя, залишаючись вірною своїй Батьківщині, якій вона хотіла завжди служити.

В нормальних обставинах, у власній державі, вона була б напевно більше створила, а так її еміграційний дорібок складається з вісім збірок поезій /виданих власним коштом!/, статей і дописів до української преси і журналів /»Вісник«, »Жіноча Доля«, »Пробоєм«/ та зі соток ескізів, малюнків акварелею, рисунків та офортів /частина маллярської творчості зберігається в музею Шевченка у Лондоні/.

Рід Мазуренків походить зі Слобідської України. Дід Галі був дідичем та адвокатом. Його сини* — Василь, Семен, Юрій, Дмитро і Віктор були відомими політичними діячами перед революцією, а відтак брали участь у відродженні української державності, а матір Галі — Єлизавета — була лікаркою на Лівобережжі. Дядьків і матір замордували більшовики в 1930-их роках. Матір Галі замучили у в'язниці.

Гая Мазуренко народилася 25 грудня 1901 року в Петербурзі, де її матір вчилися медицини. Її батько, нащадок старої російської шляхти, Боголюбов з-під Тули /маєток Карасі/, по чотирьох роках подружого життя розвівся і мала Гая залишилася при матері, прибираючи її прізвище.

Малюством та різьбою Гая зацікавилася дуже молодою і почала мистецьку освіту у приватній школі українського мальяра Вячеслава Коренєва в Катеринославі /тепер Дніпропетровське/. Тоді Гая захоплювалася імпресіонізмом і з цього часу походять її перші скульптури /погруддя гетьмана Петра Дорошенка/. Коренев дістав у 1918 році замовлення на великі скульптури /фігури визначних діячів України/ дя будинку українського університету в Катеринославі і Гая мала йому помагати /до реалізації не дійшло через політичні події/.

В 1919 році Гая прилучається до армії УНР в Умані і з нею дістаеться до Кам'янця Подільського. Там вона вчиться в університеті, заробляючи на життя працею в банку. В осені 1920 року службовці банку є евакуовані до Варшави. Користаючи з побуту у Варшаві, Гая вчиться там скульптури, але скоро виїжджає до Берліну і там вчилася два роки в університеті і в мистецько-промисловій школі. Під кінець 1923 року Гая Мазуренко приїжджає до Праги, де вона пробула аж до кінця II Світової війни.

В Празі вона інтенсивно вчиться — студіює в Українському Вільному Університеті, на якому здобуває докторський ступень за дисертацію »Палітра Ван Гога«, вчиться в Українськім Педагогічнім Інституті /дисертація про »Епігети в поезії Т. Шевченка« і »Червоне і чорне« Стендаля/. Пише поезії, які висилає до »Вісника« у Львові.

Рівночасно відвідує Українську Студію Плястичного Мистецтва — вчиться мальства /у професорів Мако і Кулеця/ і графіки /професори І. Мозалевський і Р. Лісовський/. Пізніше, щоб вивчити техніку меццотінти, їздила на один рік до Болгарії до академії мистецтв у Софії /1932 р./.

В Празі Гая Мазуренко перебувала до 1946 року. Там вона видала чотири збірки поезій: »Акварелі« /1927 р. за гроші, отримані від мами з України/, »Стежка« /1939/, »Вогні« і »Самоцвіти« /1941/, а також співпрацювала в журналі »Пробоєм«, отже, була тоді більше відома як поетка, ніж мистець.

Даліші збірки її поезій з'явилися в Лондоні: »Пороги«, »Ключі«, »Три місяці« і »Зелена ящірка«. Деякі з них були ілюстровані рисунками та офорами авторки. Книжечки видані власним коштом.

Композитор Ф. Євсевський уложив музичну для деяких поезій Галі Мазуренко.

Після закінчення Другої Світової війни Гая Мазуренко опинилася

в Англії. Користаючи зі своїх педагогічних студій у Празі, вона переїшла ще потрібні іспити в Англії і дістала дозвіл вчити в середніх школах. Вона стала лектором російської мови в »Університеті Гольдсміт Коледж« у Лондоні.

Попри педагогічну працю вона дальше цікавиться мистецтвом і має численні акварелі, будучи в близьких зв'язках з майстрською школою проф. Богуша-Шишко. Крім участі у виставках цієї школи, вона мала свої індивідуальні виставки в англійських галеріях та інституціях — Грін Ісланд, в університеті в Ліверпулі, Субурб Гарденс Інститут, Гемстед Консіл. Її виставки мали прихильні відгуки в англійській пресі.

Після війни зайшли зміни в майстрстві Галі Мазуренко. Досі вона присвячувала багато уваги лінії, рисункові, в Англії висловлюється виключно кольором.

Її твори мають психологічний зміст, в центрі її уваги стоїть людина, її внутрішнє життя з різними психологічними властивостями.

Щоб відтворити душевні вирази своїх персонажів, майярка орудує тепер швидким малюнком, кидаючи на папір кольорові плями, нема ні рисунку, ні детального викінчення, бо авторка вважає, що технічна піrfекція твору вбила б душу малюнка і затмила б психологічний вираз персонажу.

Майярка бере за теми до своїх творів людські фігури, різні їх перевживання та душевні стани. Крім цього, має настроєві краєвиди, в яких багато поезії та ніжності. Деякі композиції є майже сюрреалістичні, однак не позбавлені логіки. Її творчість є спонтанна і дуже інтуїтивна.

Гая Мазуренко працює переважно акварелею і монотипією, багато рисує олівцями — чорними і кольоровими.

І хоч у майстрстві вона тепер відкинула лінію, даючи перевагу кольорам, то час до часу повертається до лінійних композицій, коли працює офортами. Офорти вона виготовляє переважно для ілюстрацій своїх поезій.

Через несприятливі життєві обставини майярка не має змоги багато малювати, ані висловлюватися великими полотнами, вона робить зде більша малі етюди, ескізи та рисунки нашвидкоруч — портрети та сильветки людей. Деякі твори так і залишаються невикінчені, бо свіжість вражінь скоро проминає. Чимало її малюнків — це не так викінчені майстрські твори, як скоріше продовження її поезії, висловленої кольорами, та ж свої творчі задуми, настрої, вона висказує то віршами, то малюнками і щоб краще зрозуміти її майстрство, треба знати її поезію.

Твори Галі Мазуренко знаходяться в приватних збірках в Англії, Америці, Пакістані, в Чехії та в Українській Бібліотеці в Лондоні. З її малюнків видано кілька кольорових репродукцій.

Про малюнки в музею Шевченка писав проф. В. Шаян: »Музей зберігає серію її картин, подарованих нею, як ілюстрації до її віршів. Їх зміст — це абстрактно-філософічні візії у пливучих і рухливих кольорах. У цьому світі форми ще тільки творяться, чи може власне їх сутність не зміщається в тих формах, що ми їх бачимо в нашім щоденно-ужитковім баченні світу.«

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЕВРОПИ XIV–XVIII СТОЛІТЬ

У 1676 році шість українських козаків утекли з турецького полону і попросили притулку в посольстві Франції в Царгороді. Замість допомоги — їх зробили невільниками і послали на галери французького короля. Незабаром з ними мав розмову капуцин (монах) і в листі до королівських властей здивовано написав, що ці п'ять козаків і один старшина досить освічені люди, знають латинську мову, велики патріоти своєї віри і землі і »примушувати міняти віру таких чесних і від важких людей« просто »буде безчесно«.

Як склалася доля цих шести освічених і »відважних лицарів« — не відомо, але коли читаєш ці документи — мимовільно випливає питання: де здобували освіту тодішні козаки, взагалі тодішня молодь України?

Традиції »Книжного почитання«, любов до школи й науки зародилися ще за часів Київської Русі. Ще Володимир Великий відбирав для »учення книжного« дітей у матерів, які плакали за ними. Але згодом — справи змінилися. У XIV ст. у Києві вже існували школи. Існувала школа і на Запорізькій Січі.

В кінці XVI на початку XVII ст. засновуються учбові заклади середнього типу (школи засновані Острозьким, Київська школа) 1615 р. Заснована в 1631 р. П. Могилою середня школа у 1689 р. фактично стала академією. Відтоді до неї на навчання приїздять і студенти з Західу.

Так здобували освіту українці не тільки в своїх школах. Велике число їх мало вищу освіту, одержану в найстарших і найкращих університетах Європи, де в списках бакалаврів, ліценціятів, магістрів українські імена зустрічаються уже в середині XIV ст. Поки що тільки частково опрацьовані і опубліковані списки студентів XIV — XVII ст. деяких університетів Європи, але й тепер уже можна сказати, що в них було чимало студентів українців. Студентів українців у XIV ст. записували »рутенцями«, »бакалавр рутенської нації з Києва«, або »національність рутенська з України«, чи просто »Іван з Києва« або »Петро з Рутенії«. І ось цих студентів, що мали такі виразні означення української національності в списках набирається досить велике число. За винятком Кембріджського університету (Англія), який обслуговував майже виключно аристократію, переважна більшість університетів Європи приймала до числа студентів будь-кого, а в окремих випадках здібних, але неспроможних платити за навчання — звільняли від оплати. При університетах були бурси (гуртожитки), а також студентські »землячества«, в яких об'єднувалися за національними принципами. Коли ж не було можливості заснувати своє »zemлячество«, студенти входили до інших об'єднань, не раз у списках зустрічаються і українці, поляки, білоруси.

Найдавніші документи про українських студентів поки що виявлені в Сорboni, вищому учбовому закладі Паризя (заснований у 1253 р.) В середні віки це був популярний вищий учбовий заклад з духовним

напрямом. На одному з документів, якого надіслав цей заклад до Риму 6 квітня 1353 року, маємо підпис »Магістр Петро Кордован і його товариш з Рутенії«.

В середньовічних університетах (зокрема в Парижькому) було три основні учені ступені: бакалавр, ліценціят і магістр (тобто доктор). Отже, Петро Кордован чи не перший магістр (доктор) українець, що вийшов зі стін Сорбони. Після нього в 1369 році в списках студентів Сорбони зустрічаємо »Івана з Рутенії«, який, очевидно, успішно пройшов всі три етапи навчання і в 1391 році здає магістерський (докторський) іспит. У ці ж роки (1397) серед студентів був також »Герман Вілевич, ліценціят мов і бакалавр рутенської нації з Києва«, про дальну долю якого не сказано нічого. Серед студентів, що входили до німецького землячества у 1419 році записаний »Саміло Лінкевич рутенської нації«. Разом з ним до цього земляцтва входили чехи, поляки і інші нації, що не мали свого об'єднання. У XV ст. кілька українців, які стали докторами — як здібні студенти мали стипендію (безплатне навчання і утримання). До таких у 1463 році належав »Іван Тінкевич рутенської нації з Києва«. У XVI ст. поруч Рутенії (так іменували на Заході Україну) в університетських документах паралельно зустрічається і Україна. Адріян Заторикус, що вчився у 1567 році, записаний уже як представник »рутенської нації з України«. Список бакалаврів, ліценціятів і магістрів можна було продовжити і в ньому можна було б назвати Петра Могилу та інших письменників та вчених. Між іншим — переважна більшість їх у XIV — XV ст. приїздила сюди з Києва та Правобережної України. В наступних століттях їдуть із сіл та міст Лівобережжя. Вийшавши у не-звідані краї, вони »з оказією« передавали своїм не раз і неписьменним батькам листи, у яких не без наївності писали, що замандрували вони далеко. Олексій Слинико, що вчився медицини у XVII ст. в Голляндії, писав своєму неписьменному батькові у Конотоп, що їхати довелося »вісім неділь денно і нощно на кораблі, тобто на судні, котре такої величини, як ваші клуні«. Поверталися вони звідти не тільки з вантажем знань в голові, а й новою науковою та художньою літературою.

До Краківського університету (заснований у 1364 році) українці вступили з першого року його існування. Згодом цей університет мав найчисленнішу українську авдіторію. Тільки протягом XV — XVI ст., як стверджують списки, тут одержали освіту до 800 юнаків-українців, зокрема зі Львова — 108 чол., з Городка — 19, з Кам'янця — 14, з Дрогобича — 15, з Брод — 5 і т. д. Серед студентів зустрічаємо прізвища братів Григорія і Михайла Такі, як Тичина, Русин Вартоломей, Матвій Назаркевич з Нового Села і багато інших. У 1409 році професор Ян Існер у Кракові на Вишневій вулиці заснував бурсу для убогих студентів. У заповіті Існера було зазначено, що в ній мають проживати бідні студенти, »а головно треба до неї приймати... литовців і русинів«, які виявляють здібності до наук. В кінці XV ст. тут чимало українців училося разом з Коперником, деято з них також захоплювався астрономією.

До деяких німецьких університетів студенти з України поступали також майже відразу після їх заснування. Гейдельбергський університет (Німеччина) був заснований у 1386 році, а в 1387 році серед студентів уже був Адам Кузеля — за походженням, або українець, або по-

ляк. В середині XVI ст. тут учився Олександер Пронський, у 1603 році – брати Сежоти з с. Ляхівці на Волині, у 1605 році числився студентом цього університету Іван Малишко з с. Мократиці на Волині, майже в ці роки вписався сюди на навчання Павло Бохницький з Поділля. Чим далі, тим кількість студентів збільшувалася.

Через три роки після заснування Кенігсберзького університету (заснований у 1644 р.) тут уже вчилися (в 1647 р.) Клебек Беський і брати Зерницькі, які іменували себе »русинами« з Поділля. Найбільше українців тут училося в XVI ст., серед них Сапіга і Данилович (1548 р.), Гаврило і Михайло Сахаровські, Іван Валович (1558), Станіслава Білецького, »русина« зі Львова у 1561 році було, як бідного, але здібного звільнено від оплати за навчання. Такими ж пільгами користувався у 1647 році Малацевський з Києва.

В другій половині XVIII ст., в роках, коли тут читав лекції Є. Кант, з України було чимало слухачів, а серед них брати Горновські (Михайло і Микола) з Стародуба, Олекса Карасевський, три брати Туманські (Федір був потім відомим ученим, займався історією України), Василь Белявський, Михайло Щербак з Пирятини та інші. Таким чином найновіші філософські думки й погляди переносилися на Україну безпосередньо з авдиторії університетів.

Ще в XVI ст. (а можливо і раніше) вступають перші українські студенти до Лейпцигського університету (заснований у 1409 році). Першими тут були »русины« Петро Корсак, Юрій Келяновський і Микола Тарновський (1562 р.) за ними вступають сюди Константин Ходкевич, а також брати Фредри з с. Плішович, з родини яких дехто перейшов на католицьку віру. В середині XVI ст. тут училися Петро Язловецький з Бучача, Андрій Сімонід зі Львова, Милославський з Холмщини та інші »русины«, список яких сягає до двох десятків. І це тільки ті, що записали себе українцями (русинами). У XVIII ст. сюди приїздить на навчання чимало киян. Тут зустрічаємо Григорія Козицького (1739), який пізніше був стат-секретарем цариці Катерини II, перекладав Ломоносова на латинську мову і видавав журнал »Всякая всячина«. Одночасно з ним учається Мотоніс з Ніжина, а згодом кілька десятків синів козачих полковників, сотників і простих козаків з Полтавщини (брати Остроградські, А. Безбородко з Переяслава). Роман Зебриців (з Харкова) та інші, імена яких не завжди знайдемо в історії науки й культури.

До Страсбурзького університету у XVIII ст. виїздили переважно вихованці Київської духовної академії для вивчення медичних наук. Протягом 1760-61 років сюди поступили тільки ті, що були на утриманні російського сенату, 15 українців. У 1770 році сюди вступив і навчався одночасно з Гете Мартин Мартинович Тереховський (родом з Гадяча), пізніше доктор медичних наук і професор медико-хірургічної академії у Петербурзі. Тут же вчився і відомий на весь світ своїми роботами з медицини »син значкового товариша« Олександер Шумлянський. В Страсбурзькому університеті докінчував медичну освіту син козака Лубенського полку Микола Карпинський, потім відомий професор анатомії та фізіології людини. Докторський диплом цього університету одержав син козака Миргородського полку Іван Макси-

мович. Деякі з них (як ось І. Полетика) по кілька разів були вибирані професорами німецьких університетів і академій.

Мало відомі нам списки студентів італійських університетів і вищих шкіл, а між тим, там здобували освіту не тільки богословську, гуманітарну, чи природничу, а й художню та музичну. Так у Падуї здобув освіту Мрозовицький — відомий в історії як полковник Морозенкі, друг Богдана Хмельницького. В Італії вчилися відомі композитори Березовський і Бортнянський. У Римі удосконалювали свої знання з мов, літератури, філософії та історії Теофан Прокопович.

Вчилися українські студенти і в університетах сусідніх держав — у Віденському (письменник Андрела та ін.), Будапештському (Іван Фальковський з села Білоцерківки на Пирятинщині), дехто замандрував і до Оксфордського університету (наприклад, Юрій Немирич закінчив у XVII ст.), а Остап Звірка, син священика Полтавського полку, здобув доктора медичних наук аж в Шотландському університеті ім. Св. Андрія.

Не завжди цим молодим людям, що заходили в далекі країни, було легко і приємно. Крім того, що простим козачим синам доводилося терпіти біду і злидні, від них іноді вимагали зренчення православної віри і прийняття католицизму. Івана Скибінського, що вчився в середині XVII ст. в Італії, примусили прийняти католицьку віру, а потім за фальшивими звинуваченнями — відрубати руку.

Але кожний з них, особливо вихідці з середніх прошарків населення, не раз повторяли: «Корень учения горок, да плоды его сладки». Так. Вони любили «плоды знания» і ради цього летіли туди як журавлі, щоб потім знову повернутися на рідну землю.

Хто ж були ці молоді люди, що приходили з берегів Дніпра, Росі, Дністру, Ворскли, з-під гір Карпат до авдиторій шкіл далікіх від рідної землі народів і земель.

Їх соціальний склад дуже різноманітний: дворяні, купці, міщани, сини козацьких старшин, простих козаків і селян. Тодішня молодь, що училася за кордоном, ділиться на дві чітко окреслені групи: синки дворян і багатіїв їхали туди в розкішних ридванах, берменах, каретах з численними слугами ради »здобуття кавалерського виховання«, — як значиться у багатьох тодішніх документах. Наука їх мало цікавила і не раз слуги, учителі, подорожні товариші таких синків, ходячи з ними до авдиторій на лекції, здобували більше знань, як розбещені паничі. Але були й інші, переважно з середніх сімей, які після тріумфального закінчення шкіл на Україні, їхали в Європу на простих возах або й пішки йшли, щоб здобути ще більше знань і віддатися повністю праці і науці. Вони не завжди сміливо переступали пороги іноземних шкіл, але згодом сміливо вели себе в науці і гідно презентували свій народ у європейській культурі. Повернувшись на Батьківщину, вони ставали професорами вищих шкіл, організаторами освіти на Україні, були авторами наукових і політичних книг (Петро Могила, Мелетій Смотрицький, Симон Будний), письменниками, полковниками, сотниками у козачому війську, художниками, музикантами, лікарями, учителями і просто канцеляристами, писарями. Тому не дивно, що значна частина козацьких командирів і навіть рядових козаків мала вітчизняну середню або вищу школу, або й дипломи європейських університетів, і

почували себе сильними не тільки в бою шаблею, а й у науках, у латині і філософії. То ж не дивно, що й у козацьких канцеляріях поруч і рушниць були різного змісту книжки, і навіть періодичні видання Західної Європи. За ними гетьман і козацькі ради слідкували, як складається »політична погода« в Європі.

Усе це найкращий доказ, що Україна протягом XIV – XVII ст. не була відірваною від політичного, наукового та культурного життя Європи. Безперечно є і те, що студенти, які перебували в університетах Європи, не тільки збагачувалися досягненнями світової науки, а несли туди те, що було зроблено в слов'янському світі, несли туди українську пісню і відомості про свій народ, його мову і культуру. Так студент Паризької Сорбони Ужевич у 1643 році складає латинською мовою українську граматику, щоб познайомити Захід з мовою українського народу. В бібліотеці Сорбони збереглися ідеякі твори українських діячів XVI – XVII ст., в архівах Італії і Франції тепер відшукуються музичні твори українських, може й мало відомих композиторів. В ті давні часи їх композиції мали там своїх не раз численних прихильників.

Одержані за кордоном вищу освіту, дехто ставав там же професором, видавав свої наукові праці латинською мовою. Юрій Дрогобич, вихідець з міста Дрогобича, в XV ст. одержав в Римі ступінь магістра і видав там же кілька своїх робіт латинською мовою, які мали досить тривку наукову славу. Свою поетичну школу створив русин Павло з Кросна, який керував катедрою літератури в Краківському університеті у 1505 році і наступних роках. Навколо нього, автора багатьох популярних тоді творів (латинською мовою вийшли двома збірниками у 1505 і 1512 роках) гуртувалася студентська літературна молодь, що була в захопленні від його поезій (написав до 4 тисяч віршів). Подібних прикладів можна було б навести дуже багато.

Україна і її народ, як бачимо, не тільки користалися досвідом народів Західної Європи, а й вносила свою частку в загальний процес розвитку науки, культури і цивілізації.

СТУДІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ВІЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 1985 Р.

Ректорат УВУ повідомляє, що в літніх місяцях 1985 року відбудуться такі виклади:

1. Л і т н і й с е м е с т р Філософічного Факультету та Факультету Права й Суспільно-Економічних Наук починається 1 липня і триває до 30 серпня.

На Філософічному Факультеті передбачені такі групи:
Мовно-літературна; Історично-географічна; Філософія, психологія, педагогіка; Соціологія і культура.

На Факультеті Права й Суспільно-Економічних Наук є такі відділи:
Правничий, Економічний, Політичних наук.
Семестральна оплата виносить 800 нім. марок. Під час семестру можна осiąгнути 9 до 12 кредитів. Студії в УВУ можна завершити магістерським згл. докторським дипломом.

(Закінчення на стор. 60)

ІНЖ. Д-Р В. МАЦЬКІВ

ОЧОЛИВ МІЖНАРОДНИЙ

ІНСТИТУТ

ДОСЛІДУ НІКЕЛЮ

Д-р В. Мацьків

(Прес. інфор. НТШ у Канаді). В Торонті, 1 червня 1984 року відбувся з'їзд — конференція представників найбільших процудентів ніклю у країнах вільного світу. Заступлені були копальні та виробництва Канади, ЗСА, Великої Британії, Франції, Японії, Бразилії, Південної Африки, Австралії, Колюмбії, Індонезії, Голляндії, Фінляндії та Ботсвани.

Канадська копальняна процесувальна індустрія ніклю була заступлена компаніями Інко, Фальконбридж і Шеріт Гордон. Одним із директорів та екзекутивних віце-президентів останньої є інж. д-р Володимир Мацьків, якого обрано на згаданій конференції головою Ради Ніклевої індустрії країн вільного світу, завданням якої є удосконалити примінення ніклю в розвитку сучасної технології та здобути нові ринки збуту.

Хто такий інж. д-р Володимир Мацьків, що зайняв одне з найвизначніших становищ в індустрії світу? В українському науковому світі він є добре відомий як визначний вчений у ділянці хемії і металургії, а в громадсько-науковому житті — як член Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка. В міжнародній науці його знають як автора понад 50-ти наукових праць та 45 патентів — винаходів з ділянки процесів ніклевої індустрії. В 1972 році його покликали до Державної Дорадчої Комісії копальняних і металургічних дослідів при Міністерстві енергії, копалень і ресурсів, а згодом, там же, одним з президентів тієї Ради. Згодом став членом Державної Ради Дослідів у Канаді, Канадського Інституту, Американського Інституту Інженерів Копальняної Індустрії, Американського Інституту Інженерів Копальняної і Металургічної Індустрії, Американського Інституту Спорошкованої Металургії, Канадського Інституту Копалень та Металургії.

Його нагороджено почестями та медалями: Інко Плятина Медаль, Канадський Інститут Копалень і Металургії в 1966 р.; нагорода Джулес Гарнір, Металургійне Товариство у Франції в 1966 р.; премія Канадського Хемічного Інституту Копалень та Металургії в 1972 р.; почесний ступінь доктора стислих наук Альбертського університету в 1976 р.; золота медаль Інституту Копалень та Металургії у Великій Британії і

Брітанського Комітету в 1977 р.

В українському науковому світі інж. д-р Володимир Мацьків відомий як дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, кол. голова Осередку праці НТШ у Едмонтоні і на Західною Канаді, згодом як перший замісник голови НТШ у Канаді, функцію якого виконує вже у кількох каденціях, та кол. президент Головної Ради НТШ і постійний делегат до неї від НТШ у Канаді. За його заслуги в ділянці науки нагороджений Шевченківською медалею Централі КУК.

Вітаємо інж. д-ра Володимира Мацькова із його науково-професійними успіхами на арені світової промисловості та бажаємо йому сили та кріпкого здоров'я на новому пості продовжувати працю, яка є не лише успіхом його, як вченого і особи, але підносить престиж українського імені, яке він репрезентує.

Богдан Стебельський

Від Ред. «Авангарду»: Інж. д-р В. Мацьків — це колишній студентський діяч і перший Голова КУ СУМ у Бельгії. ЦУ СУМ і Ред. «Авангарду» вітають інж. д-ра В. Мацькова на новому визначному пості.

Закінчення зі стор. 58

2. П е д а г о g i ч n i К у r c i для вчителів українських шкіл виховників молодечих організацій — з узглядненням дидактики та методики викладання українознавчих предметів. Вони триватимуть 4 тижні — від 22 липня до 16 серпня. Оплата виносить 350 нім. марок. Учасники цих курсів можуть здобути до 6 кредитів, які в міру потреби будуть зараховані в їхніх загальних студіях. Крім того отримують посвідки й транскрипти для інших університетів.
3. К у r c i У к r a i n o z n a v s t v a для поширення й поглиблення знання про Україну в її сучасному і минулому. Вони відбуваються від 22 липня до 9 серпня — 3 тижні. Оплата виносить 100 нім. марок. На ці курси можуть вступати не лише студенти, але й учні вищих класів середніх шкіл. Після закінчення курсанті отримують посвідки УВУ.
4. К у r c u k r a i n s c k o i m o v i відбудеться від 15 липня до 2 серпня. Він матиме 45 годин навчання і передбачений для тих, хто не знає або слабо володіє українською мовою. Оплата курсу — 300 нім. марок.

Студенти УВУ мають знижену ціну в гуртожитку Рідної Школи на кошти прожитку в Мюнхені. Повне утримання — з харчуванням — виносить 160 нім. марок тижнево.

Докладні відомості про УВУ і цьогорічні виклади подаємо у програмі викладів УВУ. Хто хотів би мати нашу програму, або додаткові інформації, може звертатися на таку адресу:

• UKRAINISCHE FREIE UNIVERSITAT
Pienzenauerstr. 15
D – 8000 München 80
Tel: (089) 98 69 28

Фізична Культура

Д-р Степан Зошун

ПІДСТАВОВІ ЗАКОНИ ХАРЧУВАННЯ

(Доповідь в часі конгресу Всесвітнього Лікарського Т-ва в Мюнхені,
в дніх від 12. до 15.9.1984 року)

Назагал стан здоров'я лікарів є гірший, ніж населення, серед якого вони діють. Це ствердив гурт дослідників Т-ва Лікарів Північної Америки.

Дарма, що написано про харчування людини дуже багато, засади харчування не є відомі загалові, в тому й більшості докторів медицини.

Нарошне баламучення йде від промислових кіл перерібки харчів та стисло зв'язаних з ними деяких господарських галузів. Одне слово, господарські вимоги мають першість перед вимогами здоров'я.

З цієї причини наукі програми в школах на всіх рівнях, в тому і в медицині, є достосовані до вимог господарських кіл. Тому в ділянці харчування існує така суперечність у виборі поодиноких страв, їх кількості та їх приготування. Ще більше баламутство йде зі сторони людей, їх уподобань, забобонів, поглядів, а особливо зі сторони їх погоні за віймковими смаковими враженнями.

Тимчасом наука про харчування людини знає підставові закони фізіології, які не можна оминути, якщо ми хочемо правильно харчуватися, а головне, правильно харчувати вагітні жінки, новородки, діти та юнацтво. Велике число смертності плодів, новородків і дітей до одного року життя, а потім, велике число вроджених калітв (глухота, німота, матолкуватість, недорозвинення і збочення, опірність всяким способам виховування, нахили до злочинності, напастливість, всі інші відхилення у поведінці — промовляючи за збоченням особовости дитини, нахили до налогів, потворності, різні вроджені хвороби до пістряка включно) промовляють за тим, що лоно вагітної нині є непригоже, ба навіть отруйне. Це є наслідки в першу чергу неправильного харчування, яке змушує людину до налогів таких, як пиття кави, алкоголь, курення тютюну та заживання різних »ліків«. Плід і діти є особливо загрожені у розвитку, коли висиджують перед образовисяйником (телевізор).

З цього приводу якість людини постійно знижується, а видатки на лікування, на заведення з особливими завданнями виховування тощо, ростуть.

Приглянемось найважливішим законам фізіології, які кермують нашим харчуванням:

1. Кількість кальорій: кожний мусить отримати з харчами належну кількість кальорій в залежності від віку, побудови тіла (вага, ріст), статі і праці. Правило є таке, що потребу тепла і рушійної сили маємо покривати вуглеводами з харчів (всі зернові, мучні з повного зерна, картопля, стручкові), щойно в другій мірі, якщо вуглеводи вичерпані, — товщами (першість даємо на зимно витискуванням рослинним оліям, авокадо, масло), а вже ніколи ми не повинні вживати білків тваринного походження на те, щоб здобути тепло і рушійну силу. В кожній державі є визначені кількості кальорій. До тих визначених державними чинниками кількостей кальорій можна мати застереження, а саме, що вони є зависокі, навіть кількість білків тваринного походження є зависока. Це може спричинити неабиякі труднощі в часі війни тощо.

Нині пересічна людина покриває свою потребу кальорій переважно білками і товщами, а дуже мало у виді вуглеводів. Білкові їстива з тваринного світу, головно всі м'ясища, птиця, риба, яйця, заготовлювані сири тощо, мають первісно у собі різну кількість отруй (сечову кислину, птomaini, амінових кислин, як триптофан, тирозина, метіоніна і фениль-аланіна), холестероль. Після переходу через кормовід кількість отруй зростає, більшість яких переходить до крові. Одні з них є знешкоджувані клітинами оборонних пристрій, а решта є вилапувана відповідними клітинами, з-під уболонка б'ючок, які звемо глитнотканнями /atherophils/. Ці вилапують надмір холестеролю, тригліциридів, амінові кисліни, птomaini, вилонні речовини тощо, а »найвшись« — лопають. Так постають малі ранки в уболонку /endothelium/, в які відкладаються скіпник, червоно- і білокрівки, платинки крові, але і солі вапна. Пружнотканці /fibrophils/ вростають у ці ранки і поволі твориться заблизнення. У глибших шарах стінок б'ючок і в міжклітинних просторах різних орудій постає із вище згаданих відпадків переміни і виміни речовин яловина /amyloide/, а це веде до засялення тканів і їх б'ючок /amyloidosis/. Це останнє є тим широким підложжям всіх сливе цивілізаційних недуг, в тому на першому місці заткання вінцевої судинки серця /arteriae coronariae cordis/, в наслідку приходить до заціплення якоїсь ділянки серцем'язня /infarctus myocardii/, що звемо »ударом серця« /stroke/. Оборонні пристрій під тиском постійного їх виснажування, часто заломлюються, що є особливо грізним, коли жінка вагітна. Кожних 9 на 10 молодців з пересічним віком 22 роки мають завалніння-ствердіння стінок судин в різних орудіях і різного ступеня, а це веде поволі до зміни особовости!

Остання нагла смерть Андрія Бандери (39 років) і А. Прядки (28 років), є грізним улімненням: схаменулись! Завалніння стінок судин ~~серед~~ дітвори є масовим явищем і воно веде до небажаних змін поведінки й особовости дитини.

2. Правило відношення білків до кальорій і навпаки. Коли мова про кальорії, то мається на думці ті, які ми потребуємо для утримання тепла нашого тіла на потрібній висоті і рушійної сили для праці м'язів. Джерелом цієї дужини є вуглеводи, потім товщі, а лише в крайності білки (як воно є, на жаль, нині). Виявилось, що можемо засвоїти потрібну нам кількість білків лише тоді, коли наше ество отримало досить кальорій.

Якщо не зім'є досить вуглеводів, щоб покрити потребу кальорій, то наше тіло мусить найперше здобути тепло, щоб утримати переміну речовин на потрібному рівні. В такому випадку приходить до спалення спожитих білків і тоді їх може забракнути для потреби білків. До таких потреб білків належать віднова тканів, складання (зложування) гормонів і травлячих соків, жовчі тощо.

Коли ж постійно не зім'є досить вуглеводів, товщів і білків, то пристрій самозбереження призводить до рознизування власних м'язнів і злучної ткани, але тоді людина худне і дивується. Це, звичайно, буває тоді, коли вона переходить з теперішнього, переважно тваринного, на правильний, переважно рослинний, харч. Коли в нашому тілі є сильні розладдя в переміні і виміні речовин з перевагою кислих відпадків (надміром йонів водню), наприклад, в недугах солодухи, пістряка, сухіт, гнійних хвороб в костях, кишках тощо, тоді людина також худне, бо приходить також до рознизання власних м'язнів і злучної ткани до найпростішої аміни амоніаку, щоб ним знівечити надмір йонів водню (кислих відпадків).

До згаданих розладдів приходить лише у тих, які відживляються виключно тваринними стравами упродовж десятиліть. У них, з правила, всі інші додатки, навіть з рослинного світу, є сильно розварені, а крім цього вони не їдять майже нічого сирого з рослинного світу, джерела лугових нівчників (*buffer substances*), життєдайних і запашних речовин тощо.

Чим більше споживаємо кальорій, тим менше маємо споживати білків, головно тваринних. Наприклад, коли при 2000 ккал нам прислуговують 7% білкових кальорій, то при 3000 ккал лише 6%. З міркувань певності прийнято не 7%, лише 10-12%.

3. Стосунок кількісний всіх трьох родів їстив, білків, товщів і вуглеводів, коли виразити його у кальоріях, є стійкий. То значить, що ми маємо спожити денno стільки білків, щоб відповідали 10% денnoї потреби кальорій; товщів стільки, щоб відповідали 25-30% і вуглеводів, щоб відповідали 55-60% їх. Наприклад, знаючи, що нам прислуговують 1500 ккал, то 10 відсотків з них є 150 ккал (1 грам білків дає 4 ккал, тобто 150 : 4, отримуємо 37 грамів білків). Те саме обчислюємо для товщів і вуглеводів. Вимога: бути дуже скрупим, коли вибираємо тваринні білки, а можемо бути дуже щедрими, коли вибираємо рослинні білконосні харчі. Кожний надмір тваринних білків веде до заковик у переміні речовин, при чому ми довгі роки можемо себе «добре почувати», натомість надмір рослинних білконосних харчів є без застережень, бо ніхто їх не з'єсти стільки, що може з'єсти тваринних.

4. Закон внутрішньої ощадності (*metabolis economy*), відомий вже Григорів Сковороді, підтвердженій Хітенденом (Гарвард) в 1905 році, належить до підставових правил в ділянці харчування людини. Сковорода казав: «Стримуюсь від їжі м'яса і пиття вина задля внутрішньої економії». Це значить, що тваринні білки, головно всі м'ясива, «розпалюють», підносять рівень переміни речовин і то без потреби з втратами і шкодами.

У фізіології харчування відоме це явище під назвою »специфічно-динамічної дії« (*specific dynamic action*), хоч, по правді, йдеться тут

про вив'язування тепла, яке в надмірі постає і, якого ми не потребуємо, чи пак, не можемо вихіснувати. Виявилось, що при тваринних білках з цієї причини ми тратимо 25% кальорій, при товщах 8%, а при вуглеводах 4%. Дуже важливе правило, яке треба взяти до уваги вагітним жінкам, а потім кормлячим груддю матерям, при годуванні немовлят (жодних додаткових білкових харчів /м'ясів, птиці, риби, яйця, сира, виварів з м'яса, так зв. »збагачених в білки харчів для немовлят і дітей«/ – не давати, бо в цей спосіб прискорюємо біологічний годинник. Приходить до розладдів у переміні речовин, у висліді чого прискорено ростуть довгі кости (*acceleration*) і прискорено розвиваються статеві залози, ввиду чого прискорено і передчасно до голосу приходить статевий гін (*precession*). Саме це створює неозоре число проблем серед дітоворі й молоді.

Важливо затягнити, що в молоці матері-людини є найменша кількість білків в порівнянні з молоками всіх інших тварин. Чому воно так? А це тому, що людина, головно її мозок, потребують 25 до 30 років, щоб вповні розвинутись. Якщо подавати, чи додавати, до молочного харчу новородка ще інші тваринні білки (м'ясо, птицю, рибу, яйце, сир), то ми прискорюємо розвиток, але він нерівномірний. В молоці матері є й триптофану, тирозини, метіоніни і фенильальяніни найменше в порівнянні з іншими молоками. Також оправдано, бо з надміром тих амінових кислин, у випадку новородка, приходить до розладдів у переміні речовин, які захищують цілий розвиток, головно триптофан є грізний.

Амінові кисlinи у надмірі є тяжкими отруями для тканів. До того приходить ще надмір сечевої кисlinи (*uric acid*) і гнильні речовини з тваринних білків, спожитих у надмірі (як воно є нині). Тих амінових кислин у тваринних їстивах в 7 до 10 разів більше, ніж у тих самих кількостях рослинних білконосних харчах. Взявши ще до уваги вилонні речовини, які постають при жаренню, варенню і печенню тваринних білків з товщами, нетрудно уявити собі постійний високий рівень всіх згаданих вище отруй, з якими доводиться боротись всіми засобами оборони, які так виснажувані, врешті передчасно заломлюються. Це отруйокрів'я (*toxaemia*) зауважено уже давно, але основно дослідив його щойно Кушакоф з Льозанни ще у 20-их роках. Він досліджував кількість білокрівок після їжі різних їстив. Уже після півгодини число білокрівок підноситься у випадку всіх тваринних їстив, алкоголью, каві, а після випиття какао з молоком і солодом число білокрівок підносилося до 18 000. Після варення рослинних страв є виразна оборона, хоч помітно менша. Зате всі сирі рослинні харчі, молоко сире від здорових корів, джерельна вода і справжній бджільний мед не викликали піднесення числа білокрівок у крові.

Коли їсти сирі рослинні харчі з вареними, то згаданої оборони немає або вона незначна. З того наука, щоб їсти варені зі сирими і варити як найменше, щоб зберегти в них життєдайні речовини: зчинки (*ferments, enzymes*), розчинки (*co-ferments, co-enzymes, vitamins*) та первні, зв'язані з ними. Не будемо варити молока, чи страв »на молоці«, ані »на оливі«, ані »на маслі«. Здобні тіста лише у виїмкові дні. Дітям і молоді не даємо їсти »розплой хліба« (*junk foods*), бо все стримує або розладжує розвиток. На дальшу мету такий харч веде до тяжкого зватніння судин серця, нирок і мозку. Коли нирки не всілі видалити

згадані отруї, то це знак, що їхні судини клубків завалнілі. Починається затримкою азотових відпадків (*uris acide, urea*), що дає ознаки полуслечухи (*preuraemia*), а далі приходить до сечухи (*uraemia*).

Якась частина білків тваринного походження загниває у кишках, головно, у грубій кишці. Постачаючі гнильні речовини (пуресцини, кадаверини, сепсини, меркаптани, індоль, феноль, скатоль, сірководень, головно з яєць, метан тощо) є тяжкими отруями для цілої переміни речовин і стінок волоскуватих судин, коли вони проникнуть до обігу крові. Це отруйокрів'я проявляється різно: в одних є нестерпний біль голови, безсонність, нервовість, то знову напастливість, сварливість або пригноблення, навіть зі замірами самогубства. В інших натомість або й в тих самих видихове повітря дуже смердить, і то навіть як не мають загнилі зубів, гнильної озявиці, гнояка легенів, пістряка озяївків тощо. Ще інші або і ті самі скаржаться на смердячий піт, особливо стіл, ще інші або ті самі мають постійно зимні стопи і руки та зимний піт на них. Ці люди часто пітніють. Це ознака самооборони. В цей спосіб тіло видає бодай якусь частину отруй. У них, звичайно, зникають сила бачення і слуху, бо ці отруї до решти нищать волоскуваті судини ока і вуха. Гнильні речовини білків тваринного походження співдіють при дії валніння стінок судин в цілому тілі, отже, також вуха і ока.

Важливо затягнути, що тваринні страви (м'ясива, птиця, риба, яйця, заготовлювані сири, всякі вивари, «бульйони», готові приправи, готові юшки, глутамат содію, який додають до всіх сливе м'ясних консервів, у всіх ресторанах до страв, потім, це великі кількості солі в тих «харчах»), всі ці їстиви, звані «розплюй хлібом» (*junk foods*), безальгольні напитки (в них є хемічні додатки: фосфорова кислина, солодило сахарина або циклямат соду, барвник, часом алькальоїд кока, кофеїна, головно тих з посмаком цитрусових овочів тощо), морозива, в яких може бути кофеїна, солодило і анілінові барвники попри великої кількості заразнів і живків, альгольні напитки і кава, дають засильні збудники дітворі і молоді (іхньому нервовому уладові та гормоновим залозам).

Коли варити, жарити і пекти тваринні білки (всі м'ясива, птиця, риба, яйця) у тваринних чи рослинних товщах, то постають вилонні речовини (*extractives substances*), до яких належать учульники (*allergens*), виродники (*mutagens*), потворники (*teratogens*), і пістрячки (*cancerogens*). Тут лежить причина різних учулень (алергії), збочень у розвитку, потворностей з уродження, пістряка тощо.

Ще одна небезпека загрожує з боку тваринних їстив, а саме те в них, що вилонні речовини в них можуть діяти на плід і новородка та дітей мов чоловічі гормони або жіночі, що в них можуть бути ці гормони як залишки, які годівець тварин назаріз заприскував їм або домішував до корму. Виявилось, що у вагітної жінки ці вилонні речовини можуть збуджувати надниркові залози до виділювання (творення) чоловічих і /або жіночих гормонів, які можуть проникнути до плоду і збочити розвиток статевої особовости. У місці (*placenta*) холестероль може бути перетворений у гормони чоловічий або жіночий і ці гормони можуть проникнути до плоду, збочуючи розвиток статевої особовости.

Коли кормилиця груддю приймає протизаплідні гудзички, то гормони з них проникають з молоком матері до новородка і можуть збочити його статеву особовість. Взагалі, можливостям тут немає меж. Коли вагітна п'є каву, або п'є безалькогольні напитки, єсть морозиво тощо, в яких може бути кофеїна, то ця може отриматися зі статевими лентівками »Х« або »У« і збочити розвиток статевої особовости.

До тих збочень статевої особовости належать гомосексуалізм, жінки з мужеськими, а чоловіки з жіночими прикметами різного ступеня аж до обостатевости (гермафрідитизм). Все це масові явища серед населення.

Дуже важливе свідоцтво згубності тваринних харчів, та ще у нинішніх кількостях споживаних, походить від творця поняття »стрес«, а саме від професора Ганса Селіс (Монреаль). Він знайшов, що головними спричинниками переобтяження пристрой в оборони (гормонових залоз, особливо наднирки, клітин оборони у слизівці кишок, пасокових залозах, селезінці, у печінці та злучній ткани, у співчутному нервовому уладі та середмозку) є м'ясива і сіль. (*The main stress conditioning factors are meat salt*). Це його слова.

Очевидно, що тваринні харчі, та ще у нинішніх кількостях, штовхають людину до алькоголізму, тютюнізму, пиття кави, ба й заживання різних благоуханих речовин (героїни, гашішу, ЛСД тощо). А все коріння тих нещасть лежить у ...тваринних харчах, у нинішніх кількостях споживаних, та сильно змінених хемікаліями і високою теплотою.

Наслідки ідуть ще даліше, а саме, ми їх можемо прослідити аж до масових нині розводів. Це є біологічне питання, бо жінки з чоловічими прикметами, увійшовши у стан подружжя, будуть підсвідомо змагатись за керму в родині. Чоловік буде, можливо, уникати спору і уляже, особливо, коли в нього будуть жіночі прикмети. Натомість в родинах, які розвелися, можна виразно знайти цю істину: жінка з чоловічими прикметами, з природи своєї чоловічої частини особовости, буде суперничати з чоловічими вимогами за провід в родині. Притоками до спору можуть бути різні справи. Починається виміною слів, потім приходить до сварки, до бійки і ...розводу, але може прийти й до вбивства. У ЗСА в родині мало місце найбільше вбивств у суспільстві і найбільше по-ліцаїв втратили життя, розборонюючи таку бійку в родині.

Жінки з чоловічими прикметами стають, і то цілком слішно, до суперництва в державі чоловіків, а саме виходять вони з їх мужеського гону до суперничання і маючи неабияку інтелігенцію.

В сімдесятіх роках, як почали виробники харчів для немовлят розголосувати свій карм і намовляти кормилиць не годувати немовлят свою груддю, то успіх був такий великий, що лише 6% кормилиць ще кормили немовлята своєю груддю у ЗСА. Це доказує скількість мужеських типів у жінок, у яких материнське почуття дуже низьке.

Про все це і багато більше написано в моїй книжці »Який харч — таке здоров'я«, зі списком численної літератури до 1984 року включно.

Ця книжка дасть неодному лікареві збудник до дальших спостережень, а особливо до успішного уберігання себе і своїх близьких та своїх хворих від неодного нещастя.

НАШІ ВТРАТИ

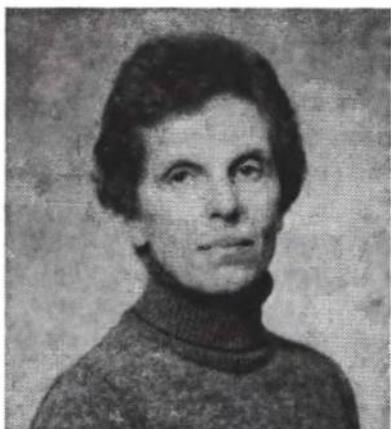

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

ділиться з своїм членством сумною вістюю, що з волі Все-вишнього і Всемогучого Бога, прийнявши Найсвятіші Тайни, 13 січня 1985 року, по довгій і важкій недузі, відійшла у вічність по заслужений вінець нагороди.

бл. п. НАТАЛКА КУЦАН-БАНДЕРА

народжена 26 травня 1941 року в Сяноці.

Покійна закінчила студії на торонтському, паризькому й женевському університетах.

Похорон відбувся в понеділок, 21 січня 1985 року на цвинтарі Вальдфрайгоф у Мюнхені.

Змалку належала до СУМ-у.

Центральна Управа СУМ і Редакція «Авангарду» висловлюють Родині сл. п. Наталки глибокі співчуття як і закликають своє членство згадувати сл. п. Наталку у своїх молитвах.

ЦУ СУМ
Ред. Авангарду

ПРОЩАЛЬНЕ СЛОВО Я. СТЕЦЬКА

Якщо б ми не мали віри у вічне загробне життя, безпросвітньо трагічне було б наше буття на цій землі. Особливо трагічне було б воно тоді, коли б ми не мали ідеї, задля якої варто жити на цьому світі, ідеї, яка визначує зміст нашого життя і шлях до Всевишнього.

У вічному житті немає минулого й нема майбутнього, є лише вічна сучасність. Бо творець світу є теж вічна сучасність. Є ідеї, які підіймають людину на вершини її перманентної Богоподібності. До категорії цих ідей належить евангельська засада: немає більшої любові над тут, як хто життя своє віддасть за друзів своїх. Або слова апостола народів, який волів би бути сам відлучений від Госпо-да, якщо народ його мав би бути відлучений.

Таке розуміння Христової віри і вчення з погляду поєднання християнської й української патріотичної ідеї — одушевляло українську родину, з якої сьогодні вшановуємо Наталю, яка відійшла у вічність. Ця родина, у перекрої української нації, є символічною для її героїки, трагедії, страждань, символічною щодо віри в Україну нерозривно з'єднаної з вірою у Христа. Два покоління священиків у родині черпали силу з народу, який огортає їх великою любов'ю і відданістю та захищає перед наступом шовіністичних безбожницьких загарбників.

Декого може здивувати — чому Господь так досвідчає цю родину? Але Божий промисел незбагнаний. Може він хоче унаявнити героїку і трагедію всієї нації якраз на канві двох поколінь тієї родини, зв'язаної з постаттю, яка стала вже символом. Бо ж уся Україна начинена героїкою і трагедією родин з покоління в покоління у боротьбі за найвищі ідеали нації й одиниці.

Покійна Наталя була глибоко релігійною і скромною українською патріоткою-націоналісткою, яка ніколи не бажала прилюдно висувати свої особи. Вона була дуже обайливою матір'ю двох діточок. Плекаючи християнський і патріотичний дух разом із своїм другом життя — Андрієм, абсолювентом Богословських студій, виховували своїх дітей в дусі ідеї свого великого батька. Дуже талановита з високошкільною освітою, зі знанням кількох чужих мов, допомагала у зовнішньо-політичній праці.

Покійниця була надзвичайно серйозною і рідкісно веселою. Важкий шлях її рідні й її самої віддеркалювався в її вдачі. А на цьому шляху була велич, героїка й трагедії. Як тримісячне дитя залишалася з матір'ю на довгі роки без батька, ув'язненого німецькими окупантами. Матір з нею хотіло арештувати гестапо 1941 року, але

лише рішуча постava присутнього провідного члена ОУН, якого якраз забирало у тюрму гестапо, врятувало дитину з матір'ю перед німецьким концтабором. Наказ ув'язнення був відхилений.

Згодом, довгі роки, навіть не знала прізвища свого батька, який жив конспіративно, бо російський окупант вирішив його знищити. На чотирнадцятому році життя, розгадавши правдиве прізвище батька, берегла його виключно для себе, щоб маленькі сестра і брат не проговорилися. Діти разом з матір'ю проводили важке підпільне життя. Її свідомість формувала героїчна традиція її священикої родини по лінії обох батьків. Батько матері — її діда, загинув у бою з польськими наїзниками, як капелян української армії під час визвольної війни 1918-1920 років. Бабуся й дядько, брат матері, загинули під час Другої світової війни з рук окупантів за українську державність — дядько, Лев Опарівський, розстріляний німцями, а бабуся була замордованна польськими бандами. Двох братів батька покійної закатували в німецькому концтаборі Авшвіц, а дідуся — священика з найстаршою доночкою вивезли на Сибір москалі без сліду. Мати покійної, прибита важким горем і трагедіями, передчасно залишила цей світ, а згодом також брат Андрій.

У душі покійної життєвий шлях рідні вирів нестерте тавро, зокрема геройська смерть її батька. Заповіт батька присвічував її життю. Вона висловила це перед судом у Карльсруе над бульшевицьким скрітовбивником її батька так:

»Мій батько виховав нас в любові до Бога й України. Він був глибоко віруючим християнином і загинув за Бога та незалежну вільну Україну — за свободу всього світу.

Мій блаженної пам'яти батько, який усіблював цей великий ідеал, залишився провідною зіркою всього моого життя, так само життя моого брата і моєї сестри та української молоді...«

Незабутня покійниця була вірна до кінця свого життя цьому заповітові.

Невеличка картина з життя покійної в очах німецького журналіста Вольфганга Штрауса (»Der mitttag«, Дюссельдорф, 22 жовтня 1962 року) про її виступ у судовому процесі проти бивника її батька у Карльсруе:

»В її манері тримати себе — пише німецький журналіст — в усій її поставі не було й натяку на ту визиваючу самовпевненість, якої власне слід було б очікувати від побічного обвинувача. I все ж Наталя не справляє враження безпомічної дівчини, яка просить співчуття. У ту мить, коли вона бере в руки рукопис і підіймається з місця, постають в пам'яті слова експерта федеральної служби безпеки, який виразно висловився, що Організація Українських Націоналістів, якого керував Бандера, є дійсно революційним

СУМ багії

Засідання ЦУ СУМ: сидять зліва драправа – М. Фурда, Є. Гановський – Голова ЦУ СУМ, Я. Петрик; Стоять: М. Фіголь, М. Шепетин, А. Лозинський, О. Ронна, Н. Василин.

◆ Прощальне слово Я. Стецька

рухом. Тє, що каже Наталя Бандера про цей знаменний день 15 жовтня 1959 року (це третя річниця з дня смерті її батька) не містить у собі власне нічого високо політичного. І все ж написана її рукою промова, яку вона читає без затримки, з ледве помітним тремтінням свого дзвінкого голосу, є від початку й до кінця обви-нування – не Сташинського, очі якого скеровані вниз, а виключно тих потуг насильства, які впродовж останніх десятирічів поневолю-вали батьківщину цієї дівчини.

Сталін чи Хрущов, Пілсудський чи Перацький, Гітлер чи Гімлер – усі вони принесли народові, до якого належить Наталя Бандера, лише терпіння: поневолення, заслання, грабунок, поділ... Навіть на чужині, у вільній частині Німеччини, вони не могли зберегти себе від підступних убивств з боку іхніх поневолювачів. Політична промова? Так! Але більше того: вона надає процесові того відтінку, якого йому досі бракувало – людського...

ЗАСІДАННЯ ЦУ СУМ

8-го грудня 1984 року Центральна Управа СУМ відбула свої чергові наради, на яких заслухала звітів Голови і діючих референтів. Серед низки обговореної проблематики був широкий звіт з успішної Олімпіади СУМ у Льос Анджелес та пляни праці на 1985 рік. Дуже важливою тематикою, обговореною ЦУ було перенесення сумівських видань до ЗСА. Члени Центральної Управи обширно обмірювали пройдений шлях наших сумівських видань та цінний вклад Голови ЦВРади мгра О. Коволя, який доложив багато труду і зусилля, щоб втримати як «Крилаті» так і «Авангард» на високому поземі. Редактором «Крилатих» від 1985-го року назначено письменника Леоніда Полтаву, а редактором «Авангарду», оце вже черговий рік — ред. О. Рожка.

Окрім проблем, пов'язаних з видавництвом сумівських періодичнів, ЦУ СУМ визначила гасло на 1985-ий рік: ЧЕСТЬ УКРАЇНИ — ГОТОВ БОРОНИТИ! та встановила річниці, які буде відмічувати сумівське членство: 60-ліття від постання СУМ в Україні, 55-ліття харківського процесу, 35-ліття геройської смерти гол. командира УПА — Тараса Чупринки — Романа Шухевича, 40-ліття смерти Дмитра Маївського і Дмитра Перебийноса, 15-ліття вбивства Алли Горської і 40-ліття смерти о. Августина Волошина — Президента Закарпатської України, замордованого большевиками в Лефортово, 11-го липня 1945 року.

Центральна Управа запроектувала різні видання, виготовлення різних підручників та випуск різного роду вишкільних матеріалів для праці з сумівським юнацтвом

УСПІШНИЙ ТАБІР ІМ. СТЕПАНА БАНДЕРИ

Дев'ятий ідеологічно-політичний табір ім. Степана Бандери відбувався на Оселі СУМ-А в Елленвіл з великим успіхом від 26 травня до 31 травня 1984 року. Спільними силами крайових Управ СУМ-ТУСМ зорганізовано однотижневий табір, на який прибули 65 учасників і 14 доповідачів. Широка програма гутірок, дискусій, розваг притягнула учасників із різних міст: Чікаго, Детройту, Клівленду, Вашингтону, Йонкерсу, Нью-Йорку, Філадельфії і навіть з Канади із Ст. Кетерінс та чисельну групу з Монреалю.

Команду очолив д-р Роман Зварич, а вишкільним референтом був д-р Осип Рожка. До команди, окрім них, увійшли: Микола Грицков'ян — бунчужний, Уляна Юрків — обозна, Юрій Микитин — обозний.

Головний натиск на IX ідеологічно-політичному таборі був поставлений на самодисципліну і на самопізнання з національної точки зору.

Учасники мали нагоду вислухати біля 30 годин викладів-гутірок, деякі з них на особливо високому рівні. Організатори намагалися зробити програму різномірною і багатогранною, багатою духовим змістом.

26-го грудня о 6-й годині вечора ідеологічно-політичний табір відкрив у заступстві коменданта Микола Грицков'ян і підкреслив потребу спільної участі в таборі, наголошуочи при цьому відповідальність кожного, щоб спричинитися до його успішного перебігу. Ідеологічно-

літичний керівник семінару Осип Рожка коротко пояснив ціль програми, а голова заряду Оセルі д-р Володимир Костик звернувся до присутніх з словом заохоти та пояснив вклад оселі в минулорічні успішні семінари.

На ідеологічно-політичному таборі викладали: д-р Петро Мірчук »Історія ОУН« — 4 години, д-р Анатолій Бедрій — »Тези революційно-візвольного руху відносно подій в Українік, »Альтернатива до нуклеарної війни«, »Боротьба двох напрямків у Вашингтонік; ред. Святослав Караванський поділився спогадами про »Життя в советських концтаборах« та »Повстання в комуно-большевицьких таборах«; д-р В. Зарицький відбув гутірку на теми »Історія українського війська«та »Соціялізм, марксизм, ленінізм і анархізм як деструктивні явища в нашій спільнотік; мгср. Роман Зварич — »Київ проти Москви«, »Любов та Правда«; мгср. Осип Рожка — »Історія української політичної думки в XIX ст.« — 2 години, Петро Шмігель »Політична ситуація в Афганістані«, а Микола Мовчан, дезертир червоної окупаційної армії в Афганістані, розповів про свої переживання в лавах тієї армії і під час втечі; мгср. Марійка Мицьо — »Сучасний студентський рух в Польщі«, Теодор Олещук говорив про »Рух Опору в Українік; голова Інформаційного Бюра УККА у Вашингтоні Мирон Василик і Галатин — про потребу акцій в обороні Юрія Шухевича.

Під час табору завітав до присутніх Владика Кир Василь Лостен із Стемфордської епархії. Він відбув з проводом ТУСМ-у засідання, на якому представив потребу організування української сили. Згодом Владика промовляв до учасників. Він вислухав спонтанні звіти присутньої молоді з різних осередків діяльності ТУСМ і СУМ та після цього заохотив присутніх взяти участь у великому з'їзді »Молодь Христові«, який плянується на 1985 рік. Приїзд Владики врадував присутніх, бо це вперше за останнє десятиліття високий достойник відвідав тусмівську і сумівську молодь під час відbutтя ідеологічно-політичного табору.

На табір завітав мгср. Ярослав Мортен-Рак, який привіз з собою понад 200 книжок з української націоналістичної літератури, яку виставляв протягом двох днів. До молоді завітав також член світової Президії кол. вояків УПА інж. Богдан Мак, що був поручником у відділі УПА »Північ«, який від проводу УПА привітав присутню молодь — завтрашніх громадських провідників.

Програма ідеологічно-вишкільного табору включала ряд фільмів про УПА /»Жорстокі світанки«, американський фільм »Незвичайна хоробрість« про рятування американських в'язнів у В'єтнамі, фільм про Степана Бандеру із серії »Спай« ББС, прозірки із музею Визвольної Боротьби в Лондоні про Степана Бандеру і розваговий фільм »Тарас Бульба«.

До вдалих власноручно влаштованих імпрез належить »Ялинка«, присвячена дітям політв'язнів, з цінавою програмою, на якій виступали в'язень советських концетраційних таборів Святослав Караванський та колишній в'язень німецького концетраційного табору в Авшвіці д-р Петро Мірчук. Обидва говорили про їхнє Різдво за гратаами. Учасники табору співали колядки та повстанські пісні.

Учасники ідеологічно-вишкільного табору вшанували спеціально відправою і особисто написаним листом трьох друзів, які під час 1984

Учасники табору під березовим хрестом.

Ватра в пошану В. Біласа і Д. Данилишина

На гутірці, якою проводить д. О. Рожка

року відійшли з організованих лав до небесного царства: сл. п. Андрія Прятку, Андрія Бандеру і Євгена Грабаса. Увечері відправлено за табором при хресті, який минулого року поставлено на згадку Голодомору України, панахида за померлих, при сяйві смолоскипів. Відправляв о. Волошин, співали учасники табору. Після панахиди ще довго молилися навколоішках, згадуючи друзів, які в розквіті молодого життя порідили організовані лави.

В неділю, 30 грудня, тaborовики поїхали двома десятками авт до церкви св. Тройці на »Союзівку« помолитися та почати з Богом Новий Рік. Після святої літургії, яку відправив о. Волошин, і недільної проповіді, — зібравшись у парафіяльній залі, тaborовики заколядували кілька колядок. Сімдесятиголосовий спонтанний хор приніс багато радості присутнім парафіянам.

Однією з цікавіших програм була ватра на снігу, присвячена Білласові і Данилишину. Роман Зварич розписав у формі сценарія відбути події нападу на Городок Ягайлонський та смерть молодих героїв. Учасники співали революційних пісень, вислухали слово д-га Рожки про С. Бандеру та урочисто обіцяли не забувати звірств, завданіх Україні окупантами.

У понеділок, останній день тaborування, учасники заслухали останні гутірки, а згодом зібралися і провели детальний опит над успішністю семінару. Відповіді були щирі; учасники хотіли бачити більше молодих доповідачів, чути більше української мови, мати українську атмосферу, бачити живішу участь у дискусіях, мати більшу можливість комунікації у вільному часі і в певних випадках, (хоч взагалі всі вважали підхід до дисципліни успішним) — посилити дисципліну. Найкращим доповідачем, одноголосно, вийшов на думку слухачів викладів — д-р Володимир Зарицький, спосіб викладу якого та розробка матеріялу відповідала вимогам учасників.

Великим плюсом на цьому ідеологічно-політичному таборі була активна участь самих учасників у проведенні і власній композиції молитов перед сніданком, обідом і вечорою. Молодь поставилася до цієї справи серйозно, і в результаті з'явилися глибокозмістовні і патріотичні тексти, які промовляли до кожного учасника. Тарас Гнатишин, замість молитви, прочитав один із своїх вдалих віршів про повстанців, ще інші наголошували пошану чоловіка і жінки в їх гідності людини, ще інші шукали духовного єднання з Україною.

У понеділок, по обіді, учасники зійшлися востаннє перед високим хрестом за табором. Комендант промовив востаннє, нагадуючи учасникам семінару потребу себе »пізнавати« і самодисциплінуватись у житті. Юнак Михайло Томашевський відчитав прощальну молитву, в якій охопив однотижневе тaborування з точки його духової вартості, і закінчив закликом нести в щоденному житті »наче рану Христову — Україну«.

Аскольд Лозинський, голова Крайової Управи, подякував організаторам ідеологічно-політичного табору, за його успішне проведення — комендантів Романові Зваричеві та командному складові.

Ідеологічно-політичний табір осягнув свою ціль: впродовж тижневого часу та в кількагодинних дискусіях, якими провадили самі учасники

табору — Р. Зварич, П. Шмігель, — молодь знайшла деякі відповіді на основні питання своєї приналежності і духового обличчя, відчули напрям, в якому буде продовжувати поглиблення самосвідомості, і зрозуміла також, що ключевим елементом для успішної праці в спільноті є самодисципліна. Для багатьох стало самозрозумілім, що потреби України і наша українська духовість мають стати совісною вимогою для розгляду нашого існування у світлі потреб і зобов'язань перед нашою Батьківщиною.

До успіху табору причинилися численні особи — організатори /КУ СУМ-ТУСМ/, команда і технічний персонал. Особливо учасники дякували голові Заряду Оселі В. Костикові — щирим спасибі і колядою за вкладений труд та всій еkipi співробітників, які стояли до диспозиції потребам табору: панові I. Вівчареві, панові Мачулі, панству Костишинам, Ніні та пані Людмилі Костик, яка керувала кухнею і кухонним персоналом, вкладаючи великий труд і вільний час.

Всі учасники табору, за кількома винятками, залишилися на новорічній успішній забаві на Сумівській Оセルі, де разом із трьома сотнями гостей забавлялися до ранку, стрічаючи 1985 рік з новими надіями і сподіваннями!

О. Ромна

ТВОРЧІ СЕМІНАРІ НА ФРАНКОПОЛІ

XVIII Європейський Зимовий Табір на Франкополі /24.XII.84 — 1.1. 1985/ у Бельгії, присвячено пам'яті Степана Бандери, про якого була мова на викладах та висвітлено про нього фільм.

Велика кількість дружинників /усіх 60, з Німеччини, Франції, Бельгії, Великобританії й навіть троє з Австралії/, серед них було чимало нових, які зразу познайомилися і потоваришували з давніми, завдяки добрій від самого початку атмосфері.

Широка скаля віку тaborовиків /39 від 15-25 років, 21 від 25-40 років/ заперечувала прогалину між поколіннями. Різноманітна палітра студій, професій і зацікавлень, — від ботаніки, почерез інформатику до політичних наук, — виявляла загальне захоплення українським націоналістичним світоглядом.

Виховна програма складалася, за традиційною різноманітністю, з гутірок, панелів і дискусій, переважно на сучасні теми.

О. Петро Костюк з Бельгії говорив про християнські перві в Україні, яка на перехресті євроазійського суходолу, зберегла ще довго поганство, яке після прийняття християнства поєдналося у двоєвір'я. Перші християни перебували над Чорним морем у грецьких колоніях /Білгород, Ольвія і т. д./. Розкопки з III до V-го ст. на Криму свідчать про існування Босфорського царства з греко-християнською традицією. Під час торговельних договорів Русі з Візантією, княжі дружинники присягали у християнській і поганській вірі. Княгиня Ольга за «Повістю временних літ» охрестилася вже 955 року. В повісті є теж загадка про пророцтво св. апостола Андрія, що на київських горах постане славне місто на славу Божу. Цими історичними фактами о. Костюк

підкреслив важливість відзначення тисячеліття хрещення України.

Зенон Коваль з Бельгії, комендант і програмовий референт, у вступі до панелю «Хронологія подій в ССР 1984 р.» пояснив плян праці гуртків. Визираючи вирізки з міжнародної преси за весь 1984 рік на цю тему, — він роздав їх для опрацювання поодиноким групам за мовами країн їхнього поселення. Одна з цих груп зайнялася українською підсоветською пресою. Висліди дослідів провідники груп представили усім дружинникам.

Проф. Омелян Кушпета з Голландії, у своїй доповіді «Політична система в ССР», поглибив і доповинув інформації панелю поясненнями совєтських конституцій Леніна, Сталіна і Брежнєва. Зокрема зупинився над цією статтею, яка гарантує «республікам» вихід із ССР, але про яку заборонено говорити, а коли хто відважиться її порушити, як наприклад Юрій Бадзьо, — то його чекає за те кара. Доповідач підкреслив факт, що всупереч міжнародному праву, ССР поєднує всі три форми влади: законодатну, виконну і судову в одних руках, у т. зв. »верховному советі« /а не »раді« як дехто перекладає це московське слово на українську мову/. Студенти права та політичних наук, зокрема східно-европейської історії, могли злагодити цим насвітленням фактів своє знання та використати його на чужинних університетах.

Мгр. Омелян Коваль, Голова ЦВР СУМ, зробив перегляд постання і росту ОУН до сьогоднішнього дня, як теж геройських подій за весь час її існування, наголосивши особливо стійкість і працьовітість її провідника Степана Бандери. Ці прикмети ОУН різняють її від двох інших. Доповідач спинився зокрема над причинами розколів в ОУН та ідеологічну зрізничкованість її відламів.

Як завершенням його доповідей на тему ОУН відбулася, наче б то телевізійна гра, в якій учасники могли »бомбардувати« мгра О. Ковала різними запитаннями — безпосередньо або карточками, — поділивши на »журналістів« і »публіку«. Опитуваний влучно відповідав на безліч цікавих питань, які заторкували нові можливості нашої зовнішньої політики. Видно було, що ці питання не були випадкові, але випливали з розумової праці над ними. І це, як висловився мгр. Коваль, треба щоб дружинники передали дальшим поколінням, рідною українською мовою, бо без мови українська духовість завмерла б.

Справу української мови і молодої зміни порушила Гаяля Хомяк у своїй доповіді про »Українську родину«. Закінчивши студії педагогії та уводячи її в життя по різних таборах і школах української молоді вона реалістично підняла питання про майбутнє виховання і втримання рідної мови. З цим вона звернулася до дружинників, як майбутніх батьків, перших, і деколи єдиних, учителів рідної мови. До того ж діти, які не володіють українською мовою, утруднюють працю виховникам і перешкоджають іншим дітям у таборах. Коли за навчання чужих мов люди платять великі гроші, то чому не передати своїм дітям рідну мову даром? У час тотального обмосковлення України, як теж асиміляції на поселеннях у вільному світі, то хто як не ми мусимо зберегти цей скарб наших предків?

Це безпосереднє звернення до слухачів зробило на них велике

враження і розмови на цю тему протягнулися у перерви, показуючи зрілість і гостре бажання дружинників взятися за це відповідальне завдання.

Іншого роду зацікавлення проявилися у слухачів до гутірки Світлани Второпної про підступні й ворожі дії КГБ до українства. Вона накреслила його побудову та розгалуження в усьому світі у загальному, та проникання до різних установ зокрема. Для цього вона навела свідчення різних людей, які мали з ним до діла, та подала широку бібліографію з цієї ділянки і необхідні вказівки як берегтися перед агентурою.

Вшануванням пам'яті Провідника Степана Бандери у 25-річчя від його вбивства було висвітлення професійного, англомовного фільму, на основі судових документів із Карльсруе та свідчень Сташинського, заходами Богдана Качмарського. Інж. Іван Левицький пояснив зміст 45-хвилинної плівки, спростовуючи в деяких місцях англійське розуміння цієї події, що характеризується співчуттям до вбивника як жертви КГБ, а не як зрадника. Другий фільм самого Б. Качмарського зафіксував на плівці усі відзначення й панаходи від похорону сл. п. Степана Бандери — до 25-річчя його смерти.

У рамках 9-тиденного табору відбулися ще різні інші події. На латинське Різдво дружинники подалися до місцевої бельгійської церкви на Службу Божу. Цілоденна автобусова прогулка до Антверпену з оглядинами дому Рубенса, та діамантових крамниць, також музею друкарських машин перервала наші зайняття, але й дала цікаві відомості про це старовинне місто. Теренова гра, підготована Романом Зубрицьким, Борисом Боднаром, Степаном Олеськовим і Орестом Андріївим додала до щоденної руханки і бродження по снігу й болотах дещо фізичної заправи. Ця гра додала декілька точок до загальної оцінки табору учасниками, яка відбулася перед великою таблицею, на якій виписано кількість точок для кожної дисципліни. Найбільше точок дістали: атмосфера табору, виклади і ... буфет. Мабуть не треба додавати, що на цю атмосферу, яку всі хвалили, склалися українські пісні, які весь час лунали по таборі, зокрема ж від приїзду диригента з Мюнхену Володимира Панчука, який вивчав колядки, щедрівки і повстанські пісні.

На кінець табору відбулася спільна вечеря і традиційна забава т. зв. »Сильвестер«. При вечері Пилип Наум'як з Франції виголосив промову »Незадоволеного тaborовика« з прикметним йому гумором, а Ігор Хохоляк з Бельгії прочитав свої віршовані дружні шаржі на членів команди — не без поетичного хисту!

За смачне харчування 80-ти тaborовиків господарям панству Свідерським вручено скромні дарунки. Дарунки дістали теж члени команди Коваль, його заступник Ярослав Залізняк, писарка Зірка Вітошинська-Цiran, бунчужний Гарі Несмашний, скарбник Петро Осмальський, буфетники Данило Михайлук і Петро Димид та курінні Анна Багира і Борис Боднар.

На закритті Зенон Коваль подякував учасникам і команді та зачитував слова поета »Хто, як не ми?«, які закарбувалися в пам'яті учасників.

З. Цiran, Париж.

СУМІВСЬКИЙ ТАБІР НА ОСЕЛІ »ГОВЕРЛЯ«

Поміж зеленими евкаліптами, серед австралійської природи, на сумівській Оселі »Говерля«, біля чистенької, як слоза, гірської ріки Кольо, пролунали грімко бадьорі слова Сумівського славня »Нехай во віки буде слава Батьківщино Тобі і тим усім синам твоїм, що впали в боротьбі!«.

Слови ці пробили тишину, яка настала в гарячу пообідню пору, під час відкриття Сумівського Табору ім. Степана Бандери. Голова Осередку д-г Ярослав Дума, підкреслюючи в своїм слові до присутніх тaborовиків і родичів цінність літніх Тaborів у вихованні свідомої української молоді, звернув увагу на тих батьків, що не розуміючи вартості Тaborів для їхніх дітей, через їхню неприсутність багато зменшили ряди Сумівців на офіційному відкриттю Табору. Передаючи команду табору молодому комендантові д-ві Андрієві Костка, Голова Осередку, який разом із п-ю Ярославою Яниш увійшли в команду з функцією Головних Виховників, зазначив, що хоч чисельно табір є менший від попередніх тaborів, то натомість якість молоді і батьків які зрозуміли своє сумівське завдання є гідна наслідування і рівно ж побажав успіхів учасникам.

Під час відкриття Табору мав слово до присутніх о. Капелян Д. Сенів, в якому згадав, що цей Табір дає нагоду покращати виховання дисципліни й дружності, а тому має можливість бути одним із кращих. Отець Дмитро побажав Команді, учасникам та їхнім Виховникам якнайкращих успіхів.

Склад команди був слідуючий: Комендант — д-г Андрій Костка, бунчужний — д-г Тарас Менцінський, писар — п-га Надя Менцінська, духовний Опікун — Капелян Всеч. о. Дмитро Сенів, Виховники — Ярослава Яниш, Ярослав Дума, Одарка Брецко, Ірина Флюнт, Оля Менцінська, інтенданти — Йосиф Яниш, Маріян Ткачук, які рівно ж відповідали за кухню разом з кухарами Романом і Христею Вовк, Славком Брецко, Орестом і Іриною Гаманюк, Ганею Ткачук, та рядом інших доїжджаючих родичів, обозний — д-г Стефан Гаран, курінні — Христина і Юля Ткач та Андрій Менцінський.

Програма цьогорічного Табору була надзвичайно цікава і різноманітна. Відбувалися інтенсивні вправи в читанні map і компасу, теренознавства, спинання по скалах лінвами /»абсейлінг«/, водяні зайняття /»кануїнг«/, тощо, теренові гри, прогулки до аборігенських печер та африканського звірячого парку і греблі Варагамба. Особливої уваги заслуговує курс ручних виробів, які охоплювали мальарство, моделі з пекарського тіста, відбивання взорів з українською тематикою на спортивних сорочках та виготовлення тaborових відзнак. Також відбувалися гутірки на різні виховні теми та навчання співу, колядок і т. д. Велике признання належить виховницям Одарці Брецко, Ярославі Яниш, Олі Менцінській та Ірині Флюнт за уміле переведення ручних виробів, яке зацікавило усю молодь.

Милями гостями на Таборі були також Преп. Сестри ЧСВВ — Мати Марія, разом зі Сестрами Олею, Константиною та Софонією, які принесли гостинця для молоді та перепровадили гутірки і вчили співати

Молебень до Пресв. Богородиці, який був відправлений о. Капеляном в п'ятницю вечером. Мило було почути гарні молоді голоси прослави Пресв. Богородиці та подяки за гарне тaborування, як рівно ж щиру молитву за всю українську молодь тут в Австралії та на Рідних Землях.

До приємної несподіванки належать відвідини делегації з Пластового Табору «Цвіт України» 28-го грудня. Передали привіт з Пластового Табору пластун-сеньор Славко Іванець, Комендант Пластового Табору, разом із Пластунами Марко Теренець, Соня Теренець і Марта Кошарська, які зреванжувались за відвідини попереднього дня Сумівцями п-ю Яниш і д-ом Дума.

П'ятниця також був день спеціального значення для Тaborовиків. Цього вечора заплянована прощальна Ватра. Юнацтво кинулось з великим ентузіазмом до розбудови Ватри над річкою. Ватра, яку провадив Андрій Костка, відбулася з великим успіхом, переплетена байдорими тaborовими піснями та добре приготованими скечами, якими Юнацтво розвеселило цілий Табір. Приємно вражало вміле вживання української мови під час скечів. Юнацтво дивилось з тривогою на наступаючі чорні дощові хмари, які, на жаль, не дозволили вичерпати приготованої ними програми і змусили якнайскорше втекти до сумівської зали, де при штучній ватрі далі продовжувалася недокінчена програма.

Останній день Табору – субота, 29-го, був днем мішаних почувань для Тaborовиків. Молодь, яка себе краще відзначала під час табору і разом в дружній атмосфері перевела надзвичайно цікавий і приємний час, не хотіла їхати додому та просила бодай на пару днів продовжити Табір. В одностроях Сумівці відбули кінцевий Апель. Комендант подякував Тaborовикам за їхню гарну поведінку, а Команді – за тісну співпрацю й передав Табір Голові Осередку, який дав наказ розв'язати Табір.

Треба висловити признання за вміле провадження програмою Табору молодому Комендантству разом з його Бунчужним, Курінними та цілою Командою і підкреслити правдиву, дружню сумівську поведінку Тaborовиків.

Всім Сумівцям ГАРТУЙСЬ! До наступного Крайового Табору в Мельборні!

На кінець дякуємо Всеч. о. Капелянові Д. Сеніву за відправлення св. Літургії в часі Табору та за його цінні поради і духовну опіку, як рівно ж Пластовому проводові та громаді Меррілендс за писемні привіти.

Спинання по снелях.

Щастя Дажаємо

8.9.1984 року в церкві св. Михаїла в Дарбі, Англія, звінчалися Молоді Пара Ігор ХОХОЛЯК з Бельгії і Марія-Людмила ГРИНЮК. Відтак весільне прийняття відбулося на «Тарасівці».

Обидвіо Молоді належать до провідних членів СУМ. Ігор — член КУ СУМ в Бельгії, учасник сумівських таборів ще з дитинства, а відтак член Команди і Впорядник СУМ. Працює як комп'ютерний фахівець. Марія-Людмила /Mira/ — Впорядник СУМ, член танцювально-музичного ансамблю СУМ в Дарбі, виховниця і член Команди на таборах СУМ, працює, як інструкторка мов. Обидвіо походять з родин сумівських і супільних діячів.

Весільні поправини відбулися на Франкополі в Бельгії 22. 9. 84 при великій скількості учасників. Молоді Пара і батьки Молодої склали щедрі датки на пресфонд сумівських журналів.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ!

30 червня 1984 року на сумівській Оселі в Розе, Франція, відбулося вінчання Володимира ДРАТВІНСЬКОГО і Вівіян ЛЕВЕНЕЦЬ.

Вінчали Молоду Пару Всв. о. Ген. Вік. Василик та о. дек. Павло Когут. Співав паризький хор храму св. Володимира Великого під управою В. Дратвінської.

З нагоди вінчання новоженці зложили даток на »Авангард« в сумі 500 фр. фр.

Молода Пара — це вихованці СУМ. Володимир є активним членом КУ СУМ Франції та кількалітнім членом Тaborowych Komand.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ!

З МІСТ

Є. Гановський: Честь України — Готов Боронити	1
Ігор Длябога: IV Універсал — естафета в боротьбі поколінь	5
...: Заяви Юрія Бадзя про політичні свободи і права людини	8
...: Нова жертва терору КГБ	9
...: Основний документ	10
...: Останнє слово Валерія Марченка	11
О. Іван Дацько: Про »Хроніку Католицької церкви на Україні»	13
...: »Хроніка Католицької Церкви на Україні«	17
...: Президент Реген солідаризується з українськими політв'язнями	23
А. Лозинський: До питання »Дивної етики«	25
Юр. Семенко: Повторне засудження обвинувачених в процесі СВУ 1930 р.	28
...: Про судові розправи над І. Дем'янюком в Клівленді, Огайо, ...	35

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

Зіновій Карбович: 1984 рік	36
----------------------------------	----

ПОЕЗІЯ — ПРОЗА

...: Пам'яті Зенона Тарнавського	41
Зенон Тарнавський: Солодке вино і фінка	42
Богдан Лавра: Дух Бандери, Гонта, Сава Чалий	45-46
Юліян Іваськевич: Кривава неділя у Підгайцях	49

НАУКА — КУЛЬТУРА — МИСТЕЦТВО

В. Попович: Галля Мазуренко	51
...: Українські студенти в університетах Європи XIV-XVIII століть	54
...: Студії в Українському Вільному Університеті 1985 р.	58
Б. Стебельський: Інж. д-р В. Мацьків очолив Міжнародний Інститут досліду никелю	59

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Д-р Степан Зощук: Підставові закони харчування	61
--	----

НАШІ ВТРАТИ

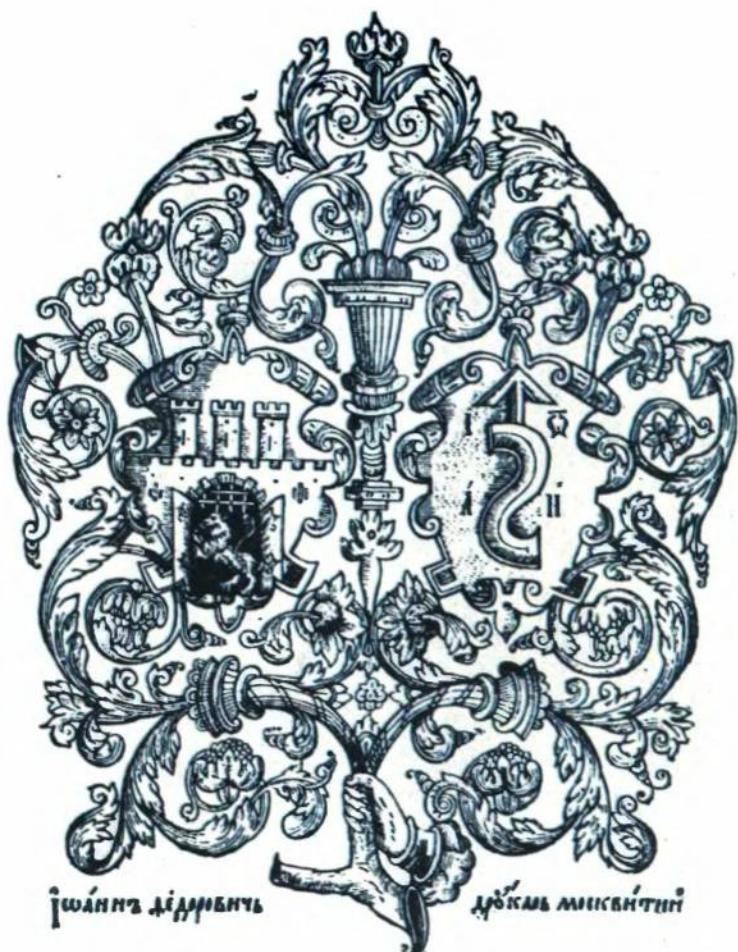
...: Бл. п. Наталка Куцан-Бандера	67
...: Прощальне слово Я. Стецька	68

СУМ В ДІЇ

...: Засідання ЦУ СУМ	71
О. Рожна: Успішний табір ім. Степана Бандери	71
З. Циран: Сумівський табір »Говерля«	78

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

Володимир ДРАТВІНСЬКИЙ і Вівіян ЛЕВЕНЕЦЬ	80
Ігор ХОХОЛЯК і Марія-Людмила ГРИНЮК, Дарбі-Лъєж, Бельг.	80

Кінцівка з „Апостола” Івана Федоровиця, надрукованого
у Львові 1574 року.